

1 § Aktuell debatt: Våldsbejakande extremism

*Aktuell debatt:
Våldsbejakande
extremism*

Anf. 1 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Fru talman! Det är nu drygt en månad sedan vi i julhandeln utsattes för ett islamistiskt terrordåd mitt i centrala Stockholm. Hade detta terrordåd lyckats hade katastrofen varit ett faktum. Jag menar att vi ska vara ytterst tacksamma för att ingen oskyldig dog eller skadades allvarligt i samband med detta. Det tror jag att vi alla kan skriva under på.

Detta har satt fokus på debatten om hur vi ska arbeta förebyggande mot islamistisk terror. Det är glädjande att alla partier här i riksdagen har kunnat enas om vikten av att den här debatten blir av.

Vi måste ha klart för oss att en sådan här debatt inte föranleds av en isolerad händelse. Under hösten har för första gången den svenska anti-terrorlagstiftningen prövats i domstol. Resultatet blev att två personer med somaliskt ursprung dömdes till förhållandevis långa fängelsestraff för förberedelse till terrorbrott.

Förutom det har fyra svenska medborgare med utländsk bakgrund gripits för förberedelse till terrorbrott i Danmark. De här personerna hade, om nu misstankarna stämmer, planerat att döda ett stort antal personer på en tidningsredaktion med anledning av publiceringar i tidningen. Dessutom har det kommit en Säporapport på det här området, vilket erbjuder ytterligare diskussionsunderlag.

Fru talman! Tyvärr har debatten hittills kommit att präglas av en rädsla för att säga fel saker och stämplas med epitet som ”islamofob” med mera. Det är min bestämda uppfattning att vi måste kunna diskutera dessa frågor utan att tvingas ägna merparten av tiden åt att kasta olika epitet och beskyllningar mot varandra. Jag hoppas att det är en uppfattning som delas av övriga på talarlistan den här förmiddagen.

Anf. 2 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Ärade ledamöter! Sverige är ett öppet samhälle. Här kan människor med olika bakgrund och olika religiösa eller politiska övertygelser leva sida vid sida. Vi har rätt att tycka och tro på vad vi vill. Den som inte delar andras uppfattning kan fritt uttrycka det, bilda opinion, skapa debatt och på så vis åstadkomma förändringar. Det är så vi vill ha det.

Men det finns människor som vägrar acceptera grunderna för vårt samhälle, som är beredda att skada andra för att få sin vilja igenom. Må-

len för extremister varierar. Ibland är de knappt formulerade, men de våldsamma metoderna är gemensamma eller likartade.

Attentatet på Drottninggatan i december gav oss en tydlig påminnelse om det, även om det inte är första gången den typen av aktiviteter har skett i världen eller i Sverige. Men – och det är väldigt viktigt – än har vi inte underlag att dra säkra slutsatser om den händelsen.

I Sverige har våldsbejakande extremister sällan haft någon större påverkan på samhället i stort. Men för enskilda kan extrema grupper eller individer vara ett ytterst påtagligt hot. Vi har sett våldshandlingar riktade mot meningsmotståndare, ibland också med dödlig utgång. I varje tid måste frihet och demokrati försvaras, varken mer eller mindre. Vi ska förebygga och bekämpa extremism av alla slag.

Regeringen överlämnade i början av 2008 skrivelsen *Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorismen*. Strategin bygger på fyra pelare: att avvärja, förebygga och skydda mot terrorism samt att effektivt hantera konsekvenserna om det ändå skulle inträffa. Våra myndigheter arbetar med utgångspunkt i den strategin. Nyligen har vi inlett ett arbete för att se över strategin, för att uppdatera eller komplettera den.

Den som utmanar vårt öppna demokratiska samhälle med våld eller uppmanar andra till det kan räkna med att rättsväsendet inte backar undan. Tvärtom: Många olika krafter samverkar mot destruktiva krafter. Det är min bestämda uppfattning att våra rättsvårdande myndigheter ska ha de verktyg och de resurser som krävs för att kunna arbeta effektivt. Det har regeringen bland annat sett till genom att göra historiskt stora satsningar på både polisen och Säkerhetspolisen. Vårt arbete i den här delen fortsätter. Jag hoppas på riksdagens stöd. Polisens synlighet har ökat, inte minst i områden med stort utanförskap. Det ger bättre möjligheter att upptäcka tidiga tecken på radikaliserings hos enskilda individer och grupper och samtidigt vara en god kraft och en synlig representant för det demokratiska samhället.

Men rättsväsendets möjligheter att ensamt påverka människor i rätt riktning är begränsade. Jag hoppas därför att den här debatten också kommer att belysa andra åtgärder för att förebygga extremism och radikaliserings. Den rapport om politisk extremism som Säkerhetspolisen tog fram 2008 på regeringens uppdrag och den nyligen publicerade rapporten om våldsbejakande islamisk extremism lägger stor tyngd på det förebyggande arbetet. Där beskrivs också hur förbluffande lika drivkrafterna kan vara för de människor som söker sig till extrema rörelser och ideologier. Säkerhetspolisen konstaterar att tidiga insatser behöver göras för att bryta utanförskap. Det handlar om lokala åtgärder, om dialog med människor som riskerar att radikaliseras och om ett förstärkt stöd till dem som vill hoppa av. Sedan länge finns Exitprojektet för människor som vill lämna nazistiska och rasistiska organisationer. Exit har fått internationellt erkännande för sina arbetsmetoder och resultat, och det finns en hel del att lära av deras erfarenheter.

Regeringens insatser för att bryta utanförskapet kan motverka uppkomsten av miljöer där människor radikaliseras. Jag tror personligen att brist på hopp och framtidstro samt verkliga eller upplevda orättvisor är det som gör att framför allt vissa män lättare attraheras av extrema rörelser. En bättre utbildning, fler som får arbete och stort utrymme och re-

spekt för enskilda människors drömmar och tankar är ett bättre vaccin mot extremism än fördomar, hat och att ställa grupper mot varandra.

Regeringen tror inte på den starkes rätt. Det gör extremister. Vi tror på varje människas rätt, ansvar och möjligheter, och jag ser fram emot den här debatten.

(Applåder)

Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Fru talman! Efter ett antal händelser den senaste tiden kan vi slå fast att vi i Sverige, möjligen till mångas förvåning, inte är förskonade från den islamistiska terror som tidigare har drabbat många andra länder i vår del av världen. Om man har trott någonting annat är det hög tid att tänka om.

Det har visat sig att svensk terrorbekämpning ligger långt efter i en internationell jämförelse. Någonting så grundläggande som en nationell handlingsplan mot islamistisk terror saknas fortfarande. Det är så klart oacceptabelt.

Men det är också positivt att regeringen nu verkar ha tagit till sig av kritiken. Bland annat har man låtit demokratiministern resa till Danmark för att se och lära.

Den rapport som Säpo presenterade i december satte fokus på problemet att personer reser utomlands för att delta i träningsläger i olika terrorgruppers regi. Säpo bedömer att detta är något som har ökat under senare tid och som på sikt utgör det allvarligaste potentiella hotet mot Sverige. Dock konstateras det att man i dag saknar verktyg för att bekämpa detta fenomen eftersom det i Sverige inte är olagligt att delta i sådana träningsläger. Jag tycker att det är dags att vi täpper till det hålet i svensk lagstiftning.

Justitieutskottet avfärdade nyligen en motion i den här frågan – den stöddes bara av Sverigedemokraterna – med motiveringen att det saknas anledning att inskränka den fria rörligheten. Jag menar att det är ett mycket svagt argument. Erfarenheter visar att de som återvänder efter samröre med terrorister i utlandet fortsätter att verka i den islamistiska miljön. Säpos bild är att dessa personer på grund av sin erfarenhet, sitt kontaktnät och sin förhöjda status får en särskilt betydelsefull roll för extremister i Sverige.

Fru talman! Nu är inte jag den som tror att enbart förändrad lagstiftning räcker. Jag ser ett stort problem med att vi i dag inte har någon kännedom om hur utbredda islamistiska attityder är i det svenska samhället. Vi har i Sverige varit duktiga på att forska om och ta fram handlingsplaner mot nazismen, men i fallet med den extremistiska grenen av islam tycks alla lida av något slags beröringsångest, vilket är starkt beklagligt och hämmar det viktiga arbetet med att bekämpa den. Jag tycker att arbetet mot nazismen kan tjäna som gott exempel i det här avseendet.

Det görs årliga undersökningar av ungdomars attityder till rasism och demokrati. Jag menar att det också är hög tid att man börjar undersöka islamistiska attityder, inte minst bland ungdomar.

Grunden till hotet från islamistisk terror ligger i människors åsikter och attityder. Det är inte några aningslösa galningar som begår och planerar terrorbrott – det är människor som i grunden drivs av religiös övertygelse. Undersökningar från ett ganska stort antal länder i Europa har

visat att de islamistiska attityderna bland muslimska ungdomar är väl utbredda. För att på allvar kunna bekämpa detta måste vi inte bara få kännedom om stödet för direkt terrorism utan också se hur pass utbrett stödet för islamismen är. Jag hoppas innerligt att regeringen vågar ta initiativ för att undersöka just islamistiska attityder bland ungdomar, trots det uppskruvade tonläget i debatten.

Fru talman! Det har förekommit ett antal argument i den här debatten så här långt. Jag hade tänkt beröra några av dem i korthet redan nu. Det sägs till exempel att den islamistiska terrorismen utgör en mindre del av all terrorism i vår del av världen, i Europa. Det är klart att om man stirrar sig blind på befintlig statistik ser det ut att stämma, men jag vill påstå att verkligheten är mycket mer komplex.

Visst finns det separatistiska rörelser på olika håll i Europa som utför terrordåd av olika grad, men den formen av terrorism skiljer sig avsevärt från den islamistiska, inte minst genom att den är geografiskt avgränsad, till skillnad från den vi är här för att diskutera i dag, som ju är global. Exempelvis utgör Eta och liknande organisationer inget hot mot Sverige eller svenska intressen, och därför är de heller inte relevanta i debatten i dag.

Det sägs också att sådana här handlingar inte har något med islam att göra. Det är inte så lite naivt att tro att islamistiska våldshandlingar riktade mot västerländska intressen inte har någon koppling till islam. Det är knappast svårt att finna stöd för sådana handlingar i de skrifter som utgör grunderna för islam. Det kan vem som helst som anstränger sig det minsta se.

Däremot vill jag instämna med dem som säger att det handlar om några få muslimer som är beredda att utföra terrordåd. Det är förvisso en självklarhet, men det tål att upprepas att de muslimer som begår terrorbrott är en försvinnande liten del av de 1,3 miljarder muslimer som finns runt om i världen. Detta säger dock ingenting om hur många som har sympatier för islamism.

Terror är inget isolerat hot. Det är i första hand en form av islamistisk taktik, och det är därför i första hand islamismen som politisk ideologi som måste bekämpas och kartläggas. Jag hoppas som sagt att regeringen är beredd att ta sådana initiativ.

(Applåder)

I detta anförande instämde William Petzäll (SD).

Anf. 4 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (S):

Fru talman! Det extremistiska våldet finns tyvärr också i Sverige. Under förra året skedde flera extrema händelser som skakade om vårt land. Lördagen den 11 december 2010 var Sverige nära att råka ut för ett mycket allvarligt terrordåd när en man sprängde sig i luften på Bryggargatan i Stockholm. Vi var en hårsman från en stor katastrof.

Det vi såg var en motståndare till ett öppet och tolerant Sverige som krävde en förändring av vår yttrandefrihet och vår utrikespolitik.

Fru talman! Ledamöter i Sveriges riksdag! Vi ska inte gå honom till mötes!

Under förra hösten kulminerade också en mycket allvarlig situation i Malmö. Många Malmöbor kunde inte ens vara trygga i sina egna hem.

En skytt terroriserade alla som inte hade ljus hudfärg. Den skräck som många upplevde hoppas jag att vi aldrig ska behöva se i Sverige igen.

Under 2009 anmäldes ca 5 800 hatbrott i Sverige, alltså angrepp mot enskilda bara för att de har en annan etnicitet, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. De som drabbades fick inte bara sin personliga trygghet slagen sönder och samman – de blev också attackerade för hur de är som människor.

Fru talman! Ledamöter i Sveriges riksdag! Detta kan vi aldrig acceptera i det svenska samhället!

Religiöst eller politiskt våld är ett angrepp på vår demokrati. All extremism bygger på att man pekar ut grupper i samhället och gör dem kollektivt ansvariga för olika samhällsproblem. Det är ett förhållningssätt som vi tyvärr har sett växa i Sverige och även i politiken. Det är fel väg att gå.

En hörnsten i demokratin är alla människors rätt att uttrycka sina åsikter och välja sitt eget sätt att leva. Våld och extremism stänger alla dörrar till samtal och förståelse människor emellan.

Vi ska försvara det Sverige vi älskar – ett öppet och tolerant välfärdsland. Vi ska trappa upp vårt försvar av Sverige mot all slags extremism. Detta är ingen fråga som vi ska ha politiska konflikter om, tycker jag. Vi ska inte peka finger och söka politisk strid i den här frågan. Vi socialdemokrater vill i stället se en samling mot det extremistiska våldet, men inte bara samling kring högtidstal och goda uttalanden. De problem som finns är verkliga och måste också bemötas. Vi behöver därför också samlas i handling.

Fru talman! Låt mig först säga några ord särskilt om muslimsk, religiös extremism, eftersom det är skälet till att vi håller denna debatt i dag. Det finns i dag problem med muslimsk extremism i Sverige. Problemen ska självklart inte överdrivas, men de ska verkligen inte heller ignoreras. Enskilda människor drabbas, exempelvis de unga muslimska kvinnor som hindrades från att gå ut och dansa på Kadafí Husseins fester med musik i Rinkeby Folkets hus.

Här finns kanske en konflikt i riksdagen. Vissa vill peka finger och kollektivt skuldbelägga alla Sveriges muslimer. Vi socialdemokrater vill i stället arbeta brett tillsammans med Sveriges muslimer. För oss är vanliga muslimer i Sverige lösningen, inte problemet. Men då måste vi politiker våga göra det som Mona Sahlin och Nalin Pekgul har gjort, nämligen finnas i dessa områden, ta diskussionen och oron på allvar. De muslimer som tar upp kampen mot religiös extremism behöver vårt odelade stöd i detta arbete.

Skoldemokrati och respekt för andra människor måste vara en del av barnens vardag i skolan. Läroplanens krav på demokratiska värderingar och ett vetenskapligt förhållningssätt måste fullt ut respekteras i alla skolor. Därför behöver kontrollen över och kraven på religiösa friskolor skärpas. Vi förutsätter att den frågan hanteras i de samtal vi nu har om regelverket för fristående skolor.

Ungdomar som riskerar att dras till muslimsk extremism eller vitmaktmiljöer behöver stöd för att kunna välja en annan väg. Det är viktigt att arbetet inom skolor och socialtjänst utvecklas så att man tidigare upptäcker dessa varningssignaler. Det kan behövas folkbildning av lärare och skolledare.

Extremism kan växa fram i många miljöer. Men ökade klyftor och stängda dörrar skapar frustration och är en viktig grogrund för radikala rörelser. En politik som ger våra ungdomar jobb och framtidstro minskar en del av det missnöje som kanaliseras i extremistiska och våldsbenägna rörelser.

En politik som på allvar bekämpar utanförskapet blir därför alltmer angelägen. Det behövs en ny bostadspolitik för en blandad bebyggelse i fler områden, en ny politik för flyktningmottagande som sprider ansvaret till fler kommuner och större stöd till skolor och fritidsverksamhet i våra socialt utsatta områden.

Fru talman! Terrorism och politiskt våld är inget annat än mycket grov brottslighet. Polisen måste ges de befogenheter som krävs för att bekämpa denna grova brottslighet. De reformer vi socialdemokrater genomförde i regeringsställning med buggning och preventiva tvångsmedel mot terrorism var viktiga liksom den nya terrorismlagstiftningen som regeringen lade fram. Men det räcker inte. Polisen behöver också en samlad organisation som kan bekämpa den grova brottsligheten.

Vi rödgröna partier har lagt fram förslag, men tyvärr har regeringen varit passiv på den här punkten. Här skulle jag välkomna en bred samling i Sveriges riksdag.

(Applåder)

Anf. 5 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Den här debatten föranleddes av ett misslyckat terrordåd i Stockholm den 11 december förra året. Vi var många som blev rädda över vad som hade kunnat ske och över hur många som hade kunnat skadas. En antagligen väldigt frustrerad person med extrema åsikter försökte ingjuta rädsla i vårt öppna samhälle. Sådant kan aldrig accepteras.

Terrorism är fasansfullt eftersom det handlar om urskillningslöst dödande för att ingjuta rädsla i ett öppet samhälle. Men för att bekämpa våldsbejakande extremism måste vi välja våra medel noga och inte göra vare sig populistiska utspel om mer övervakning eller fördomsfulla kollektiva skuldbeläggningar.

För det första går vi endast extremister till mötes om vi ropar efter alltmer övervakning i terrorbekämpningens namn. Då riskerar vi själva att avveckla den öppenhet och frihet som vi egentligen vill försvara. Om vi ger upp lite mer frihet för att få lite mer säkerhet riskerar vi att förlora båda och förtjänar inget av dem, som Benjamin Franklin bekant uttryckte det.

För det andra är det lika felaktigt att skuldbelägga alla svenskar för vad högerextremister säger sig vilja göra i svenskhetens namn som att skuldbelägga alla muslimer för vad en extremist från Tranås gjort, som att skuldbelägga alla katoliker för IRA:s bombdåd eller som att skuldbelägga alla judar för vad staten Israel gör.

För det tredje handlar olika former av våldsbejakande extremism, oavsett om det är högerextremism, autonoma grupper eller våldsbejakande islamistiska extremister, inte om ideologi utan främst om socialt sammanhang. Det är just samhörigheten med andra, en stor frustration över vårt samhälle och intresset för våld som är avgörande för dessa unga, och främst unga män, och inte ideologin.

Fru talman! Jimmie Åkesson har i talarstolen gjort allt han kan för att försöka ge sken av att terrorism är någonting som kan kopplas direkt till islam och spätt på myten om den typiske terroristen som en muslimsk man. Det har han bland annat gjort genom att nämna ordet islam eller islamism 23 gånger på sex minuter. När han gör det kan det vara bra att känna till en del fakta och inte avfärda befintlig statistik i en bisats.

Enligt den europeiska polisbyrån Europol begås de flesta terroråd i Europa av separatistiska och nationalistiska grupperingar. Mellan år 2006 och 2009 begicks endast 0,34 procent av alla terroråd i Europa av islamistiska extremister. I Sverige är det främst högerextremister och till viss del autonoma grupper som står för det politiska våldet.

Säpo kom för en månad sedan med en rapport om våldsbejakande islamistisk extremism. I den poängterades just att samhörigheten med andra, en frustration över samhället och intresset för våld är det som är avgörande för att en person ska radikaliseras och ta till våld för sin ideologiska skull. Det är samma mönster för den som blir högerextremist som den som dras till islamistisk extremism.

Det beror på att det är känslomässiga och sociala orsaker snarare än ideologiska. Det finns till och med exempel på högerextremister som har gått till islamistisk extremism. Det handlar alltså inte om ideologin. Det är inte det som är det centrala. Det handlar om frustrerade våldsbenägna människor som värvas av andra extremister.

Våld och hot om våld är aldrig acceptabelt. Samtliga våldsbejakande ideologier måste bekämpas från samhällets sida. Men det kan vi inte göra med vare sig mer övervakning eller fler fördomar. Det mest effektiva för att hindra våldsbejakande ideologier från att få fäste är att skapa ett varmare och mer inkluderande samhälle med respekt för samtliga individer. På så vis slår man undan möjligheten för extremister att värva frustrerade människor för att utföra terroråd.

För att bekämpa extremism är det inte fler inskränkningar av våra rättigheter och friheter som behövs. Att ställa vi mot dem är inte heller någonting som förebygger terrorism. I ett samhälle där människor känner att det finns konstruktiva sätt att göra sin röst hörd, att det finns möjligheter att påverka sin livssituation och att skaffa sig ett tryggt liv är grunden för terrorism inte lika stark.

Även om radikala unga människor alltid kommer att finnas i alla samhällen är det upp till vuxenvärlden att göra det möjligt för unga att göra sin röst hörd på ett konstruktivt sätt, att ha meningsfull fritid och känna att de kan skapa sig en bra framtid. Initiativ för att underlätta människors situation gällande arbete, bostad och utbildning kan alltså förebygga extremism.

Framtidstro är vårt starkaste vapen och motsättningar och marginaliseringar är våra största hot i det så kallade kriget mot terrorismen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Bodil Ceballos, Esabelle Dingizian och Peter Rådberg (alla MP) samt Marianne Berg (V).

Anf. 6 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Vi har inte bara en rättighet utan en skyldighet att skydda vår demokrati. Det finns hot mot vårt demokratiska, öppna och humanist-

iska samhälle. Medan vi debatterar vägenslag eller betyg i skolan finns det individer som engagerat agiterar, planerar och aktiverar sig för demokratins avskaffande. Det handlar om personer som vill något helt annat med Sverige.

Runt om i hela vårt land finns olika former av extremism. Det handlar om individer som dessutom är benägna att omsätta sitt våldsbejakande förhållningssätt i direkt våld. Allt är en kamp mot den svenska demokratin och dess företrädare såsom politiker och tjänstemän eller för den delen enskilda näringsidkare eller bara människor i största allmänhet. Det eldas, sprängs, misshandlas, krossas, hotas, mördas och saboteras. Denna tragiska verklighet framgår inte minst av två aktuella Säporapporter om våldsamt och våldsbejakande extremism.

Vårt land är således ingen skyddad ö. Vi har en obehagligt hög nivå av extremistiskt våld inte minst för extremhögern och extremvänstern. Ta bara Göteborg 2001, om ni minns, där en hel stad belägrades och till stora delar slogs sönder. Det finns till och med uppgifter om att personer i vitmaktrörelsen kan ha begått 14 mer eller mindre politiska mord eller dråp under en tioårsperiod fram till 2009.

Det har under lång tid varnats för allvarlig militant islamism i Sverige.

På senare år har personer med denna bakgrund dömts för terrorbrott både i Sverige och utomlands. Det vansinniga självmordsdådet i Stockholm vid juletid förra året tvingade upp ögonen på de sista strutsarna när det gäller denna form av extremism.

Politiskt sett har vi vidtagit mängder av åtgärder för att förebygga och bekämpa dessa olika rörelser. Vi har försökt analysera hjärntvättningsmekanismer och bekämpa de värsta konsekvenserna – terrorn mot andra människor.

När det gäller lagstiftning handlar det om allt från de viktiga samarbetet inom EU för att bekämpa terrorism till det nationella vi kan göra hemma. Det gäller till exempel hemlig rumsavlyssning och andra nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med all grov brottslighet.

Fru talman! Den våldsbejakande extremismen har ett gemensamt; man vill använda våld för att uppnå politiska mål. Samtidigt behöver vi i vissa fall olika metoder för att möta olika former av extremism och hur människor lockas in i dessa miljöer. Om vi ska förhindra detta i framtiden och minska utmaningarna – att människor i vårt land blir hjärntvättade och dras till dessa rörelser – krävs bland annat bred kunskap.

Folkpartiet liberalerna har varit pådrivande genom många olika utredningar för att vi ska skaffa oss denna bild och kunskap. Mängder av rapporter har presenterats på senare år. Vi har Försvarshögskolans rapport, känd som Rosengårdsrapporten, som initierades redan 2007. Brå och Säkerhetspolisen har kommit med en rapport om våldsamt extremism inom vitmaktmiljö och de autonoma. Här presenteras en rad åtgärder för att motverka dessa hot.

Sveriges Kommuner och Landsting har ganska nyligen presenterat en samling goda exempel på vad man kan göra för att lokalt förstärka arbetet. För någon vecka sedan överlämnades också den rapport som handlar om den våldsbejakande islamistiska extremismen till regeringen och demokratiminister Birgitta Ohlsson.

Men vi behöver ännu mer kunskap om hur dessa rörelser uppstår och vad som driver dem. Hur fungerar de här våldsamma miljöerna? Vilket hot utgör de reellt mot samhället? Därför ger vi genom kommande budget styrning till Vetenskapsrådet, som ska fokusera särskilt på detta. De ska titta just på det demokratiska samhällets grundvalar och hur de hotas, inte minst av extremism.

Vi pekar också mycket på att den våldsbejakande extremismen inte bara är en angelägenhet för staten. De brottsbekämpande myndigheterna måste samarbeta mycket mer på politisk lokal nivå, inte minst med lokala myndigheter och det civila samhället lokalt.

Att främja demokratiska värderingar är en central beståndsdel i det förebyggande arbete som skolan har att göra. Forum för levande historia har genomfört värderingsundersökningar bland svenska gymnasieelever som visar på tydligt intoleranta attityder mot minoriteter – faktiskt mot de flesta minoriteter. Det handlar framför allt om unga pojkar från marginaliserade hem, som kan komma att utgöra en utmaning i detta perspektiv genom att de dras till extremism. Regeringen satsar därför extra resurser, 8 miljoner kronor, för att just öka den demokratiska medvetenheten i dessa utsatta grupperingar.

En annan viktig fråga gäller avhoppare. Hur hjälper vi på bästa sätt den person som vill hoppa av? Hur möter vi dem på bästa sätt? Här tittar vi på hur verksamheter som Exit kan breddas i framtiden och utöka sin verksamhet.

Vi vet att det förebyggande arbetet mot islamism alltid är bäst. Vi tror därför att det också här behövs en förstärkt handlingsplan som kompletterar och utgör en fördjupning av den handlingsplan mot terrorism som redan finns. Man måste både bekämpa och förebygga. Där hoppas jag att vi kan komma framåt.

Man får säga så här, fru talman: Vi som värnar det öppna samhället trängs från olika håll. Dels har vi extremisterna själva – de som vill stänga ned och som med våld hotar oss – dels har vi personer som vill misstänkliggöra alla individer i en minoritet.

Vi har en viktig balansgång framför oss de kommande åren i den här kammaren. Mycket är gjort, och mycket återstår. För Folkpartiet och regeringen kommer detta att vara en mycket viktig uppgift också fortsatt. (Applåder)

I detta anförande instämde Roger Haddad och Ulf Nilsson (båda FP).

Anf. 7 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! I början av debatten framfördes att ingenting har skett i Sverige för att motverka våldsbejakande extremism. Det sades att frågan inte har diskuterats och att det skulle finnas något slags beröringsskräck för frågan. Det tyder på en kunskapsbrist som vi måste försöka bota.

Efter de fruktansvärda terrordåden den 11 september 2001 exploderade diskussionen om våldsbejakande islamistisk extremism. Inte minst inom EU startade ett samarbete för att motverka denna extremism och terrorism.

Vi pratar om gränsöverskridande internationell terrorism. Det är inget som vi i Sverige kan klara av att bekämpa på egen hand. Det krävs ett internationellt samarbete, och EU har gått före. Tyvärr är det parti som

har initierat debatten och som säger att de vill ha mer åtgärder för att bekämpa den våldsbejakande extremismen också motståndare till EU-samarbetet, där det mesta av detta arbete sker. Till exempel var åtgärder mot radikaliserings en viktig del av Stockholmsprogrammet, som antogs under det svenska ordförandeskapet och som EU nu jobbar efter.

Redan för tre år sedan antogs en nationell svensk strategi för att möta hotet från terrorism. Den debatterades, och beslut fattades här i riksdagen den 14 maj 2008 – inte så länge sedan. En stor del av åtgärderna i strategin handlade om att motverka rekrytering till extremistiska grupper.

Efter detta har en lång rad uppdrag getts från regeringen. De har bland annat resulterat i några av de saker som Johan Pehrson nämnde. Det gäller den så kallade Rosengårdsrapporten som Försvarshögskolans centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier lämnade i februari 2009. I juni 2009 kom Säkerhetspolisen och Brottsförebyggande rådet med sin kartläggning av förekomsten av våldsamt politisk extremism. Ungdomsstyrelsen fick i uppdrag att undersöka verksamheter som hjälper unga personer att lämna grupper som främjar våld och hot för att uppnå politiska mål. Rapportering av detta gjordes så sent som i augusti 2010. Sveriges Kommuner och Landsting har gjort en sammanställning av lokala exempel på förebyggande och motverkande av extremism som redovisades så sent som i november 2010. I december förra året kom Säkerhetspolisens rapport om våldsbejakande islamistisk extremism.

Under 2010 antog vi också en ny lag i Sverige om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terrorbrott. Och mycket ytterligare är på gång. Att påstå att ingenting har gjorts och att frågorna inte har diskuterats är helt enkelt felaktigt.

Under det senaste årtiondet har den religiösa våldsbejakande extremismen, och då framför allt den islamistiska våldsbejakande extremismen, blivit vanligare och fått större uppmärksamhet i Sverige och Europa. Men man ska fortfarande komma ihåg att vi inte bara kan koncentrera oss på en form av våldsbejakande extremism. Då glömmer vi bort många andra delar. Enligt den statistik som finns i Europa – där visserligen en del länder, som Storbritannien, inte rapporterar – är den vanligaste formen av terrorism fortfarande inte någon islamistisk terrorism, utan det handlar om separatistiska extremister i framför allt Spanien och Frankrike.

Under min uppväxt kunde jag ständigt i nyhetssändningarna följa hur terrorismen på Nordirland eskalerade. I dag kan vi följa hur vilsna muslimer anser sig ha rätt att använda våld i sin guds namn.

Islamistisk extremism är ett problem som ska tas på största allvar. Det får inte underskattas. Människor som kan tänka sig att gå i döden för att döda och skada andra människor är farliga. Men fortfarande ska all våldsbejakande extremism bekämpas med demokratiska medel inom rättssäkerhetens ram. Annars är vi på väg mot just det samhälle som de antidemokratiska krafterna vill ha.

En av våra allra viktigaste grundläggande rättigheter är att alla människor ska anses oskyldiga tills motsatsen är bevisad. En annan helt grundläggande princip i alla rättssamhällen är att ingen ska dömas eller på annat sätt hållas ansvarig för vad någon annan har gjort bara för att man tillhör samma grupp.

För mig som liberal och förhoppningsvis för alla andra som har en demokratisk grundsyn ska varje människa och individ bedömas. Ingen har kollektiv skuld. Att tillhöra en viss grupp gör aldrig någon skyldig till vad någon annan i gruppen har gjort.

En extrem vänsterextremist ska aldrig anklagas för vad någon annan i gruppen har gjort. En högerextremist är inte skyldig till vad någon annan med samma politiska ideologi har gjort. Lika lite är muslimer ansvariga eller skyldiga för vad våldsanvändande kriminella islamister har gjort.

Vi får aldrig falla så lågt att vi dömer, anklagar eller skuldbelägger människor för något som de inte har gjort bara för att de tillhör en viss politisk eller religiös grupp.

(Applåder)

Anf. 8 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Ämnet för denna aktuella debatt är våldsbejakande extremism. Det är en fråga som under en tid präglat den svenska debatten. Det är ett angeläget ämne, och jag ska strax återkomma till varför jag anser det.

Upprinnelsen till just denna debatt är dock den tragiska och skrämmande händelsen i centrala Stockholm i december. En ensam galning eller kanske en person präglad av extremism sprängde sig själv mitt i rusningen. Utredningen får utvisa vilket det var.

Vänsterpartiet tar alltid avstånd från våld och alla typer av extremism. Det gör vi i ord och praktisk handling. Att begå brott som riskerar att drabba människor blint och urskillningslöst eller direkt och riktat är feigt och kriminellt och ska därför bekämpas med alla tillgängliga medel.

Samtidigt blev det mycket tydligt hur främlingsfientliga krafter försöker använda den här händelsen för att skuldbelägga hela folkgrupper. Att vi nu debatterar frågan kan också sägas vara ett tydligt tecken på hur dessa mörkerkrafter lyckas vrida debatten i en mycket olycklig och obehaglig riktning. Kommentarer i sociala medier som ”vad var det vi sade” och ”äntligen” ger en tydlig bild av att man från yttersta högerhåll inte förstår digniteten i frågan. Detta har bekräftats genom Sverigedemokraternas anförande i kammaren i denna debatt.

Jag vill därför föra in ytterligare ett perspektiv. Det är bra att vi i kammaren pratar om detta våld. Det ger nämligen en möjlighet att tala om det våld som pågått under en väldigt lång tid. Det kan på ytan se ut som om vi i Sverige, bortsett från några undantag på 70-talet, varit förskonade från detta extremistiska våld, men så är inte fallet. Även om man bortser från såväl John Asonius framfart i början av 1990-talet som de svenska dåden i Malmö förra året har Sverige under en lång tid präglats av rasistiskt våld.

Enligt en genomgång för två år sedan begicks minst 20 mord med rent rasistiska motiv mellan 1993 och 2008. De flesta av gärningsmännen var organiserade i någon extrem rasistisk eller nazistisk organisation. Det har alltså skett 20 mord med rasistiska förtecken på 15 år.

När jag nu har tillfälle vill jag påminna om några som har fått sätta livet till genom dessa extremisters dåd. Det är nämligen viktigt att vi aldrig glömmet.

Jag vill påminna om John Hron och Gerard Gbeye. John var bara 14 år. Han dödades av fyra unga män som var uttalade rasister och inte

mycket äldre än han själv. Gerard lämnades att dö på en gata i Klippan efter att ha blivit utsatt för dödligt våld utan att någon förbipasserande kom till hans undsättning. Jag vill också gärna påminna om Björn Söderberg som döddes i sitt eget hem på grund av den antirasistiska kamp som han förde såväl i det politiska som i det fackliga arbetet.

Det är tre av 20 personer som dödades av våldsbejakande extremistiska rasister.

Det pågår också ett annat mer lågintensivt våld i form av trakasserier och i form av hot och våld mot moskéer och andra kyrkor och samlingslokaler. Många av oss förskräcktes av rapporterna om stenkastning mot en liten somalisk flicka i förra veckan. Alla dessa dåd har sin grund i en våldsbejakande extremistisk miljö.

Oavsett om våldet och dödandet har sin grund i den ena eller andra extrema politiska inställningen eller om det grundar sig på en extrem tolkning av en religion är det viktigt att vi inte faller undan för detta. Extremismen frodas i rädsla och marginalisering. Att förebygga genom trygghet och samhörighet är vägen framåt.

Vi kan naturligtvis inte blunda för det förtryck som förekommer. Vi måste ta avstånd från extremism och förtryck genom att öppna dörren för dem som finns i riskzonen och ge redskap till dem som på olika sätt drabbas. Därför är det viktigt att inte vika undan och låtsas som om den förenklade världsbild som ibland förekommer i debatten är den riktiga.

Att lyssna på Sverigedemokraternas och andra högerpartiers lösning är för det mesta som att lyssna på en gitarr med endast en sträng. Vilken låt de än drar hörs samma sak, en enda ton. Det går inte att urskilja någon melodi eftersom den blir väldigt tunn om man inte spelar på alla strängar. Politiken kan ibland ha en sådan entonig melodi.

Vi i Vänsterpartiet är fast övertygade om att politikens viktigaste uppgift är att bekämpa världens fattigdom, utsatthet och orättvisa, minska de ekonomiska klyftorna och stå upp för öppenhet, demokrati och allas lika värde. Vi behöver en självständig utrikespolitik och ska såväl i Sverige som i världen stå upp för mänskliga rättigheter.

En gemensam nämnare för extremism är att utövarna oftast är människor som upplever eller befinner sig i utanförskap där en känsla av maktlöshet och desperation råder. Solidaritet och rättvisa är det mest effektiva vapnet för att bekämpa rädsla, och det är i rädslan extremismen groar.
(Applåder)

I detta anförande instämde Marianne Berg (V).

Anf. 9 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Lördagen den 11 december 2010 blev vi påmindas om att extremism också finns i Sverige. En man i 30-årsåldern, som 1992 kom som tioåring till Sverige flyendes ett Irak och ett Bagdad i krig, sprängde en bil och sig själv i luften i centrala Stockholm. Han sprängde sig själv i ett julhandlande Stockholm som var fullt av människor i alla åldrar, från alla olika delar av världen och med många skilda bakgrunder och uppfattningar i allt från politik till religion. Det var meningen att detta fruktansvärda brott skulle skörda många olika oskyldiga offer, men lyckligtvis blev så inte fallet.

Vi får hoppas att denna händelse inte leder till att vi tar ett steg tillbaka vad beträffar acceptans och tolerans människor emellan i vårt samhälle. Terrorismen är ett av de stora problem som världen, och nu också Sverige, måste hantera på rätt sätt. Den tragiska händelsen får inte tas till intäkt för att skapa ett mer slutet Sverige eller leda till att människor kollektivt skuldbeläggs, till att hela befolkningsgrupper pekats ut som presumtiva brottslingar eller till att vi gör inskränkningar i oskyldiga människors fri- och rättigheter. Vi måste värna det öppna samhället där människor kan leva tillsammans sida vid sida.

Det finns människor som i islams namn har utfört fruktansvärda handlingar mot människor i olika terrorattentat, men vi ska vara väldigt noga med fakta och skilja på sanning och propaganda. Det är tveklöst så att majoriteten av världens muslimer aldrig ens skulle kunna tänka tanken att genomföra ett terrordåd, lika lite som en kristen, jude eller ateist skulle göra detsamma. Det är viktigt att vi inte talar i termer av vi och dem.

Vi måste komma ihåg att det för några decennier sedan var helt andra grupper som vi associerade med att spränga oskyldiga människor i luften. Jag tänker på katolska och protestantiska extremister på Nordirland och i England och på anarkistiska och vänsterradikala grupper som Baader-Meinhof-ligan och Röda brigaderna i Tyskland och Italien på 70- och 80-talet. Jag tänker på ockupationen av den västtyska ambassaden i Stockholm 1975, Timothy McVeighs regeringshat i Oklahoma City-bombningen 1995, bomben på stormarknaden i Barcelona utförd av Eta 1987 och bombningen på en flygplats i Moskva för några dagar sedan.

Dessa exempel visar att ansvariga för våldsverken är från alla religioner, ideologier, etniciteter och nationaliteter och att all extremism är lika förkastlig och feg. Därför är det bra att vi i dag vidgar debatten och debatterar våldsbejakande extremism och vad vi kan göra åt detta hot. Vi politiker ska tala om fenomen, inte behandla enskilda händelser, det gör utredare och rättsvårdande myndigheter. Det betyder inte att vi inte kan ta debatten, men vi måste lyfta blicken och sätta det i ett större sammanhang. Det gäller att vi politiker målar upp en rättvisande bild som inte bör överdrivas, men vi ska inte heller försöka påvisa risker som inte föreligger. Vi får inte blunda för problemen med radikaliserings. Den måste bekämpas med alla medel som en demokrati förfogar över.

Terrorism och extremism bekämpas bäst genom öppenhet, tydlighet och utbildning, inte minst med svenska lagar och svensk vardag, solidaritet och demokratiska värderingar, inte med hat och en demonisering av dem som ser annorlunda ut.

Händelsen i centrala Stockholm visar att vi sällan vet när och hur hemskheter kan ske. Kampen mot extremism är ytterst en kamp om värderingar. Det är en ideologisk kamp som måste vinnas i ett förebyggande skede. Därför är det viktigt att vi nu samlas kring de gemensamma värderingar som bygger ett starkt och öppet samhälle. Våldshandlingar är fel oavsett vem och av vilken anledning de utförs.

Våldsbejakande extremism förekommer i olika grupper i Sverige. Det är viktigt att poängtera att extremism inte enbart handlar om den våldsbejakande islamistiska extremismen, även om debatten efter december månads händelse till stor del har handlat om just denna.

Det är av stor vikt att debatten nu präglas av en saklig och nyanserad förståelse av problemets natur. Våldsbejakande nätverk inspireras av global våldspropaganda, men sociala faktorer är också en viktig förklaring till varför individer blir involverade i dessa nätverk. Antidemokratiska krafter får sin näring från samhällets mest besvikna utposter. Man känner en frustration och en vanmakt när man upplever att det saknas möjligheter och framtidstro. I dessa sammanhang finns det risk för att det odlas antipatier mot samhället. Ur denna situation riskerar extremism att födas. Det är samma sorts krafter som ligger bakom terrorverk som andra missnöjesyttringar.

Islamisk extremism finns i Sverige, men också islamofobin existerar i hög grad, tyvärr, i vårt land. Terrorism måste tas på allvar, och vi får inte tumma på demokratin, det öppna samhället eller rättsprinciper, men vi måste skilja på extremism och tro. Fundamentalism ska förkastas, men inte religionen. Att man har gjort någonting i en religions namn behöver inte betyda att religionen själv har uppmanat till det eller vill att det ska vara resultatet.

(Applåder)

Anf. 10 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det är intressant att lyssna på den här diskussionen, och det är viktigt att vi för den med en öppenhet och med en inställning, som någon här framförde, att vi behöver samling, att vi behöver samlas kring de insatser som behövs för att motverka extrema krafter.

Därför är det viktigt att utgå från det som är sant och riktigt, inte från påståenden typ att svensk terrorbekämpning ligger långt efter. Det är inte sant. Sverige har en väldigt god beredskap för att möta hotet från terrorismen. I en internationell jämförelse står vi oss väl, och det gör svensk strafflagstiftning också. Säkerhetspolisen och polisen saknar inte verktyg för att motverka problematiken kring personers resande för att delta i ett träningsläger mot terrorismen. Inom Samverkansrådet mot terrorism samverkar 14 olika myndigheter och tar ett gemensamt ansvar.

Vi saknar inte heller en handlingsplan, vilket har påståtts. Det finns en handlingsplan – läs på. Den används och uppdateras för närvarande, liksom den skrivelse som riksdagen fick under förra mandatperioden och där helheten i vårt arbete mot den här typen av krafter redovisas och anges. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi står upp för att vi gör många goda och riktiga insatser.

Det påstås vidare att svenska domstolar nu för första gången har fått möjlighet att pröva terroristbrott. Det är inte heller sant. Sådana har varit uppe i tingsrätter och domstolar tidigare. Jag har en lista på dem. Det här är inte alls någonting nyvaknat som vi har kommit på nu. Det är en inte första händelse som skett. Det gör inte saken mindre viktig, men det är viktigt att vi försöker hålla oss till fakta och sanning och framför allt att vi ser framåt.

Jag är lite bekymrad, Jimmie Åkesson. Varje gång jag kommer till EU-nämnden och ska diskutera åtgärder när det gäller internationellt samarbete för att bekämpa, upptäcka och motverka extremism säger Sverigedemokraterna nej, per definition. Det är okunnigt och ologiskt om man vill bekämpa internationella extrema grupperingar och nätverk att inte inse att vi behöver diskutera och samarbeta med andra länders

brottsbekämpande myndigheter. Vi behöver det samarbetet, det är rätt och riktigt. Det här är inte isolerade företeelser i Sverige. Tvärtom krävs det samarbete. Sedan är det en annan sak att när vi tar ställning i de olika ärendena måste vi göra det som är så otroligt svårt i brottsbekämpning: väga intring i människors integritet, rättssäkerheten och brottsbekämpningen mot varandra. Där kan vi ibland hamna på lite olika slutsatser. Jag har respekt för det, för det är svårt. Men kom inte och säg att ni bryr er om bekämpning av extremism om ni inte begriper att vi måste samarbeta inom den europeiska gemenskapen och inom FN:s ram.

Vi lägger ned mycket kraft på det internationella samarbetet, och jag kommer att återkomma till riksdagen med rader av förslag under den kommande mandatperioden. Ni har en del på ert bord redan nu som handlar om just att bekämpa extrema krafter och terroristattentat. Jag förväntar mig och hoppas att alla riksdagspartier med seriositet prövar, väger och öppet diskuterar vad som är rätt och riktigt i det här sammanhanget. Det går inte att bara säga nej om man samtidigt vill hävda att man vill säkra frihet och demokrati i Sverige.

(Applåder)

Anf. 11 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Fru talman! Sverige har god beredskap, hörde vi nu från justitieministern. Det är möjligt att man tycker det på Regeringskansliet och i andra delar av samhället, men att Säpo skulle ha full koll ifrågasätter jag. Det är möjligt att man har koll, men inte just på den hittills enda självmordsbombaren i Sverige. Det är kanske en märklig slump att man inte hade koll på just den, men det är inte särskilt förtroendeingivande i alla fall.

När det gäller att vi har provat terrorlagarna tidigare – ja, det har vi gjort, men då har det inte gällt det här. Det har gällt bidrag till terrorverksamheten. Det handlade om förberedelse till terrorbrott. Det är en helt annan sak, en ny företeelse i Sverige, dock inte isolerad. Vi har sett ett antal händelser den senaste tiden med koppling till islamistisk terrorism.

Det är många som i debatten hittills har pratat om extremismen generellt, och det kan man göra. Man ska inte förringa extremismen varhelst eller närhelst den dyker upp. Det är alla tänkbara hemskheter som har nämnts, allt från nazism till kommunism, islamism och andra ismer och hemskheter. Det ska inte vara något motsatsförhållande i att bekämpa dem, men man ska inte likställa dem. Om man likställer dem visar det på ett väldigt märkligt och inte minst ett förvirrat förhållningssätt i den här frågan. Man kan till exempel inte jämföra militanta veganer i Umeå med jihadister från Mellanöstern. Det är helt olika grupper som måste bekämpas på helt olika sätt. Det verkar tyvärr inget annat parti i den här församlingen förstå, åtminstone inte att döma av det som vi hört hittills i den här debatten. Det är beklagligt och någonting som kommer att hämma våra möjligheter att komma till rätta med den här växande problematiken i Sverige. Det saknas helt enkelt en grundläggande förståelse för den här problematiken. Det skrämmer mig kanske till och med mer än själva dådet på Drottninggatan, som föranlett den här debatten.

Orättvisor som drivkraft har vi också hört om. Det är ett argument som vi ofta hör i debatten. Så fort vi har ett problem som är kopplat till

inte minst invandring och integrationspolitiken, då handlar det om orättvisor, då handlar det om fattigdom, och då handlar det om trångboddhet.

Jag menar att det inte är tillämpligt i det här fallet. Det finns massor med forskning som visar att det är precis tvärtom när det gäller just islamistiska terrorister. Det är ofta personer ur medelklassen med hög utbildning. Faktum är att mycket tyder på att de med högst utbildning också får utföra de mest högprofilerade terrordåden, det vill säga ju högre utbildning, desto mer avancerat terrordåd. Det visar i alla fall forskningen, så det håller inte att använda fattigdom eller trångboddhet som en bortförklaring, som jag ser det. Det tyder också på en bristande förståelse för detta allvarliga fenomen.

Det nämndes statistik kring terror generellt i Europa. Jag nämnde i min inledning att det säkert är intressant att se på det. Men jag sade också att den separatistiska terrorism som finns runt om i Europa inte är något som berör Sverige och svenska intressen och inte är relevant för den svenska debatten. Det är också en terrorism som är geografiskt begränsad, till skillnad från den islamistiska terrorn, som kan dyka upp precis var som helst och när som helst och som dessutom är just urskillningslös: Man riktar sig mot allmänheten, att döda så många som möjligt. Det är en väsentlig skillnad mellan det och att spränga bankomater, papperskorgar eller vad det kan vara i Baskien, även om man inte – jag vill betona det – ska förringa den typen av terrorism. Men den är inte relevant för den här debatten.

Vi behöver skärpt lagstiftning, vi behöver en nationell handlingsplan, och vi behöver inte minst kartlägga islamistiska attityder i det svenska samhället. Det tror jag är viktigt, och det vill jag skicka med till regeringen i den här debatten.

I detta anförande instämde William Petzäll och Björn Söder (båda SD).

Anf. 12 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (S):

Fru talman! Jag välkomnar justitieministerns till viss del utsträckta hand för en ordentlig politisk samling kring det problem som vi diskuterar i dag. Jag skulle vilja ställa frågan direkt till justitieministern: Är hon beredd att tillsammans med oppositionen sätta sig ned och diskutera frågan ordentligt?

Det har funnits frågor tidigare där vi har diskuterat bland annat möjligheten för polisen att bekämpa extremism och våldsamheter av olika slag med nya, effektiva metoder. Vi har tidigare diskuterat möjligheten att samverka mellan polis, säkerhetspolis och ekobrottsmyndighet. Dessutom har vi diskuterat att man kanske behöver skärpa vapenlagarna och ge tull och kustbevakning ökade befogenheter att se till att illegala vapen inte kommer in i landet, som ett led i detta.

Det var en rak fråga till justitieministern som det finns möjlighet att svara på.

Annars tycker jag att debatten är ganska avslöjande. Vad är problemet i samhället? Jag tror att de flesta här i kammaren ser att det är våldet, angreppen på det demokratiska samhället, att människor är beredda att i olika situationer gå väldigt långt för att skada demokratin och utsätta enskilda människor för hot. Det är den effekten som jag tror att vi vill åt.

Då blir det väldigt konstigt att samtidigt höra att en del säger att en viss grupp är problemet. Jag tycker att alla grupper som vill gå så långt är problem. Det är det samhället måste bekämpa och komma till rätta med.

Jag tycker att Säpos rapport är mycket bra. Den visar hur det ser ut. Jag tror att det är viktigt att titta på dem som har kunskap och också ha tilltro till de undersökningar som finns på området. Där ser man att grunden i många fall läggs väldigt tidigt, kanske redan i skolåldern. Lärare kanske ser att vissa av barnen, oftast grabbar, inte riktigt är med, hamnar utanför, söker sin identitet och söker sin bekräftelse i olika grupper. Det kan vara på bruksorter där vit makt sluter upp. Det kan vara i motorcykelvåldsgrupper senare i livet. Det kan vara i förorter där man söker sig till andra extremistiska grupper.

För mig är detta lika lite tilltalande. Det påverkar mig lika illa. Därför måste samlagen vara att komma åt fenomenet och inte få en debatt i Sverige där man redan på förhand bestämmer sig för att en viss grupp är problemet i samhället, för då kommer man att missa det stora målet.

Jag tycker dessutom att det är oerhört naivt att tro att detta är ett fenomen som man kan hantera bara i Sverige. Vi vet att detta rör sig över nationsgränserna. Vi är med i Europeiska unionen. Det är klart att vi ska ha en samlad kraft, att vi tydligt ska gå in där och vara med och se till att detta kan bekämpas på internationell nivå. Vi vet ju att mycket av idéer av terrorism och grundprinciper kommer ur rörelser som ligger långt utanför vårt land och träffar oss hårt.

Jag vill också ge justitieministern rätt i något hon säger. Jag tror att det är viktigt att vi måste vara modiga. Om man går längre – vilket jag tror att man måste göra i en rad olika fall, för att se till att göra Sverige ännu säkrare och ännu bättre – är det på vissa områden också ett ingrepp i den personliga integriteten. Det är inget lätt val – det vet vi. Men det är viktigt att vi i ett neutralt läge, när vi kanske inte direkt ser att det har hänt något extremt, ändå i vissa fall vågar ta steget att gå lite längre för att väcka upp det. Problemet blir så uppenbart när det väl har hänt något. Då är det väldigt lätt att se det. Det fordras ett politiskt mod.

Jag ser fram emot en bred politisk diskussion om hur vi kan ta ett ytterligare steg för att göra Sverige säkrare och på ett bättre sätt slå vakt om vårt demokratiska, öppna samhälle.

(Applåder)

Anf. 13 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Jag skulle återigen vilja påminna om att det är separatistiska och nationalistiska grupperingar som står för majoriteten av terrorismen och det politiskt motiverade våldet. I Sverige är det främst högerextremister och till viss del autonoma grupper som begår politiskt motiverat våld. Islamistiskt motiverad terrorism är oerhört sällsynt i Sverige och övriga Europa.

Ändå går Jimmie Åkesson upp och säger att det saknas en grundläggande förståelse bland övriga partier för hur det fungerar, och ändå går han upp och säger att massor av forskning visar ... trots att han inte hänvisar till en enda källa.

Uppenbarligen verkar han inte ha läst de rapporter som Säpo har kommit med både 2008 och 2010, som visar just att det handlar om känslomässiga och sociala aspekter snarare än ideologiska och att alla

*Aktuell debatt:
Våldsbejakande
extremism*

former av extremism byggs upp på samma sätt. Därför måste vi ta ett helhetsgrepp för att motverka att radikala unga människor dras till extremister.

Den senaste tiden har Sverigedemokraterna försökt utmåla även Miljöpartiet som ett extremistparti. Om Jimmie Åkesson anser att det är extremt att tycka att människor inte ska skickas tillbaka till krig och tortyr, att människor ska få gifta sig med vem de vill och att alla människor har lika rättigheter, då är vi i Miljöpartiet extremister, liksom större delen av Sveriges befolkning.

Men denna debatt handlar inte om asylrätt, lika rättigheter eller något annat som Jimmie Åkesson verkar ogilla, utan debatten handlar om våldsbejakande extremism och hur vi politiskt kan motverka detta. Faktum är att när främlingsfientliga partier som Sverigedemokraterna är en allt större röst i den politiska debatten riskerar samhällsklimatet att bli kallare och motsättningarna och intoleransen att öka. Risken är alltså att själva förekomsten av främlingsfientliga partier kan leda till ökad extremism.

I Säpos rapport om just våldsbejakande islamistisk extremism står det till exempel att en ökad polarisering kan förstärka känslan av diskriminering och stigmatisering hos utsatta grupper, vilket i sin tur kan bidra till att underlätta radikaliserings och rekrytering av enskilda personer i våldsbejakande miljöer.

Jimmie Åkesson säger också att all extremism som inte är islamistiskt motiverad inte är relevant. Men faktum är att de flesta politiskt motiverade våldsdåden begås av grupper med liknande världssyn som Sverigedemokraterna. Högerextremister har enligt en rapport från Säpo och Brottsförebyggande rådet från 2009 under en tioårsperiod varit misstänkta för minst 1 225 brott i Sverige som varit politiskt motiverade.

Om detta säger Jimmie Åkesson ingenting, kanske för att människor då skulle påminnas om partiets smutsiga historia och marscherande i uniform.

(Applåder)

Anf. 14 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Man kan väl säga att det här är en debatt mellan vi och dem. Det är vi demokrater i alla partier, vi troende och vi icke-troende. Det är alla medborgare, i den rätta bemärkelsen. Det är vi. Det är vi mot extremisterna.

Jag tycker att man måste vara noga med att hålla isär olika åtgärder. Vi ska bland annat bekämpa brotten där de finns och som de ser ut. Det är också viktigt att vi jobbar med attityder, att vi jobbar långsiktigt och att vi erkänner att det inte finns några enkla lösningar. Men likväl är vårt ansvar omfattande och vårt uppdrag stort.

Jag tillhör dem som tror att vi, så länge vi försvarar och arbetar för vårt öppna demokratiska samhälle, får leva med att det springer runt hjärntvättade stollar som får för sig att de ska störta just detta. Jag tycker att det är viktigt att man inte på något sätt glorifierar extremism, oberoende av var den dyker upp och vilken färg den har.

Vi vet, som sagt, att detta inte är något nytt. Den våldsbejakande extremismen i världshistorien är stor. I Sverige har den också funnits under lång tid. Det har varit till exempel Commando Coca Cola, om ni

kommer ihåg de människorna. Eller minns ni den svenska motståndsrörelsen, som har fått nya arvtagare i alla möjliga former?

Den extrema islamismen har också funnits under en lång tid. Det finns människor som har bosatt sig i vissa områden och tidigt varnat för enklavisering. Vi har diskuterat detta under en lång tid, långt innan Sverigedemokraterna kom in i riksdagen, så det är ingen ny debatt.

Jag vill understryka alla de åtgärder som vi har vidtagit, som inte minst justitieministern lyfte fram, på Europeanivå, tillsammans med andra länder. Vi möter samma utmaningar, extremister i alla former. Vi måste ha ett samarbete. Därför blir ändå svaret till Jimmie Åkesson när han vill se mer action och mer åtgärder: Det blir ju väldigt konstigt när du stänger den dörren, när vi inte ska samarbeta med demokrater och vänner i andra delar av världen, inte minst i Europa. Du säger nej. Det är som att köra ned huvudet i sanden. Du bör ta upp huvudet därifrån, tycker jag.

Det vi ser framför oss är nog ett ökat samarbete lokalt, ett ökat fokus på att socialtjänst, skola och polis ska jobba mer intensivt – det lyftes fram i en av de här rapporterna – i lokalsamhället. För det här är ingen angelägenhet för staten. Det är inte bara riksdagens ansvar.

Jag träffar personer som ringer till de duktiga människorna på Fryshuset och säger: Nu marscherar det omkring 17 nazister här. Kan ni komma och hjälpa oss? Ja, men då är det för sent. Då har det ju hänt så mycket tidigare. Eller det kan vara unga människor som får för sig att de ska åka ned till en terroristutbildningsskola. Ja, men då kanske det är för sent. Man måste gripa in tidigare när man ser de här signalerna. Det är viktigt.

Jag vill understryka att mycket är lika i de här processerna av hjärntvätt. Men det finns också saker som är olika. Vi vet att sociala omständigheter i hemmet kan spela en roll, men det är inte bara så. Det finns faktiskt undersökningar som pekar på att många av de personer som begår de värsta terrordåden, och har gjort det i Europa, är väletablerade, utbildade och har god ekonomi.

Det går alltså inte att skylla ensidigt på fattigdom. Men det är klart att man i torftiga miljöer med frånvarande föräldrar och fattigdom på annat sätt mycket lättare kan dras till en extrem rörelse när det inte finns någonting som står emot.

Vi vet att högerextrema unga personer, som söker sig till de rörelserna, oftare har trassligare bakgrund och just fattigt hemma, medan de autonoma kanske har något mer etablerade föräldrar. De har föräldrar som kanske är naiva och tycker att det är bra att ungarna är radikala och tycker något – i själva verket kanske de ägnar sig åt mordbränder på nätterna. Det är viktigt att man också ser detta.

Vi vet att rekryteringen till extrem islamism är mer horisontell. Det är inte alltid stora auktoriteter som kliver fram och säger: Så här ska du göra.

Det finns mängder av likheter men också mängder av olikheter. Och i den förstärkta handlingsplan, fru talman, som vi vill se tror jag att man måste möta allt detta. Jag hoppas att vi, tillsammans från regeringens allianspartier, snart kommer att kunna leverera detta till riksdagen.

I detta anförande instämde Anna SteeleKarlström (FP).

Anf. 15 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! Ja, våldsanvändande extremister är kriminella, och de ska behandlas som kriminella. Det tror jag faktiskt att vi är överens om i den här debatten. Jag önskar också att vi är överens om att det gäller oavsett vilken typ av våldsbejakande extremism som vi talar om. Det ska behandlas på samma sätt. Det kan vara religiös eller ideologisk extremism. Vi kan inte koncentrera oss bara på en form och bortse från en annan.

Sverigedemokraternas debattör påstod tidigare i debatten att olika våldsbejakande extremister måste motverkas på olika sätt. Det visar väl att han bara har läst de delar av Säpos två rapporter som passar honom själv.

Tvärtom slås det fast att det finns betydande likheter i radikaliseringsprocessen, eller hjärntvätten, som leder till våldsbejakande islamism och som leder till våldsbejakande höger- eller vänsterextremism. Vi måste ta ett helhetsgrepp. Vi ska inte blunda för någon form av våldsbejakande extremism.

De här våldsbejakande extremisterna, oavsett om vi talar om ideologiska eller religiösa, har också en annan dimension än enbart den kriminella. De har en avsikt att störa eller störta vår demokratiska ordning. De accepterar inte vårt demokratiska system.

Men fortfarande – det kan inte nog betonas – ska denna typ av allvarlig demokratihotande brottslighet bekämpas med demokratiska medel inom rättssäkerhetens ram. Antidemokratiska krafter kan aldrig bekämpas med antidemokratiska medel, för då har vi låtit dem vinna. Då har de fått precis som de ville ha det.

Den dag vi lämnar våra grundläggande principer om alla människors lika rätt och värde och mänskliga rättigheter och rättssäkerheten är vi på samma spelplan som de våldsbejakande extremisterna. Dit ska vi inte gå.

När jag är ute och talar om jämställdhet, vilket jag gör ganska ofta, och om mäns våld mot kvinnor betonar jag att jag inte har något ansvar – jag har ingen skuld som man – för att andra män misshandlar eller förtrycker kvinnor eller på annat sätt behandlar kvinnor illa. Däremot har jag ett ansvar, som man, att göra det jag kan för att bekämpa ojämställdheten och mäns våld mot kvinnor.

På samma sätt tycker jag att muslimer har ett ansvar att motverka våldsbejakande islamistisk extremism. Den fullkomligt dominerande majoriteten av våldsfördömande och demokratiälskande muslimer, som lever i vårt land, har ett ansvar att göra vad de kan för att motverka extremismen, förhindra att den får slå rot och växa. Jag är övertygad om att Sveriges muslimer är beredda att ta detta ansvar.

Tillsammans med myndigheter och det civila samhället kan vi bekämpa den här formen av extremism. Vi måste vara tidigt ute, innan den slår rot. Annars kan det vara alldeles för sent. Och det är tillsammans – det kan vi inte säga tillräckligt många gånger – som vi kan lyckas. Det är inte om vi ställer vi mot dem. Då kan vi aldrig lyckas att bekämpa den här formen av radikaliseringsprocesser, som kan leda fram till våldsbejakande extremism och terrorism. Det är tillsammans vi kan lyckas.

I detta anförande instämde Anders Flanking (C).

Anf. 16 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Det är en viktig debatt som vi har i dag. Det har också kommit fram många synpunkter i denna debatt. Det kunde bland annat höras från Sverigedemokraternas sida att det definitivt inte görs någonting. Jag kan hålla med om att det är helt fel.

Frågan man ska ställa är ju: Vad ska vi göra för att bemöta denna våldsbejakande extremism? Naturligtvis ska vi handla mot den. Men vi ska inte göra förhastade saker. Vi ska inte plocka billiga politiska poäng. Vi ska inte tappa huvudet, utan vi ska tänka efter. Och vi borde fundera mer över vad det är för samhälle vi vill ha.

Vi vill ha ett öppet och demokratiskt samhälle. Vi kan inte heller försvara demokratin genom att samtidigt begränsa den. Den frågan måste vi också ta i beaktande.

Jimmie Åkesson tar upp det här med islamistisk extremism och muslimer 26 gånger i sitt anförande. 26 gånger! Ändå är det enligt en Saporapport en förhållandevis liten företeelse här i Sverige. Han nämner absolut ingenting om något annat slags våldsbejakande extremism, vilket jag tog upp i mitt anförande. Att lyssna på Åkesson är ungefär som att lyssna på en skiva som har hakat upp sig.

Extremism är heller ingen nationell företeelse. Vi lever faktiskt i en global värld. Det tog jag också upp i mitt anförande. Hur bemöter vi då detta? Jo, det är genom att minska de ekonomiska klyftorna och öka rättvisorna och solidariteten i världen. Det är det enda sättet att bemöta extremismen.

Vi kan ta Sverige som exempel. För att bemöta att ungdomar känner sig i utanförskap och så vidare ska vi ha ett välfärdssamhälle. Vi behöver ett solidariskt samhälle med tillräckligt många lärare i skolan och en sjukförsäkring och en a-kassa värd namnet. Detta är nämligen också förebyggande företeelser. När man drar in sådant ska man också veta att människor känner sig otrygga och övergivna.

Titta bara på bostadsområdena och bostadsfrågan! Vi måste bygga bostäder som alla har råd att bo i och där inte kackerlackorna springer efter väggarna. Sådant skapar också ett utanförskap.

Det finns mycket vi kan förebygga. Det finns mycket som har tagits upp i den här debatten. Men vi från Vänsterpartiet är säkra på att de ekonomiska klyftorna måste minska. Vi ska leva i ett öppet och demokratiskt samhälle, och vi ska inte tappa huvudet totalt och komma med förhastade åtgärder, för då är vi illa ute.

I detta anförande instämde Jacob Johnson (V).

Anf. 17 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Liksom jag såväl som mina allianskolleger, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har nämnt här i dag finns flera bra redskap i kampen mot den våldsbejakande extremismen. En långsiktig rättspolitik kan förebygga våldshandlingar. Vi måste ständigt arbeta med balansen mellan det öppna samhället och det brottsförebyggande arbetet. Vi politiker ska fatta beslut på saklig grund, inte efter känslor, och det är positivt om vi kan hitta lösningar tillsammans, över blockgränserna.

Att den internationella terrorismen har nått Sverige har vi vetat under en lång tid. Vi har vetat att terroråd kan inträffa. Vi har vetat att terroråd planeras och finansieras härifrån. Det är ingen överraskning. Likväl känns hotet mer påtagligt nu, efter den tragiska händelsen den 11 december. Alliansregeringen har dock under lång tid förstått hotbilden och arbetat med att sätta rätt verktyg i händerna på dem som har till uppgift att förebygga brott och lagföra de skyldiga.

Sverigedemokraterna säger att Säpo hade dålig koll. De hade ingen koll på den person som skulle begå brottet i december. Jag kan bara instämma med det som justitieministern sade tidigare om vikten av det internationella samarbetet med EU och FN. Den våldsbejakande extremismen är ett globalt problem. Tror Sverigedemokraterna verkligen att Säpo hade haft bättre koll utan internationell samverkan?

Kristdemokraterna tror på ett säkrare Sverige, ett samhälle som ska fokusera på att förebygga och slå ned på den brottslighet som finns. Rättssamhället måste ha rätt verktyg i kampen mot extremismen. Brottsligheten bekämpas främst genom att förebygga att människor begår brott.

Vi kan omöjligt bortse från att kampen mot extremism ytterst är en kamp som handlar om värderingar. Den ideologiska kampen måste vinnas i ett förebyggande skede. Vi tror på utbildning, kunskap och solidaritet i stället för fördomar och utanförskap. Vi tror på att hopp övervinner hat, och vi vill att all terrorism ska bekämpas med alla lagliga medel en demokrati har till sitt förfogande.

Den moraliska grunden för demokratin bildas och formas i sociala sammanhang. Givetvis är hemmet, familjen, skolan, samfundet, organisationerna och folkrörelserna av största betydelse. En demokratisk stat är beroende av att det finns ett värdevitalt samhälle med levande värderingar och en medvetandegjord moraluppfattning hos enskilda och grupper samt att de uppfattningar som finns där ger grund och stöd för demokratin.

Kampen om värderingarna måste föras på flera fronter samtidigt, och fokus är på det brottsförebyggande arbetet för att angripa faktorer som kan leda till en radikaliserings och polarisering. Det förebyggande arbetet handlar bland annat om att arbeta med värderingar. Där spelar skolan en mycket viktig roll och kan bidra till att förebygga en radikaliserings.

Vid sidan av skolan är tillgången till fritidsgårdar och meningsfulla fritidsaktiviteter ett sätt att främja konstruktiva livsval och därmed förebygga att ungdomar blir mottagliga för radikaliserings och rekryteringsförsök.

Det måste finnas god samverkan mellan olika aktörer, såsom skola, fritidsgårdar, föreningsliv, socialtjänst och närpolis. Det brottsförebyggande arbetet måste kompletteras med ett arbete i det civila samhället.

Samhällsdebatten, religionskunskapen och värdegrundsarbetet i skolan kan spela en roll. Tillsammans måste vi stå upp för våra värderingar.

Anf. 18 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Först vill jag säga till Sven-Erik Österberg att alliansregeringen gärna diskuterar och samarbetar med oppositionen och med riksdagen. Det är ett av skälen till att vi har en parlamentarisk utredning när det gäller polisens framtida organisation, men det finns också flera

frågor som rör terroristbekämpning och extremgrupper där jag tror att det är viktigt med ett brett samarbete. Det är vi självklart öppna för.

Jimmie Åkesson sade i ett tidigare inlägg att man inte kan jämföra olika grupperingar. Men det är just det som är så intressant när man tittar på analyser och rapporter: Oavsett inriktning har extremisterna ofta väldigt mycket gemensamt. Det är det man måste ta fasta på.

Det vi kan se är att det påfallande ofta är unga män som lever marginaliserade i ett upplevt eller faktiskt utanförskap, som känner sig diskriminerade eller lever vid sidan av det övriga samhället. Dessa unga män riskerar att radikaliseras. De riskerar att engageras i våldsbefrämjande grupperingar. De riskerar möjligen också att hamna i en kriminell livsstil. Ingetdera är något vi eftersträvar.

Jag tror att det är otroligt angeläget att i det förebyggande arbetet inrikta kraft och fokus mot just riskgrupper och inte minst unga människor som riskerar att engageras i den här typen av radikaliseringsprocesser. Det handlar om att knyta ihop ett samarbete mellan brottsbekämpande myndigheter, skola, föräldrar, socialtjänst och alla möjliga i det civila samhället.

Under den förra mandatperioden tillsatte alliansregeringen ett par utredningar för att ta fram underlag för sådana insatser. Utredningarna har varit på remiss, och vi kommer att återkomma till riksdagen med förslag som är resultatet av det arbetet. Det är oerhört viktigt att sätta in kraft när det gäller förebyggande insatser bland unga som riskerar att hamna i de här destruktiva nätverken.

Anf. 19 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Fru talman! Nu hörde vi igen från flera talare i den här debattomgången att det handlar om sociala faktorer och att det är det som är huvudförklaringen. Det är ju inte så. Internationell forskning visar att det inte är så. Man måste förstå det om man ska kunna förstå det här fenomenet. Vi kan väl åtminstone komma bort från den delen. Där vill jag säga att Johan Pehrson i så fall har en mer nykter syn. Man måste inse att det här inte handlar om i första hand socialt utsatta människor som är beredda att begå terrorbrott. Det är människor som ofta är högutbildade och som tillhör det övre skiktet i samhället i de länder de kommer från. Vi kan väl åtminstone erkänna att så är fallet.

Separatistargumentet upprepas också här. Då vill jag bara säga att om man tittar på åtminstone de tio terrordåd i västvärlden och i Ryssland som sedan 11 september har dödat flest människor kan man se att det har varit islamistiska terrorister. Jag tycker inte att det är jämförbart. Som jag har sagt tidigare är det här inte relevant för svenska förhållanden. Det är däremot alldeles uppenbart den islamistiska terrorismen.

Det behövs internationell samverkan. Naturligtvis, det här är ett internationellt problem. Det behövs också samverkan med de goda krafterna inom den muslimska minoriteten i Sverige. Det är klart att det gör. De muslimer i Sverige som vill arbeta mot terrorism ska man naturligtvis ge den möjligheten. Då vill jag också se de goda krafterna inom islam i Sverige stå upp för Lars Vilks rätt att rita vilka teckningar han vill och för Nerikes Allehandas rätt att publicera vilka teckningar de vill – moderata muslimer som på allvar står upp för demokrati, pressfrihet och ytt-

randefrihet i Sverige. Tyvärr har jag sett alldeles för lite av det så här långt.

I övrigt vill jag ändå tacka för en debatt som tyvärr blev alldeles för kort. Jag hoppas att vi får möjlighet att återkomma till det här ämnet så småningom.

(Applåder)

I detta anförande instämde Carina Herrstedt, William Petzäll och Björn Söder (alla SD).

Anf. 20 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (S):

Fru talman! Jag vill först rikta ett tack till justitieministern för bemötandet. Jag ser fram emot en inbjudan där vi i ett forum väldigt brett kan diskutera vad som är att göra.

Jag tror, precis som många andra har sagt, att det inte finns *en* åtgärd som bekämpar problemet, men det måste finnas en bred vilja. Jag tror att det är väldigt viktigt att man inte separerar och gör vissa grupper mer utsatta i den här frågan än andra, utan att det verkligen är våldet och handlingen vi vill åt. Vi ska se till att vi har ett våldsfritt Sverige där människor kan känna sig trygga. Det är otroligt viktigt.

Jag vill också understryka det som har tagits upp i debatten, att vi ska ta en ordentlig diskussion och samla Sveriges muslimer. Det är ju på det sättet, det begriper varenda intelligent människa i detta land, att de flesta muslimer inte vill leva i våld. Vi känner många av dem själva. Jag har själv vänner bland dem. Det är klart att de tar sin hand ifrån detta våld. Då ska de naturligtvis också vara med i arbetet på ett positivt sätt. Det här är otroligt viktigt.

Sedan vill jag också säga att läser man den rapport som Säpo har lämnat noga och just de aktuella sidorna ser man att rekryteringsgrunden till extremism faktiskt är väldigt lika, oavsett hur grupperna ser ut. Att det sedan finns någon hjärna bakom som är välutbildad på något universitet, så har ju brottsligheten alltid sett ut. Många av maffians ledare var inga dumhuvuden, men svansen rekryterade man i de grupper där grogrunden och möjligheten fanns att få dem med. Det är precis så det ser ut. Det är tyvärr så att utbildning och bildning inte alltid är riktigt samma sak i samhället som det har varit. Även om man är utbildad men betar sig på ett sätt som kan vara samhällsomstörtande ska det naturligtvis åtgärdas på samma sätt. Samhället ska med kraft slå tillbaka.

I grunden – det är det sista jag vill säga i denna debatt – ska vi vara rädda om ett öppet Sverige, rädda om demokratin. Människor ska känna sig trygga i detta land, oavsett vilken hudfärg de har, vilket land de kommer från eller vilken sexuell läggning de har. Sverige ska vara tryggt för alla. Det måste vara allas vår viktigaste uppgift.

(Applåder)

Anf. 21 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Denna debatt borde ha handlat om konstruktiva sätt att skapa ett mer inkluderande samhälle. När grupper ställs mot varandra och vissa utmålas som mer våldsbenägna än andra riskerar detta i stället att bli kontraproduktivt. I ett visst samhällsklimat frodas hat. I ett annat skapas förståelse. Politik grundad på rädsla är farlig. Därför vill jag återi-

gen påminna om vikten av att inte föreslå integritetskränkande åtgärder för att försvara vårt öppna samhälle eftersom vi i så fall riskerar att avveckla den öppenhet som vi egentligen vill försvara.

Den ökade rasismen är också ett stort problem. Det måste tas krafttag mot intolerans och diskriminering och satsas mer på utsatta områden. Det är en rationell politik som motverkar extremism och som försvarar och stärker vårt öppna samhälle.
(Applåder)

*Aktuell debatt:
Våldsbejakande
extremism*

I detta anförande instämde Lena Olsson (V).

Anf. 22 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Jag vill också tacka debattörerna. Jag tror att vi möjligtvis har nått slutet på början av en lång, viktig diskussion som vi kommer att ha under mycket lång tid i vårt samhälle. Jag tror att det är viktigt att vi inkluderar fler än Sveriges riksdag. Det här berör människor i största allmänhet, människor som är här och lyssnar och människor framför tv-apparaterna. Det berör oss alla i vardagen.

Det här handlar om vi mot dem. Det handlar om vi demokrater, vi troende, vi icke-troende, vi som tror på det öppna samhället mot extremisterna som vill stänga ned det. Oavsett vad de har för valör, oavsett vad de har för bakgrund handlar det om att vara mycket tydlig.

Jag vill också slutligen varna för att dra mot det ena diket och börja skuldbelägga grupper beroende på vilken religion de har. Det ska vi mycket noga akta oss för. Det går helt fel. Men man får inte heller vara för naiv åt andra hållet.

Vi måste se till att vi har adekvata, korrekta och riktiga verktyg för att bekämpa mycket grov brottslighet. Söker sig människor till Sverige för att elda McDonaldsrestauranger, för att spränga sig på gator eller för att för den delen ge sig på människor med vänsteråsikter ska de kunna granskas. Det gäller alla de extremister som söker sig till Sverige. Man ska kunna titta på detta.

Jag är väldigt tacksam för att Säpo till exempel håller på och tittar på vilka människor som söker sig till Sverige. Jag som liberal vill ha ett öppet Sverige, men det finns människor som söker sig till Sverige med icke trevliga avsikter. Dem ska vi stoppa. Det är integritetskränkande. Det är mycket obehagligt. Det får bara förekomma om man gör det på ett korrekt sätt, och vi är medvetna om det. Man får inte vara naiv.

Samma sak gäller hemliga tvångsmedel. Jag har i den här kammaren i tio år diskuterat behovet av åtgärder för att kunna bekämpa mycket grov brottslighet. Många andra har sagt: Så här kan vi inte hålla på; det finns inget hot. Jag tycker att det är väldigt viktigt att se att det finns ett hot i dag. Vi ska vara noga med rättssäkerheten och kontrollen och se till att integriteten skyddas, men man får inte bli för naiv.

Vi har en lång väg att vandra. Vi har mycket kvar att göra. Jag vet att Folkpartiet och regeringen kommer att göra allt för att detta ska ske på ett bra och balanserat sätt, för människors trygghet och för värnandet om lika värde.
(Applåder)

Anf. 23 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! På samma sätt som muslimer har sitt ansvar för att göra vad de kan för att bekämpa våldsbejakande islamism har Sverigedemokraterna ett ansvar för att göra vad de kan för att motverka högerextrema eller islamofobiska krafter som lyssnar på deras budskap om muslimer.

Av det jag har hört under debatten verkar det inte som om Sverigedemokraterna förstår hur de legitimerar hot och våld mot muslimer. Det paradoxala är att Sverigedemokraterna samtidigt legitimerar de våldsbejakande islamisternas extrema tolkning av Koranen, trots att det står i rak motsats till det kärleksbudskap som är grunden för både islam och kristendomen.

Vilka handlingsplaner eller strategier föreslår Sverigedemokraterna för att motverka rasism och för att motverka att en vilsen rasist går omkring och skjuter människor för att de har fel hudfärg? Jag har inte hört ett ord om det.

Att ställa vi mot dem, att peka ut en grupp som ansvarig för enskildas våldsdåd, att försämra möjligheterna för människor att känna sig välkomna i det svenska samhället, att peka ut en grupp som det största hotet mot landet är en grogrund för våldsbejakande extremism. Jag tycker att det är sorgligt att Sverigedemokraterna inte förstår detta.

(Applåder)

I detta anförande instämde Abir Al-Sahlani (C).

Anf. 24 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Jag vill också passa på att tacka för denna viktiga debatt vi har haft i dag om våldsbejakande extremism.

De flesta av oss är överens om hur det ser ut, men vi kanske inte är så överens om lösningarna. Jag är övertygad om att vi alla tycker så.

Om vi på riktigt ska bekämpa våldet måste vi självklart ta tag i orsakerna. Det enda sättet är att bekämpa extremism av alla slag, bekämpa främlingsfientlighet och bekämpa rasism. För Vänsterpartiet är det självklart att kampen mot extremismen pågår i vardagen – i skolan, vid köksbordet och på arbetsplatsen.

Att skapa en politik som inkluderar, inte exkluderar, är vår metod. Som jag sade i mitt första anförande innebär det också att vi förstår att vi lever i en global värld och att rättvisa måste omfatta alla. Det finns grupper som gör sitt bästa för att sprida hat. De gör det för att uppnå ett mål. Att bekämpa hatet oavsett om det är klätt i kostym och slips eller om det förklarar sig på annat sätt är en huvuduppgift för oss. Vänsterpartiet tar den kampen. Var hatet än visar sitt fula tryne lovar vi att bekämpa det.

Anf. 25 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! I lördagsintervjun den 15 januari sade Jimmie Åkesson att de andra partierna inte har tagit debatten såsom man borde göra. Han hänvisade till terrordådet i Stockholm. Jag hoppas att han efter dagens debatt har ändrat uppfattning.

Säpostudien från i höstas visar att de flesta individer radikaliseras i Sverige, vilket innebär att en förändring i svensk invandringspolitik skulle ha liten bäring på problemet. Samtidigt har den danska situationen

med restriktiv invandringspolitik och en offentlig debatt som gränsar till rasism inte minskat hotbilden mot Danmark – snarare tvärtom.

Sverigedemokraterna har inga bra lösningar på terroristbekämpning. I stället försvårar de och utökar problemen genom att förstärka motsättningar mellan samhällsgrupper och legitimera främlingsfientlighet. Vi vet inte vilka morgondagens hot är, men vi vet att all terrorism och extremism bäst bekämpas med hjälp av öppenhet, solidaritet och demokratiska värderingar. Nu mer än någonsin måste vi stå upp för det öppna samhället.

(Applåder)

Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jag hoppas att den här diskussionen ändå har lett fram till några saker. För det första hoppas jag att det har blivit tydligt att svensk terroristbekämpning är kraftfull men kan och måste utvecklas. Det gör vi bra om vi gör det tillsammans. Vi har Samverkansrådet mot terrorism och vi har brottsbekämpande myndigheter med handlingsplaner och strategier. Däremot är det helt omöjligt att kontrollera varje person som riskerar att radikaliseras eller att hamna i fel umgänge. Ett sådant kontrollsamhälle vill ingen av oss ha. Det är svaret på påståenden om att Säpo inte har haft kontroll på en viss person. Det hade inte andra myndigheter heller. Vi kan inte kontrollera varje människa, och vi ska inte heller göra det. Men vi kan naturligtvis alltid bli bättre.

För det andra hoppas jag att det också har blivit tydligt att det krävs ett internationellt samarbete. Det här är inget hemmaproblem som vi kan fixa själva och tro att vi löser säkerheten och tryggheten. Vi måste samverka inom EU och med andra länder. De som stänger dörrar och inte säger ja till det har inte heller förmåga att bekämpa extrema krafter.

För det tredje måste vi – och det är viktigt – i det förebyggande arbetet fokusera mer på unga människor som riskerar att radikaliseras, rekryteras till extrema rörelser eller övergå till en kriminell livsstil. Det är en olycka för dem och det är en olycka för samhället när det sker. Vi vet att vi där har en hel del att göra på hemmaplan.

Det här betyder absolut inte att man behöver ha dålig utbildning eller sociala problem för att hamna snett. Också högutbildade människor i hyfsade miljöer kan känna sig marginaliserade och diskriminerade, som till exempel självmordsbombaren på Bryggargatan. Han var visserligen välutbildad, men det enda jobb han fick i Sverige var som budbilschaufför. Hans tillvaro i Luton var knappast i det övre samhällsskiktet. Det kan gå illa även med bra utbildning, men vi ska inte glömma att den sociala situationen skapar en mylla för rekrytering till olyckliga krafter. Det måste vi jobba med om vi ska förebygga problemen.

Tack för en spännande och intressant debatt!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 20 januari.

3 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Åsa Ågren Wikström* (M) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 7 mars.

Kammaren biföll denna anhållan.

4 § Anmälan om kompletteringsval till försvarsutskottet och EU-nämnden

Förste vice talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Tomas Avenborg som suppleant i försvarsutskottet under Anders Hanssons ledighet och Christoffer Järkeborn som suppleant i EU-nämnden under Gustav Blix ledighet.

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 26 januari–4 mars* till

suppleant i försvarsutskottet
Tomas Avenborg (M)

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 7 februari–3 juni* till

suppleant i EU-nämnden
Christoffer Järkeborn (M)

5 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att interpellationssvar *torsdagen den 27 januari kl. 12.00* skulle utgå. Frågestunden kl. 14.00 skulle kvarstå.

6 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2010/11:FPM61 Förordning om tekniska krav för betalningar i euro (SEPA) KOM(2010)775 till finansutskottet

2010/11:FPM62 Kvalitetspaketet – lagstiftning om kvaliteten på livsmedel producerade i EU KOM(2010)733, KOM(2010)738 till miljö- och jordbruksutskottet

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2010/11:56 till näringsutskottet

8 § Utlåtande över grönbok om e-upphandling

*Utlåtande över
grönbok om
e-upphandling*

Föredrogs
finansutskottets utlåtande 2010/11:FiU19
Utlåtande över grönbok om e-upphandling (KOM(2010)571).

Anf. 27 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Det känns lite märkligt att gå upp i talarstolen efter en sådan här debatt, men dagen går vidare.

Finansutskottets utlåtande nr 19 berör en så kallad grönbok, det vill säga ett diskussionsdokument där Europeiska kommissionen ger olika instanser möjlighet att yttra sig innan man går vidare med konkreta förslag. Denna gång är ämnet e-upphandling. I grönboken lyfter kommissionen upp ett antal öppna frågor om punkter som man uppfattar som de huvudsakliga hindren för en framgångsrik e-upphandling.

Ett enigt utskott svarar kommissionen. Vi säger att det är bra att kommissionen nu arbetar med att hitta vägar så att infrastruktur för e-upphandling görs mer tillgänglig. Utskottet ställer sig positivt till att kommissionen tydligt förespråkar lösningar i breda bemärkelser så att man inte blir beroende av en leverantör och att e-upphandling generellt möjliggör sänkta kostnader för såväl upphandlande myndighet som näringsliv.

Från svensk sida har vi understrukit betydelsen av ett regelverk som ska ta hänsyn till nationella förutsättningar. Olika länder ska kunna arbeta utifrån sina egna villkor och samtidigt få tillgång till infrastruktur med andra länder över gränserna.

I grönboken tas prioriteringar utifrån tillgänglighet, hållbarhet och innovationer upp. Det tycker vi är mycket bra. Det gör att e-upphandlings-systemet blir användarvänligt för både små och medelstora företag. Det är en för utskottet viktig aspekt att kunna främja mindre företags möjligheter att delta i offentlig upphandling.

Innovationsupphandlingar, tidigare så kallade tekniska upphandlingar, möjliggör att nya produkter och tekniska lösningar kan komma på tal som tidigare inte har varit möjliga på grund av att de har varit i för liten skala. Här finns en stor potential till att utveckla och stimulera möjligheten att nå allmänna samhällsmål över gränserna.

Fru talman! E-förvaltningsarbetets syfte är att åstadkomma lägre kostnader och största möjliga nytta för medborgarna och företagen, förvaltningen och samhället som helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

9 § Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2010/11:NU9
Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv (prop. 2010/11:33).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

Delegationsbeslut inom JO-ämbetet

10 § Delegationsbeslut inom JO-ämbetet

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU7
Delegationsbeslut inom JO-ämbetet (framst. 2009/10:RS5).

Anf. 28 PHIA ANDERSSON (S):

Fru talman! I detta betänkande behandlas riksdagsstyrelsens framställning angående delegationsbeslut inom JO-ämbetet. Riksdagsstyrelsens förslag grundar sig på det tillkännagivande som riksdagen gjorde på förslag av konstitutionsutskottet förra mandatperioden om en översyn av instruktionen för riksdagens ombudsmän.

Förslaget innebär i huvudsak att det införs en möjlighet för riksdagens ombudsmän att delegera befogenhet att avgöra klagomålsärenden till anställda handläggare på JO-expeditionen med vissa avgränsningar. De föreslagna begränsningarna har till syfte att säkerställa att JO-ämbetets karaktär av personligt förtroendeämbete inte försvagas och att allmänhetens förtroende för JO-ämbetet bevaras.

Anledningen till denna översyn var den stora och kontinuerligt ökande ärendemängden hos JO. Den stora ärendemängden hos JO har lett till att många klagomål från enskilda tar alltför lång tid att handlägga, vilket på sikt kan minska förtroendet för JO-ämbetet.

Givetvis tillstyrker vi socialdemokrater förslaget i betänkandet, då vi måste ta ett ansvar för att upprätthålla allmänhetens förtroende för JO-ämbetet under rådande omständigheter.

Tyvärr kommer ärendemängden inte att minska hos JO genom denna åtgärd, vilket vi klart kan konstatera i JO:s senaste ämbetsberättelse som ska debatteras efter detta betänkande. Däremot kommer människor förhoppningsvis att få snabbare svar på sina klagomålsärenden hos JO.

Med detta sagt, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 29 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Fru talman! Betänkandet behandlar frågan kring delegationsbeslut inom JO-ämbetet och innebär att det införs en möjlighet för riksdagens ombudsmän att delegera befogenhet att avgöra klagomålsärenden till anställda handläggare på JO-expeditionen.

Bakgrunden står att finna i en skrivelse från chefs-JO där han föreslår just att en utredning skulle tillsättas med uppdrag att göra förändringar i lagen då antalet anmälningar ökat och att handläggningstiderna därigenom blivit alltför långa. Allt mindre tid återstår för utredning och bedömning av klagomålsärenden som är mer komplicerade samt också för att verkställa inspektioner.

JO måste kunna organisera sin verksamhet så att klagomål kan avskrivnas eller avvisas så effektivt som möjligt, och en ändring i JO-instruktionen skulle underlätta detta. Principen är att JO kan bemyndiga en annan befattningshavare att på ombudsmannens vägnar fatta beslut i avvisnings- och avskrivningsärenden.

Riksdagsstyrelsen har haft en utredning i frågan, och remissvar har inlämnats från bland annat Riksrevisionen, Stockholms tingsrätt och JK som i stort inte haft något att invända mot liggande förslag.

Det är naturligtvis av största vikt att allmänheten har ett förtroende för JO-ämbetet, och en effektivisering är därför nödvändig.

Läser man JO:s ämbetsberättelse kan man finna att antalet nyregistrerade ärenden under riksdagsåret 2009/10 var 7 444, vilket är en ökning från föregående år med 7,6 procent, och att antalet nya inspektionsärenden var 46, vilket innebär en minskning med 22 jämfört med föregående år. Antalet klagomålsärenden var 7 310, en uppgång med 8,63 procent – den högsta någonsin i JO:s tvåhundraåriga historia.

Just prövningen av klagomålsärenden tar huvuddelen av JO:s handläggningsresurser i anspråk och alltså på bekostnad av inspektionsärenden. Det stora antalet ärenden medförde att vid årets slut var fortfarande 985 ännu inte färdigbehandlade. Trots den ökade tillströmningen av ärenden minskade de outredda med 22 procent.

Förslaget i betänkandet är att JO ska kunna delegera vissa ärenden till anställda inom JO-ämbetet. Man kan då fråga sig varför vi inte tillsätter fler JO för att handlägga den ökade mängden ärenden. Här är svaret att för att ämbetet inte ska förlora sin personliga karaktär ska inte fler ombudsmän tillsättas eller de ställföreträdande ombudsmännen utnyttjas så mycket mer. Det är heller inte realistiskt att räkna med ökade anslag för att bygga ut tjänstemannaorganisationen om inte JO:s uppgifter utökas.

Utskottets mening är att beslut om delegering kan fattas av varje ombudsman inom sitt ansvarsområde och att en tydlig avgränsning görs av möjligheten till delegation. Långa handläggningstider har varit ett allmänt förekommande problem, och detta bör lösas upp på så sätt att JO delegerar vissa ärenden till andra tjänstemän.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

11 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU16
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 2010/11:JO1).

Anf. 30 PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! Vi har i dag uppe frågan om justitieombudsmännens ämbetsberättelse. Det är en årlig bok som ges ut och som jag kan rekommendera läsning av. Man får reda på mycket om hur det står till i Sverige när man tittar igenom skriften.

En sak som vi har diskuterat i konstitutionsutskottet, och som framgår här, är att JO-ämbetet de senaste åren har blivit alltmer arbetstyngt. Antalet ärenden har ökat kraftigt. För att JO ska fungera på ett bra sätt bedömer vi att det krävs en del förändringar.

En sådan sak var uppe i det förra ärendet om delegation inom JO-ämbetet, och det är att man ska kunna delegera vissa saker inom bestämda gränser till tjänstemännen inom JO-ämbetet.

En annan sak handlar om att vi ser ett problem inom JO-ämbetet som JO också har påpekat ett flertal gånger, och det är att många ser JO som första instans att klaga hos. Inom vissa områden i Sverige finns det inte en första reguljär instans som man kan gå till i stället för att gå direkt till JO-ämbetet. JO ska ju vara en extraordinär instans. Det gäller till exempel Kriminalvården men också Försäkringskassan. Det är ett av skälen till att JO blir starkt arbetsbelastat.

Vi pekar också från konstitutionsutskottet i betänkandet på att här finns ett problem. Jag hoppas för min del – och jag tror att hela konstitutionsutskottet delar min mening – att regeringen uppmärksammar detta och kommer att se till att vi får en förändring. Det skulle inte bara underlätta för JO, utan det skulle också göra att det fungerar bättre för människor som berörs av Försäkringskassan eller Kriminalvården och att problemen i många fall får en enklare lösning.

I dag handlar det om justitieombudsmännens ämbetsberättelse, och där har vi inga skilda meningar eller reservationer.

Anf. 31 PHIA ANDERSSON (S):

Fru talman! I detta betänkande behandlas justitieombudsmännens ämbetsberättelse för tiden den 1 juli 2009 till den 30 juni 2010. Av de statistiska uppgifterna framgår att det nyregistrerades 7 444 ärenden under verksamhetsåret. Det var en ökning med 526 ärenden jämfört med året innan. Antalet nya inspektionsärenden och andra initiativärenden var 46, vilket var en minskning med 22 jämfört med året innan. Klagomålsärendena uppgick till 7 310, vilket var en ökning med 581. Antalet nyregistrerade ärenden var på nytt det högsta någonsin i JO:s tvåhundraåriga historia.

Fru talman! Det är lätt att stå i talarstolen och tala om siffror och om att ärendena hos JO ökar för varje år. Så har det varit flera år i följd. Allt fler anmälningar kommer in till JO, vilket innebär att man måste minska på inspektionerna ute i landet. Det är inspektioner som skulle kunna påtala missförhållanden och förhindra att människor blir felaktigt behandlade av våra myndigheter.

I detta betänkande tar KU ett ansvar för den stora och ständigt ökande arbetsbelastning som justitieombudsmännen har genom att påtala att vissa samhällsområden saknar ordinära tillsynsorgan. Framför allt är det inom kriminalvård och socialförsäkring som JO påtalat i flera år att det saknas ordinär tillsyn. Det får konsekvensen att JO får ta emot dessa anmälningar, och man har på grund av det svårt att fullfölja sitt uppdrag som extraordinärt tillsynsorgan.

Herr talman! JO:s ämbetsberättelse är också en återkoppling på hur människor upplever sig ha hamnat i vanmaktssituationer hos våra myndigheter. Bakom varje klagomålsärende finns en människa. Det kan vara en människa som anmält ett brott hon blivit utsatt för och som upplevt att ärendet bara lagts på hög hos polisen och senare kunnat konstatera att det anmälda brottet preskriberats innan utredningen ens påbörjats.

Det handlar också om människor som har hamnat i svåra ekonomiska situationer för att handläggningstiden av ärendet på Försäkringskassan varit alltför lång. En del insatser för att korta handläggningstiderna har gjorts, men antalet klagomål är fortfarande mycket större än det var tidigare.

Det handlar också om människor som har hamnat i vanmaktssituationer vid olaga frihetsberövande då det funnits brister i rättssäkerheten.

Det här är stora ingrepp i människors liv som alla borde ta på största allvar. Det måste läggas kraft på att minska klagomålen genom utredningar, tydligare regelverk, ny lagstiftning och så vidare. Man kan inte varje år lägga ämbetsmannaberättelsen till handlingarna utan att vidta några åtgärder för att minska antalet klagomål.

En regering har alltid ett ansvar att ta klagomålen på största allvar. Klagomålen från medborgarna är också en temperaturmätare på den förda politiken, på hur den påverkar människors liv och på myndigheternas förmåga att genomföra lagstiftningen. Att antalet klagomål ökar för varje år är inget hälsotecken i samhället, tvärtom.

Vi KU-ledamöter kan stå i talarstolen och föreslå förändringar – som att ge justitieombudsmännen möjligheter att delegera – och påtala vikten av ordinära tillsynsorgan för kriminalvård och socialförsäkring för hantering av den allt större ärendemängden hos justitieombudsmännen, men det politiska uppdraget måste framför allt vara att ha en ambition att minska antalet ärenden till justitieombudsmännen genom att förbättra för våra medborgare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 32 CECILIA BRINCK (M):

Herr talman! Det här är ett okontroversiellt ärende, och vi är eniga. Det finns dock en del saker som bör påpekas, och somliga av dem har redan påtalats.

Jag ska inte upprepa den statistik som föregående talare redogjorde för. Det är dock viktigt att påminna lite om bakgrunden. Justitieombudsmannainstitutet har gamla traditioner, över 200 år gamla, och fyller en otroligt viktig funktion. Det är nämligen dit man kan vända sig om man anser sig ha blivit felbehandlad av en myndighet eller av en enskild tjänsteman i en myndighet. Detta sker också i många fall.

Förvisso är JO:s yttranden inte juridiskt bindande, men de åtnjuter ändå en enorm respekt. Självklart hjälper det faktum att JO har möjlighet

att väcka åtal mot enskild tjänsteman till att upprätthålla ämbetets auktoritet, men JO:s yttranden är sakkunniga, de tas emot med respekt och man lyssnar på dem. Det är också förklaringen till auktoriteten. I justitieombudsmännens ämbetsberättelse framgår detta tydligt, dels av det stora antalet ärenden, dels av den typ av ärenden som JO har att hantera.

Jag ska framföra några synpunkter, av vilka ett par redan har nämnts. Justitieombudsmännen har under ganska många år pekat på de långa handläggningstiderna inom vissa delar av den offentliga förvaltningen. Ett exempel är polisen där det ibland är så att brott har hunnit preskriberats innan utredningar ha påbörjats. JO gör i år som många gånger tidigare konstaterandet att dessa handläggningstider måste minskas.

Även inom förvaltningsdomstolarna är de långa handläggningstiderna ett problem, vilket inte minst vi som varit kommunalpolitiskt aktiva är väl medvetna om. JO uttrycker en förhoppning om att den omorganisation där 23 länsrätter har blivit 12 förvaltningsrätter kommer att leda till en ökad effektivitet på sikt. Än så länge syns dock inga sådana effekter, snarare tvärtom.

Också socialtjänsten har problem med långa handläggningstider. Det finns i socialtjänstlagen en tidsgräns på fyra månader för genomförande av vissa utredningar, framför allt när det gäller barn. Ibland är det dock så att denna tidsgräns inte kan hållas, vilket JO påpekar.

Bristen på reguljära tillsynsorgan inom viktiga samhällsområden är ett annat viktigt påpekande som konstitutionsutskottet också lyfte upp särskilt. Det finns inget sådant i kriminalvården – eller i Försäkringskassan som är en stor myndighet vars verksamhet berör många tusen personer och deras personliga ekonomiska förhållanden. Då är det ett bekymmer att det inte finns några reguljära tillsynsorgan som människor kan vända sig till med klagomål. Vad händer då? Jo, klagomålen hamnar i stället på JO:s bord, och resultatet av det ser vi i den stora mängden ärenden. JO blir ett reguljärt tillsynsorgan, vilket inte alls är meningen eller syftet. Justitieombudsmännen menar att dessa ärenden skulle kunna hanteras mycket bättre i en annan form.

Herr talman! Utskottet instämmer i dessa konstateranden och delar justitieombudsmännens bedömning att det är häpnadsväckande att reguljära tillsynsorgan fortfarande fattas på dessa viktiga samhällsområden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 33 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! JO har lämnat sin årliga rapport till riksdagen, och ännu en gång kan vi konstatera att anmälningarna ökar och är fler än någonsin. Vill man vara positiv kan man säga att det tyder på att JO är en känd institution som medborgarna har förtroende för.

Under en tid har JO besvärats av att det ökade antalet anmälningar tränger undan möjligheterna till inspektioner och förlänger handläggningstiderna. Ett antal åtgärder är på gång. Förslaget som nyss debatterades om att JO ska kunna delegera ärenden handlar just om att avlasta de fyra justitieombudsmännen.

Under hösten har KU också hanterat frågan om JO som nationellt besöksorgan enligt det fakultativa protokollet i FN:s konvention om tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I budgetpropositionen för 2011 tillförs JO extra medel, bland annat

för att kunna anta rollen som besöksorgan enligt FN:s tortyrkonvention. Det är bra och stärker JO:s möjligheter till inspektion hos frihetsberövade.

I JO:s ämbetsberättelse framkommer att justitieombudsmännen tycker att den ordinarie tillsynen av vissa myndigheter borde kunna stärkas. Det skulle avlasta JO som då bättre skulle fungera som det är tänkt, som en instans för extraordinär tillsyn.

Många anmälningar handlar om Kriminalvården. Jag ska uppehålla mig vid den myndigheten eftersom det är den jag har bäst erfarenhet från genom en mandatperiod i justitieutskottet och genom att jag har varit ledamot både i Kriminalvårdens styrelse och i insynsrådet. Jag har motionerat om att införa en fristående inspektion av Kriminalvården som även skulle kunna ta emot förslag och klagomål från intagna.

Många anser att tillsynen av Kriminalvården kan förändras och förstärkas. JO gör det. Ledningen för Kriminalvården gör det. Utredningen om Kriminalvårdens effektivitet landade i att föreslå en ny fristående tillsynsmyndighet. Samtidigt konstaterade utredningen att förslaget kräver fördjupad analys; det är säkert så. Avvägningar måste göras för att hitta en bra gränsdragning till JO och JK och andra myndigheter. Man behöver troligen dra lärdom av erfarenheter från liknande internationell verksamhet. Därför är det viktigt att frågan analyseras noggrant inom Justitiedepartementet.

På min motion fick jag svaret att frågan för närvarande bereds inom departementet.

Utredningen om Kriminalvårdens effektivitet har offentliggjorts. Kriminalvården har sagt sin mening om förslagen, och beredningen fortsätter. Det finns skäl att lyssna när JO, som arbetar i riksdagens och medborgarnas tjänst, påtalar att flertalet av de frågor som de bereder kan hanteras bättre i ett annat sammanhang. Därför är detta en fråga som vi i Folkpartiet följer.

För övrigt tycker jag att JO:s ämbetsberättelse talar för sig själv. Mot bakgrund av de långa handläggningstider som JO pekar på i rättsväsendet vill jag avsluta med att säga att det finns all anledning att fortsätta Alliansens arbete för att stärka och effektivisera rättsväsendet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

12 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU10
Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Anf. 34 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Vi har pratat om JO och nödvändigheten av att göra vissa förändringar för att bättre kunna hantera JO-myndigheten och den

Prot. 2010/11:48
26 januari

*Justitieombuds-
männens
ämbetsberättelse*

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

växande mängden ärenden där och om hur JO ska fungera bättre i framtiden.

Nu går vi över till ett ärende som inte handlar om de myndigheter som JO hanterar utan om regeringen. Det åligger konstitutionsutskottet att granska regeringen. De senaste åren har vi i konstitutionsutskottet delat upp granskningen i två delar. Den ena, som vi kallar allmän granskning, handlar mer om hur Regeringskansliet fungerar. Den andra är en särskild granskning som går in på de enskilda statsråden och de anmälningar som enskilda riksdagsledamöter gör till KU som vi diskuterar och går igenom. Det betänkandet brukar vi avge i maj. Det kommer ett sådant också i år.

I dag handlar det alltså om den allmänna granskningen och om hur Regeringskansliet fungerar. Det har gjorts ett antal genomgångar från kansliets sida. Vi har några noteringar. Jag ska ta upp ett par av dem. Jag är glad att vi är överens i allt väsentligt. Det finns ingen anledning att riva upp himmel och jord i politiska dueller när det gäller sådana här frågor. Det är ju viktigt för oss alla att vi har ett regeringskansli som fungerar.

Vi uppmärksammar att det fortfarande är för långa handläggningstider på Regeringskansliet. Utskottet har gjort en särskild genomgång när det gäller Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet. Det visar sig att det är många ärenden som det tar alldeles för lång tid innan man hanterar. Det gäller särskilt ansökningar om att ta del av allmänna handlingar. Det är inte bra. Att få ta del av allmänna handlingar är en viktig del av den svenska demokratin. Det är en lång tradition som vi är stolta över. Det är därför viktigt att Regeringskansliet ser till att det fungerar praktiskt. När enskilda och journalister begär handlingar ska Regeringskansliet skyndsamt se till att de får handlingarna.

Det kan ibland finnas skäl till att det dröjer. Det kan vara ärenden som berör flera departement, och det kan vara sekretessfrågor. Men Regeringskansliet bör se till att man skaffar sig bättre rutiner för att få handläggningen att fungera och att den som begär allmänna handlingar får dem så snart som möjligt.

En annan fråga som vi går in på i betänkandet handlar om hur regeringen styr. Vilka tekniker ska man använda? Ska man använda regleringsbrev eller författningar? En regering kan styra på många olika sätt. En slutsats i betänkandet är att regeringen i större utsträckning bör använda författningar. När det handlar om föreskrifter i regleringsbrev som har betydelse för allmänheten och återkommer år efter år bör man i större utsträckning använda författningar. Det ska inte styras på ett sätt som inte är så öppet och transparent som möjligt. Man ska gå över till att använda författningar när det är möjligt och när de föreskrifter som man diskuterar har betydelse för allmänheten.

Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 35 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Betänkandet om granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning är ett intressant betänkande. Ett enigt utskott pekar på brister i regeringens handläggning och agerande i flera fall. Enigheten är en tydlig fingervisning om allvaret bakom resonemanget och de markeringar som konstitutionsutskottet gör. Jag

förutsätter att regeringen tar fasta på det som redovisas i betänkandet och gör något åt det som vi pekar på.

Som Peter Eriksson säger finns det ingen anledning att riva upp himmel och jord, men jag vill peka på några tendenser som har framkommit i granskningen.

Vi kan notera att Regeringskansliet har ökat från 3 608 personer år 2006 till 3 723 år 2010. I ett annat betänkande har konstitutionsutskottet konstaterat att kostnaderna för Regeringskansliet ökat med ungefär 1,1 miljard under samma tid. I det betänkandet konstateras också ett ekonomiskt överskott i Regeringskansliet. I det betänkande vi behandlar i dag konstaterar vi att staben på statsrådsberedningen, det vill säga den personalgrupp som finns närmast statsminister Reinfeldt, har ökat från 100 till 163 personer mellan 2006 och 2010. Den tydliga trenden de senaste fyra åren är en ökad personalstat inom Regeringskansliet.

Det ska naturligtvis ställas i relation till de omfattande rationaliseringar som sker i övriga statliga verksamheter. De planerade neddragningarna med 1 500 personer inom Trafikverket är ett tydligt exempel. Tidigare utlokaliserade statliga verksamheter dras in och bolagiseringar återlokaliserar verksamhet till Stockholmsregionen, och statlig service i Sveriges landsbygdsområden urholkas.

Vi kan också konstatera att antalet statssekreterare har ökat från 28 år 2006 till 34 år 2010. Bland dem finns den nyinrättade statssekreterartjänsten för kommunikation i Statsrådsberedningen som innehas av den förre moderate partisekreteraren Per Schlingmann. En statssekreterartjänst av detta slag har aldrig tidigare funnits. Detta gör det naturligtvis nödvändigt att pröva rimligheten i tjänsten i förhållande till 23 och 27 paragraferna i förordningen för instruktion för Regeringskansliet. Dessa paragrafer går i korthet ut på att statssekreterarna närmast under statsråden ska leda arbetet, svara för planering och samordning i ett departement och se till att arbetet följer planen.

Vilken roll Per Schlingmanns tjänst har när det gäller dagliga arbetsledande uppgifter i Regeringskansliet är, trots att en mängd frågor har riktats till Statsrådsberedningen, oklart. I medierna har denna tjänst betecknats som en propagandaminister eller spinndoktor, och det har ifrågasatts om detta är en tjänst som hör hemma i de politiska partierna.

Konstitutionsutskottet uttalar, vilket jag tycker är bra, att man utgår från att regeringen inte utnyttjar sin frihet att inrätta tjänster som ligger utanför Regeringskansliets föreskrivna uppgifter. Utskottet noterar också att tjänsten funnits under så kort tid att det inte går att bedöma innehållet i de arbetsuppgifter som tjänsten innefattar.

Än så länge är läget i fråga om det rimliga i Per Schlingmanns tjänst oklart. I praktiken innebär det att vi från socialdemokratiskt håll kommer att återkomma i ärendet när det har gått ytterligare tid. Vi anser att det är viktigt att regeringen inte utnyttjar friheten att anställa medhjälpare på ett sådant sätt att det strider mot instruktionen för Regeringskansliet.

Ett väl fungerande regeringskansli förutsätter också väl utvecklade rutiner för överklagande av förvaltningsärenden. Möjligheten till överklagande och att inom rimlig tid få sin sak prövad är ett viktigt inslag i den demokratiska beslutsprocessen. I årets granskning har KU gått igenom totalt 22 förvaltningsärenden inom Näringsdepartementet som har överklagats. Utskottet har noterat att i 4 av de 22 fallen har handlägg-

ningstiden varit mycket lång. Tyvärr tycks en del av förklaringen vara att inga åtgärder har vidtagits under mycket lång tid. Långa handläggnings-tider av detta slag är inte acceptabla. Av den orsaken är det rimligt att konstatera att åtgärder borde ha satts in tidigare.

Enligt lag har alla svenska medborgare rätt att ta del av allmänna handlingar, detta för att främja allsidig upplysning och ett fritt menings-utbyte. Allmän handling ska enligt gällande regelverk utlämnas så snart som möjligt efter att en begäran presenterats. KU har nu i granskningen av detta inom Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet kommit fram till att det finns tydliga brister i handläggningsrutinerna där tiden för utlämnande av allmän handling är omotiverat lång. Mediantiderna är tolv veckor på UD och sex veckor på Försvarsdepartementet. Den genomsnittliga tiden för utlämnande är tolv respektive åtta veckor. Det gäller samtliga fall med krav på utlämnande av allmän handling, vilket är mycket anmärkningsvärt och kräver en rejäl översyn.

När det gäller upphandling av informationstjänster och rekryterings-stöd noteras det i granskningen att det finns brister i upphandlingarna. Det handlar om sådant som bristande redovisning av muntliga kontakter, frånvaro av förfrågningsunderlag och avtal, efterhandsanteckningar i ekonomihanteringssystemet som inte anses tillräckliga och direktupphandling i stället för avrop från gällande avtal. Här finns i utskottet en tydlig uppfattning om att det måste ske förbättringar från Regeringskansliets sida.

Granskning har också skett under rubriken Villkor i regleringsbrev eller författningsreglering. Här pekas på vikten av att regeringen klarar ut oklarheten med kopplingen mellan anslag och föreskrifter i regleringsbrev i förhållande till myndigheterna. Detta har Peter Eriksson tidigare berört, men jag vill också notera att det är viktigt att regleringsbrev får en sådan utformning att grundlagsenligheten i dem inte kan ifrågasättas.

En viktig del i KU:s granskning i detta ärende är framtagande av ståndpunkter och instruktioner inför möten i EU. Granskningen bygger på regeringens grundläggande informationsskyldighet om att så tidigt som möjligt informera riksdagen om sina ståndpunkter i olika EU-frågor. Förberedandet av svenska ståndpunkter måste ske på ett sådant sätt att det motsvarar det så kallade beredningskravet. Den granskning som har genomförts visar att det saknas så kallade instruktioner i en sjättedel av de granskade ärendena. Utskottets ståndpunkt är att det endast undantagsvis är acceptabelt att instruktioner inte upprättas inför en förhandling med EU. Ett minimikrav är att den svenska ståndpunkten dokumenteras skriftligt.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att det finns en långsiktig tillväxt av personal och ekonomiska resurser i Regeringskansliet. Samtidigt har konstitutionsutskottet funnit tydliga brister i Regeringskansliets sätt att fungera, bland annat när det gäller de allmänna handlingarna. Det är dags för regeringen att fokusera på kvalitet i stället för på kvantitet.

Mot bakgrund av dessa redovisade och viktiga markeringar i KU:s granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringens ärendenas handläggning yrkar jag på godkännande av anmälan i KU:s betänkande 10.

Herr talman! Jag vill inledningsvis anmäla detta ärende. Om man tittar i utskottets betänkande står det: konstitutionsutskottet anmäler härmed detta granskningsbetänkande enligt 12 kap. 2 § regeringsformen. Det var rätt när det skrevs, men sedan den 1 januari har vi en ny regeringsform. När jag nu håller mitt tal bör jag inledningsvis enligt 13 kap. 2 § i den nya regeringsformen anmäla detta granskningsbetänkande.

Precis som har sagts här tidigare är detta ett enigt betänkande, och det finns inga reservationer. Det är den allmänna administrativa granskningen, en granskning som är väldigt viktig och som verkligen gör klart för alla som jobbar i Regeringskansliet att denna osynliga skylt ska vara tydligt inpräntad i dem, nämligen: KU ser dig. Det ska vara ordning och reda, det ska vara rätt papper som är ifyllda, det ska vara rätt dokumentation, och ärendena ska skötas på rätt sätt och i rätt tid.

Det finns på flera ställen klara förbättringsmöjligheter, och på några ställen har KU varit ganska strävt i sina omdömen, vilket tyder på att vi har all anledning att återkomma för att se om några förbättringar kring dessa administrativa rutiner och kring de långa handläggningstiderna, precis som Peter Eriksson var inne på, har skett.

Normalt sett är det ett tiotal områden som det handlar om i den administrativa höstgranskningen, och den här gången är det nio. Peter och Peter har redan varit inne på i stort sett allihop, och jag kan hålla med om att handläggningstiderna är för långa och så vidare. Jag ska inte uppta kammarens tid med detta utan bara konstatera att mina allianskolleger återkommer i många av dessa ärenden lite mer i detalj, medan jag fokuserar på utvecklingen i Regeringskansliet.

Vissa av dessa ärenden i höstgranskningen gör vi varje år. Andra gör vi därför att vi upptäcker någonting, till exempel i vårgranskningen, som vi administrativt vill titta lite vidare på. Detta är en årligt återkommande sak, nämligen att vi tittar på organisationen av Regeringskansliet som myndighet. Det är alltså inte en budgetgenomgång utan en genomgång av hur det står till i organisationen, hur många som är anställda, hur många av dem som har politisk bakgrund och så vidare.

Vi har under ett par år bakåt i tiden påpekat för regeringen att den uppbyggnad av Regeringskansliet som naturligt sker i samband med ett EU-ordförandeskap lika naturligt borde minska efter det att ordförandeskapet är över. Där kan vi konstatera att Regeringskansliet har bantat bort de extra resurser som fanns för EU-ordförandeskapet under hösten 2009.

Enligt de senaste mätningarna är det totala antalet anställda i Regeringskansliet nu 4 486 personer. Det är den lägsta siffran under hela den tid som KU har granskat, det vill säga från år 2004 och framåt.

Man kan också, om man så vill, gå tillbaka till förra ordförandeskapet. Då ökade Regeringskansliets resurser med 31 procent, medan ökningen 2009–2010 var 20 procent. Det betyder nog att Regeringskansliet den här gången har varit effektivare när det gäller vilka resurser man behövt tillföra för att genomföra ordförandeskapshalvåret. En anledning kan också vara att det inte var riktigt lika många ministerrådsmöten i Sverige eftersom man lite grann lagt om strukturen för det halvårsvis roterande ordförandeskapet.

Även antalet politiskt anställda har minskat sedan toppen kring åren 2005 och 2006, men det är inga stora skillnader. Jag tror att toppnoteringen var 190 anställda. Nu är vi nere på 176 anställda eller något sådant – det vill säga ett relativt konstant antal över tid.

Det gör väl att jag kan använda mina sista två talarminuter till att tacka kansliet. Det är många flyttkartonger med dokument som gått igenom. När KU någon gång sent på våren bestämmer sig för vilka områden som ska granskas innebär det också att opolitiska tjänstemän i KU:s kansli vet vilken flyttkartong som ska gås igenom och att en ordentlig promemoria ska vara klar lagom till hösten. Det är alltså fråga om väldigt många timmars arbete och väldigt många kubikmeter dokument som gått igenom för att KU:s granskning ska leda till det som vi revisorer vill, nämligen till en kontinuerlig förbättring av rutiner och handläggningar i Regeringskansliet.

Anf. 37 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det fanns en strimma av ett lätt förskönande drag över Bills anförande här.

På s. 9 finns en tabell över antalet tjänstgörande per departement. Jag kan konstatera att totalsumman är 3 608 år 2006. 3 723 anges för år 2010. 3 723 uppfattar jag som mer än 3 608.

Det är också intressant att här peka på Statsrådsberedningen. Siffran för år 2006 är 100 tjänstgörande, och siffran för år 2010 är 163. Nog är det väl ändå så, Per Bill, att det finns en trend till en ökning av personalstaten?

Anf. 38 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Tack vare bland annat Peter Hultqvist har KU nu inte bara en sifferserie redovisad i betänkandet, utan det finns flera tabeller. När man korsläser tabellerna, som man ju gör om man är förtjust i siffror, kan man ibland bli lite förbryllad. Peter har plockat fram två siffror om vilka det ter sig rimligt att påstå att 3 608 är mindre än 3 723 – det håller jag med om.

Samtidigt kan man titta på tabellen innan över tjänstgörande i Regeringskansliet från år 2004 till år 2010. 4 486 kan konstateras vara mindre än 4 621, som är siffran för det totala antalet anställda år 2004. Lite grann beroende på vilken tabell man tittar på kan man komma till lite olika resultat, men siffrorna ligger ganska nära varandra. Beroende på vilka tabeller man hamnar på blir det lite över eller lite under. Det kan tyda på att antalet är relativt konstant från år 2004 och framåt.

Anf. 39 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Den redogörelse jag här tittar på är rätt så detaljerad i sin exakthet departement för departement, inklusive Utrikesdepartementet. Det är bra att Bill här håller med om att 3 608 är mindre än 3 723. Det är ett bra konstaterande.

Utifrån den långsiktiga trenden till personalökning borde man kanske också mer ha koncentrerat sig på kvalitetsfrågorna. I betänkandet framkommer att det är där bristerna finns, så jag säger: Mer kvalitet i koncentrationen och fokus framöver och kanske mindre av kvantitet.

Anf. 40 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Det här är min femte höstgranskning. Den avviker inte särskilt mycket från övriga höstgranskningar som jag varit med om. Nästan alltid hittar vi saker som kan vara bättre, vilket ter sig ganska bra om man vill vara den gode revisorn som ser till att Regeringskansliet för varje år blir lite bättre.

Den här gången har vi, som jag tidigare sagt, hittat flera saker som har en klar förbättringspotential, så jag håller helt med. Ett enigt utskott påpekar till exempel att handläggningstiderna är för långa. Det råder väl inte någon tvekan om att det när det gäller en del av upphandlingsarbetet, som andra här kommer att beröra, finns mycket att lära.

Anf. 41 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! Före detta KU-ledamoten Mauricio Rojas, numera rektor för Madriids högskola för integration och internationellt bistånd, skrev för några dagar så här i Svenska Dagbladet:

”När jag bodde i Sverige längtade jag till latinskt temperament, de stora visionerna och de ännu större passionerna. Nu, när jag bor i ett ärkelatinskt land saknar jag den svenska pragmatismen, det jordnära sinnet, seriositeten.”

Stämningen här i kammaren när vi i dag debatterar KU:s betänkande om statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning kan inte självklart beskrivas som latinskt passionerad. Men utan tvekan spelar arbetet med betänkandet en viktig roll för en effektiv styrning.

Medieuppmärksamheten på den här granskningen kan inte jämföras med det intresse som granskningen av enskilda statsråd får. Ändå påverkar höstgranskningen Regeringskansliets arbetssätt i väl så stor utsträckning som vårgranskningen. Lite högtidligt uttryckt är betänkandet på bordet ett av KU:s sätt att bidra till att utveckla svensk demokrati och till att hålla ordning och reda i Regeringskansliet. Bara vetskapen om att granskningen finns förebygger slarv. Påpekanden förväntas förstås leda till konkreta förbättringar, något som jag förstått brukar ske.

Häromdagen besökte jag KU:s kansli för att titta på de protokoll som område 2 i betänkandet, en granskning av regeringsprotokoll, handlar om.

Utskottet har gjort en genomgång av regeringsprotokollen från år 2009 och underprotokoll från tre departement. Genomgången ger inte anledning till något uttalande från utskottets sida, står det i betänkandet. Bakom den meningen ligger ett systematiskt och noggrant arbete med att kontrollera lådor med protokoll som nu är redo för återlämnande till Regeringskansliet.

Vissa kapitel i betänkandet kräver veckor av arbete. När några lägger sig i hängmattan för att lapa sommarsol går KU:s kansli igenom akter och rättsläge. Detta görs för att se om det finns brister i rutiner som Regeringskansliet förväntas leva upp till.

I år finner utskottet bland annat att hanteringen av överklaganden i Näringsdepartementet i vissa fall har tagit för lång tid, att upphandlingen av informationstjänster kan dokumenteras bättre och att det är långa handläggningstider för att få ut handlingar från Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet.

Det kan vara enskilda ärenden som krånglar. Då bör lärdomar dras så att dessa situationer inte uppkommer igen. Utskottet utgår förstås ifrån att handläggningen ses över på de områden där påpekanden har gjorts så att hanteringen och rutinerna framöver förbättras.

I höstas hade vi en lång diskussion om Regeringskansliets sammansättning och utgifter. Det är inte det vi ska diskutera i dag, men som vanligt ser KU även över Regeringskansliets utveckling. En nyhet i materialet är att KU nu anger det totala antalet tjänstemän i Regeringskansliet, det vill säga siffrorna inkluderar också anställda vid utlandsmyndigheter samt kommittéanställda.

Det visar sig att siffran för antalet anställda i Regeringskansliet år 2010 är den lägsta av alla under hela den tid som redovisas, det vill säga från 2004. Ser man till de siffror som KU tidigare använt sig av, alltså utan anställda vid utlandsmyndigheter och kommittéanställda, är det den lägsta siffran sedan 2007. Här finns det svart på vitt att ökningen av tjänstemän under ordförandeskapet har rullats tillbaka och att antalet tjänstemän inte har skenat iväg.

När det gäller en specifik statssekreterartjänst vill jag kommentera det genom att framhålla att KU ska påtala brister när de har inträffat. Eftersom inga fel har begåtts har utskottet inget att säga i sin granskning. Det går förstås att föra väsen om ett beslut eller en utnämning man inte gillar, men KU:s uppgift är att se om tjänsteutövningen eller handläggningen av ett beslut har varit fel, och så har inte varit fallet.

Att i debatten komma med politiskt färgade slängar är alltså möjligen ett sätt att höja passionen och temperamentet här i riksdagens kammare, men jag vill understryka sakförhållandena och säga att det inte finns något som säger att regeringen har gått utanför den frihet som den har att utforma Regeringskansliets verksamhet.

Jag vill avsluta med att säga att det inte heller finns några reservationer i betänkandet, så jag utgår från att vi i de behandlade sakfrågorna är överens och yrkar därmed på godkännande av anmälan i betänkandet.

Anf. 42 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det gäller den nyinrättade tjänsten som statssekreterare för kommunikation. Vad jag noterar är att vi ansåg att tiden var för kort för att vi skulle kunna ha ett slutgiltigt omdöme om hur detta var och att läget fortfarande är att beteckna som oklart. Det är vad som står i betänkandet.

Det jag utgår ifrån är instruktionerna som finns i 23 § och 27 §, som jag hänvisade till i mitt anförande. Det handlar om att en statssekreterares dagliga, arbetsledande roll är central när det gäller planeringsarbetet i sin tjänst på det berörda departementet. Det har inte kunnat klaras ut vad det egentligen står när det gäller Per Schlingmanns tjänst.

Tjänsten har i medierna och i många andra sammanhang uppfattats som någon sorts propagandaministertjänst, spinndokortjänst eller en tjänst som har tillkommit av andra skäl än att man vill ha en traditionell statssekreterare. Det är klart att det om man inrättar en tjänst som aldrig tidigare funnits naturligtvis blir så att den blir extra granskad och extra omdiskuterad så att det lyfts upp extra perspektiv och fokus på den. Det är därför jag tar upp detta, och det är därför jag noterar att vi kommer att fortsätta följa detta.

Det är dock rätt som du säger: Vi har hittills inte konstaterat att ett fel begåtts. Men vad vi har konstaterat är att läget är oklart. Det jag ifrågasätter är hur detta stämmer överens med det som står i paragraferna i förordningen till instruktion för Regeringskansliet. Det är någonstans där problemets kärna sitter, och det är där vi har fått oklara svar och inte kunnat reda ut det hela i utskottet.

Vi noterar att vi får återkomma i ärendet, vilket jag ändå tycker är ett intressant konstaterande.

Anf. 43 KARIN GRANBOM ELLISON (FP) replik:

Herr talman! Ja, vad ska jag säga? Jag kan bara vidhålla det jag sade i mitt anförande: Utskottets roll är att påtala när brister har inträffat. Vi kan inte se att några sådana finns. Jag vill helt enkelt bara påminna om att utskottet har rätt att återkomma i vilka frågor det vill. Det är fritt att ta upp frågor om man tycker att något har anledning att granskas.

Jag tycker dock att det är fel att ”pinpointa” en särskild person och på något vis försöka insinuera att det skulle kunna finnas anledning att titta på den personen. Jag tycker att vi ska ta upp frågan när ett fel har begåtts, granska det och i så fall påpeka det vid denna typ av granskning. I dagsläget finns det dock ingenting, och det tror jag att jag kan konstatera att vi är överens om.

Anf. 44 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Så här står det i instruktionen för Regeringskansliet: ”Statssekreteraren och kabinettssekreteraren ska ... främst svara för planering och samordning i departementet och i förhållande till andra samhällsorgan samt vaka över att arbetet bedrivs i överensstämmelse med planeringen.”

Det är detta vi har försökt utröna. På vilket sätt har den nya tjänsten bäring på denna paragraf? Det är här vi inte har kunnat få ordentliga svar, och det är här det finns en oklarhet. Det är här vi då bedömer att det har gått för kort tid för att vi ska kunna bedöma innehållet i de arbetsuppgifter tjänsten innefattar. Det är så vi skriver i utskottets utlåtande över detta.

Jag tycker att det finns all anledning att fundera över detta och fortsätta titta på hur det utvecklar sig. Det är klart att det här finns en oklarhet. Jag tycker också att det är bra att vi från utskottets sida markerar att vi förutsätter att regeringen inte utnyttjar sin frihet att tillsätta tjänster på ett sätt som inte stämmer överens med förordningarna. Det är naturligtvis en formulering jag tolkar som att vi ändå vill markera detta.

När det gäller Schlingmann är hans tjänst någonting som inte har existerat förut. Den är ny, och det är en ny roll. Av den anledningen får tjänsten också extra ögon på sig. Jag kan inte förstå resonemanget att det skulle vara fel att ”pinpointa”, som tydligen är det begrepp som används nu, och fokusera och titta på hur det har gått till för en speciell tjänst i ett visst ärende.

Vår uppgift är att täcka in hela fältet, och i förhållande till den paragraf jag har läst upp tycker jag att det finns goda skäl att fortsätta att återkomma och se hur det utvecklar sig. Där har vi varit överens om att utskottet noterar att tjänsten funnits under så kort tid att det inte går att bedöma innehållet i de arbetsuppgifter tjänsten innefattar. Det tycker jag

också är ett rätt intressant konstaterande som borde föranleda att fler skulle vara intresserade av att ta reda på detta.

Anf. 45 KARIN GRANBOM ELLISON (FP) replik:

Herr talman! Det står utskottet fritt att ta upp de frågor det vill. Likaså får Peter Hultqvist återkomma i denna fråga om han anser att det finns anledning att göra det. I dagens debatt, som handlar om granskningen av regeringens handläggning och tjänsteutövning, kan vi dock inte konstatera att några fel har begåtts.

KU har skött sitt uppdrag som kontrollmakt, och betänkandet är nu avlämnat utan reservationer. Jag nöjer mig med det svaret.

Anf. 46 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! När det gäller det underlag som vi i konstitutionsutskottet hade, och som senare också funnits för beslutet gällande budgeten för 2011, vet vi nu att det som Peter Hultqvist kallar en långsiktig ökning av antalet anställda i själva verket var något som hade förändrats under 2010. Under 2010 minskade nämligen antalet anställda med 345 i Regeringskansliet. Det motsvarar ungefär 10 procent. Den uppgiften fanns väl inte när budgetmotionerna skrevs; det krav som då framfördes innebar en besparing på 670 miljoner. 670 miljoner motsvarar ungefär 10 procent av hela kostnaden för Regeringskansliet. Det var alltså väldigt mycket.

Nu blev det dock inte så mycket. Det blev en besparing på 300 miljoner, dock inte, som vi hade hoppats, en engångsbesparing, vilken hade varit möjlig, utan en rambesparing, alltså en långsiktig besparing. Om vi ser på storleken på detta kommer det naturligtvis att långsiktigt vara bekymmersamt för Regeringskansliet att klara det verksamhetsmässigt. Granskningen gällande verksamheten för 2011 får väl utvisa vilka konsekvenserna av det beslutet blir.

Jag beklagar att vi inte kunde komma överens. Som jag uppfattar det kommer besparingen att drabba Regeringskansliet på ett sätt som inte är bra. Det försämrar även förutsättningarna för att kunna rätta till de brister som har påtalats, brister som vi varit överens om har funnits. Det gäller överklagandehantering, att kunna få del av allmänna handlingar och också upphandlingar. Nu blir det ytterligare press kostnadsmässigt, och dessa administrativa rutiner blir självfallet inte lättare att rätta till.

Den granskning som gjorts av konstitutionsutskottets tjänstemän beträffande Regeringskansliet har inneburit att vi fått en nyttig dialog om förbättringar som behöver göras på grund av de brister som finns. Förbättringar håller också på att genomföras, och det är naturligtvis viktigt. Men förutsättningarna för att genomföra förbättringar hade, som sagt, kunnat vara bättre om inte de besparingskrav som beslutades i budgeten för 2011 hade behövt genomföras.

Jag yrkar på godkännande av konstitutionsutskottets anmälan.

Anf. 47 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att i debatten höra hur man från regeringspartiernas sida inte vill se trender utan i stället plockar ut någon siffra som passar det egna syftet. Därefter försöker man tala om vilka insatser man, på grund av att EU-ordförandeskapet upphörde, gjort genom att minska på personalen.

Jag kan konstatera att det i den tabell som jag refererat till under "Tjänstgörande per departement" står att de 2003 var 3 550. År 2006 var de 3 608, och 2010 var antalet 3 723. Det redovisas alltså departementsvis hur det ser ut. Det är en trendmässig ökning, och det kan inte vara särskilt svårt att ta till sig detta som ett grundläggande faktum eftersom det står i utskottets handlingar och vi har varit överens om att verkligheten ser ut så.

Det tas också upp en koppling till ett annat ärende, nämligen besparingarna inom Regeringskansliet. Då vill jag bara erinra om anslagssparandet som ligger på 300 plus 400 de senaste två åren. Det motsvarar ett belopp på 700 miljoner. Man har från regeringssidan tidigare sagt att dessa pengar inte går att använda som någon sorts buffert utan att de ska ligga vid sidan av. De kan inte användas för att på ett mjukare sätt klara av besparingarna.

Nu kan jag dock konstatera att man lägger ut besparingarna på tre år och använder sig av anslagssparandet. På något vis pressar verkligheten regeringspartierna till att komma till sans så att de faktiskt vidtar en hel del av de åtgärder som vi tog upp tidigare i debatten. Jag får väl vara nöjd med att man från regeringssidan tagit till sig någonting av det som vi sade förut.

Anf. 48 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! Naturligtvis är det viktigt att ha en effektiv verksamhet inom Regeringskansliet. Granskningen är förstås nyttig både från vår sida och från oppositionens sida.

Visst, det fanns när det gällde personalen en tydlig trend som gick ända fram till 2009, men det hade också samband med ordförandeskapet i EU. Det sades tidigare att efter detta måste den extrapersonal som då anställdes försvinna. Det vi nu har sett, och som man kanske inte såg när man lämnade in motionerna angående budgeten, är att neddragningen skett under 2010. Den neddragningen var så stor som 10 procent av personalen. Det är givetvis svårt att då göra ytterligare neddragningar. Regeringen hade själv dragit ned med ungefär 500 miljoner 2009–2010. Att då komma med så stora ytterligare anslagssparanden innebär problem om det inte är fråga om annat än en kortsiktig besparing. Det gick att plocka bort 300 miljoner i anslagssparande, men en rambesparing är naturligtvis något som måste påverka verksamheten.

Anf. 49 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det handlar ju om ett överskott i Regeringskansliets verksamhet. Vi har alltså dragit slutsatsen att det går att göra en ramreduktion på 300 miljoner av de överskotten. Där tyckte vi att regeringssidan klart överdrev effekterna och skapade en alltför dramatisk situation kring det. Man gjorde spektakel av det hela i stället för att sansa sig och lägga ut en långsiktig, förnuftig besparingsplan, vilket man gör i de flesta kommuner när sådana lägen uppkommer.

Nu har det visat sig att man tagit till sig en del av vår argumentation genom att använda anslagssparandet som en buffert. Man säger att man lägger ut det på tre år och att man kanske till och med klarar det hela utan varsel. Jag skulle kunna tänka mig att det är så det kommer att sluta eftersom överskotten indikerar att man har mer pengar i verksamheten än

man behöver. Då är grundfrågan varför man ska ha mer pengar än man behöver när man samtidigt tvingas spara rätt så brutalt på olika områden i statens verksamheter. Jag kan nämna att i den utredning om den framtida organisationen som Trafikverket presenterade för regeringen den sista december sägs det att 1 500 personer ska bort.

Det finns alltså en trend när man ser på siffrorna. Vi får väl se hur det kommer att se ut under kommande år. Nu har riksdagen beslutat om de 300 miljonerna i besparingar, så det kommer kanske att jämna ut sig. Regeringen har lagt ut detta på tre år och tagit till sig att det i det sammanhanget går att använda anslagssparandet som en buffert, vilket jag tycker är intressant. Så ser läget ut. Jag konstaterar att de siffror som redovisats gäller, och någon annan verklighet finns inte.

Anf. 50 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! Javisst, det blev ett beslut om besparingar som måste genomföras. En del kan genomföras via anslagsbesparingar, men vi har också ambassadneddragningar som en del av detta. Besparingarna ska nu ske med en hastighet som kanske inte motsvarar det som verksamhetsmässigt hade varit optimalt.

Anf. 51 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Jag tänker återgå till ärendet som vi hanterar just nu, det vill säga konstitutionsutskottets granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Flera delar i den här granskningen har tagits upp i tidigare anföran- den. Jag tänker inte göra någon repetition av det utan mer diskutera en grundläggande förutsättning för att KU faktiskt ska kunna fullgöra sitt granskande uppdrag och också en grundläggande förutsättning för all- mänhetens och mediernas möjligheter till insyn i hanteringen, och det är dokumentationen.

Jag kan villigt erkänna att jag själv tycker att det här uppdraget är väldigt svårt. Det är mycket att lära sig, och jag hoppas att jag lär mig med tiden. Men en förutsättning både för mig att kunna göra det och framför allt för kansliet är att det i dokumentationen går att följa vad som har hänt. Inom många områden som har granskats har vi upptäckt brister i dokumentationen som jag tycker är allvarliga.

Frågan om upphandling har varit uppe utifrån att man inte alltid har följt sina egna ramavtal. Det har inte gått att följa hur man har gjort. Man har gjort direktupphandlingar och så vidare. Men i vissa fall kan vi inte ens granska om det har varit korrekt eftersom det inte finns dokumentation av hur det har gått till. Vi kan alltså inte se om man har gjort helt korrekt eller om man har gjort helt fel, för det finns inte dokumenterat, och det är allvarligt.

Det gäller också dokumentationen vad gäller Regeringskansliets bolag och hanteringen av bolagen. Det finns riktlinjer för hur dokumentationen ska se ut som inte följs. Bland annat ska det vara årsakter. I 4 av 20 granskade bolag saknas årsakter. Det gör att det blir väldigt komplicerat att följa upp vad som har hänt. I en del företag finns det tio olika akter som ligger i lite olika delar och olika beslut.

Vi har skickat frågor till regeringen och fått svaret att det inte har varit några särskilda händelser som har föranlett behov av beslut från regeringen. Men det står i instruktionen att också händelser av viktig karaktär för bolagen ska dokumenteras, även om det inte kräver ett aktivt beslut. Om man inte från början dokumenterar går det inte att i efterhand granska vad som har hänt, och det gör förstås vårt uppdrag till slut mer eller mindre omöjligt.

Jag själv har en bakgrund inom sjukvården. Där är det ett starkt fokus på dokumentationen, och det är alltid den man går till när man ska granska. Det finns väldigt tydliga riktlinjer för dokumentation, och man är ansvarig för att följa dem.

Det här måste man se över på regeringsnivå. Det var också uppe när det gällde framtagande av EU-ståndpunkter.

Jag hoppas att vi kan se en förbättring här. Det finns riktlinjer och det finns ett arbete som pågår med det här, men det måste verkligen bli bättre. Och det är svårt men nödvändigt med en korrekt dokumentation.

Jag yrkar på godkännande av konstitutionsutskottets anmälan.

Anf. 52 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Det är ett enigt betänkande, och så långt är det väl. Det är inga reservationer, utan vi har kunnat slutföra granskningsuppgiften på ett sätt som hedrar konstitutionsutskottet och det uppdrag som vi har fått.

Det som inte hedrar oss är när Peter Hultqvist talar om spektakel. Den debatt som vi hade före jul var väl minst av allt ett spektakel. Den var oerhört olycklig. Vi varnade för att 300 miljoners nedskärning av budgeten årligen kommer att få mycket stora konsekvenser. Den reaktionen kallar nu Peter Hultqvist för spektakel.

I betänkandet som vi lägger fram påpekar vi att begäran om kopior av allmänna handlingar har tagit för lång tid. I något fall har det tagit sju veckor. Diarieföringen av några enstaka ärenden har präglats av ett visst dröjsmål. Ja, inte blir det lättare om man skär ned anslaget, dessutom med 300 miljoner per år under de närmast följande åren.

Som Per Bill, Karin Granbom Ellison och Per-Ingvar Johnsson har visat tydligt har det totala antalet tjänstgörande i Regeringskansliet 1990–2010, enligt tabell 1.1, faktiskt minskat. För att använda Peter Hultqvists retorik: 4 486 är mer än 3 723. Det är ju uppenbart för alla och envar att tabell 1.2 är en delredovisning av det totala antalet som finns i tabell 1.1. Antalet har alltså minskat. Vi har sett att Regeringskansliet har bantat ned antalet anställda efter EU-ordförandeskapet.

Nej, det kokar ned till den person som Peter Hultqvist angav vid namn så många gånger, Per Schlingmann, och en allmän irritation och olust över att han arbetar så som han gör i Regeringskansliet. Utskottet har inte funnit detta vara något fel, lika lite som frågetecknen kring Pär Nuder när han var samordningsminister är någonting att dra upp här och nu. Det ankommer på regeringen själv att organisera sitt arbete. I båda de här fallen faller det inom vad regeringen har mandat att göra.

Jag vill ställa frågan till Peter Hultqvist: Är det spektakel nu när vi får brev från ambassader och framför allt människor som är beroende av ambassader, till exempel i Vietnam, där de skriver att det här kommer att få stora konsekvenser för deras sätt att fungera, arbeta, investera och utveckla i ett land som Vietnam? Är det inte tvärtom alarmerande att vi

är tvungna att göra nedskärningar på fem ambassader? Och detta är bara det som är varslat för i år. Det kommer att bli mer. Det här kommer att upprepas inför varje budget, om inte den hand som var nästan fattad i en överenskommelse om att försöka komma ifrån den stora besparingen på ramanslaget kan fattas igen. Vi var mycket nära att göra en överenskommelse strax före jul. Det föll på minuter, om man så säger.

Nu hoppas jag att Peter Hultqvist vill ge signaler om att det här inte är ett spektakel, utan att det är något att oroa sig för och att överpröva.

Anf. 53 TALMANNEN:

Jag vill bara betona att repliken gäller detta betänkande och granskning av statsrådets tjänsteutövning. Vi ska inte återupprepa kammardebatten om budgeten från december.

Anf. 54 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara notera att en stor del av Skånbergs anförande handlar om just nedskärningarna i budgeten, och det försätter mig i en lite svår situation.

I siffran 4 486, som nu upprepas, ingår kommittéer, konsulter och en massa olika personal som inte är ordinarie. När man ska analysera och se vad det här egentligen handlar om är det tabell 1.2, tjänstgörande per departement, som är den mest intressanta. Där ser vi en trendmässig ökning. I och för sig har det skett en minskning mellan 2009 och 2010 beroende av EU-ordförandeskapet. Men en trendmässig ökning finns. Det är liksom grundläggande fakta som jag tycker att ni inte ska försöka smyga undan, för så ser det ut.

När det sedan gäller den statliga verksamheten som helhet kan jag konstatera att sparandet av 300 miljoner på Regeringskansliet hos er skapade en argumentationsnivå, där ni pratade om varsel, uppsägningar och en väldig dramatik inför julen, en som jag tyckte i många stycken överdriven argumentation. En hel del av det som vi sade i den debatten, att anslagssparandet ska läggas ut på tre år och att det ska användas som buffert, har man ändå accepterat.

När det gäller ambassaderna är det väl bara att konstatera att Bildt hade en lista i sin byrålåda, halade fram den, var alltför snabb och gick ut med den i en nästan hämndliknande aktion. Man hade inte behövt göra det här på det sätt som gjordes. Det hade kunnat göras på ett annat sätt.

Vi har erbjudit oss att delta i en parlamentarisk översyn av hela UD och dess organisation. Då kanske vi också kan komma överens om hur det här ska se ut i framtiden. Det är ni som överilrar er och går för fort fram på den här punkten.

Anf. 55 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Peter Hultqvist säger att den mest intressanta tabellen är tabell 1.2 och ställer den mot tabell 1.1. Men nu är det naturligtvis så att tabell 1.1 har totaliteten, och så är det med budgeten – den talar också om totaliteten. Därför bedömer naturligtvis regeringssidan, som ska hantera den penningpåse man får, den som den mest intressanta.

Om jag ändå får återknyta något lite till den debatt vi nu för: Det är naturligtvis för regeringen att acceptera den budget som riksdagen har

beslutat om, och det är väl inte konstigt att regeringen gör det. Där har den inget val. Men det kommer att få konsekvenser.

Prot. 2010/11:48
26 januari

Anf. 56 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Utskottets granskning ska vara bred och fri. Man ska kunna se hur det som görs i Regeringskansliet följer gällande lagstiftningar och förordningar. I tidigare inlägg tyckte jag att Skånberg tog väldigt lätt på det här med den nyinrättade statssekreterartjänsten när det gällde Schlingmann. Att börja dra in Pär Nuder i sammanhanget! Det tycker jag inte har någon koppling alls. Den här tjänsten har aldrig funnits någonsin tidigare. Den har betecknats som propagandaminister, spinndoktor och annat i den allmänna debatten.

Det vi har sagt är att den har funnits så kort tid att det inte går att avgöra hur innehållet i arbetsuppgifterna som tjänsten innefattar ska bedömas i förhållande till de instruktioner och regelverk som gäller för den här typen av tjänster. Jag har tidigare redogjort för vilket regelverk som gäller för statssekreterartjänster. Här har vi ställt frågor till Regeringskansliet för att kunna avgöra på ett relevant sätt hur de arbetsuppgifter som Schlingmann har ser ut i förhållande till regelverket, men vi har inte fått svar som tillräckligt klargör saken. Av den orsaken är det rimligt att återkomma och följa ärendet och se hur det utvecklas. Det är väl också det som utskottet i sitt betänkande öppnar för. Tiden har varit för kort.

Jag tycker inte att regeringssidan och Skånberg gör rätt när man försöker hafsa över det här med Schlingmanns nya tjänst och hävda att det inte är något att titta på. Det är det visst! Det finns frågetecken kring hur detta stämmer med de förordningar som gäller för statssekreterares arbete.

Anf. 57 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Vi kommer att återkomma, och jag är övertygad om att Peter Hultqvist då kommer att stå i första ledet. Men att det är första gången någonting används har varit fallet även förr. Så var det i fallet Pär Nuder också; det var första gången en samordningsminister fanns. Men det visade sig rymmas inom regelverket. Det kommer säkerligen att visa sig att det här också rymms inom regelverket. Regeringen har att leva och verka inom de regelverk som finns.

Anf. 58 KAJSA LUNDERQUIST (M):

Herr talman! Det finns många sätt att beskriva demokratins funktion gentemot allmänheten. George Orwell sade att det politiska språket är avsett att få lögnerna att låta sanningsenliga. Patrick Leahy, senator från Vermont, sade att pressmeddelanden låter oss veta när folkvalda har gjort något bra – offentlighetsprincipen låter oss veta när de har gjort motsatsen. Jag hoppas att Sverige ligger någonstans mittemellan dessa citat.

Tryckfrihetens demokratiska betydelse understryks i grundlagen. I 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen sägs: ”Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmänna handlingar.” Det är centralt för Sverige att medborgarna fritt ska kunna få ta del av handlingar kring styrningen av

*Granskning av
statsrådets
tjänsteutövning och
regeringsärendenas
handläggning*

vårt land. Givetvis föreligger också vissa undantag, till exempel när det gäller rikets säkerhet.

Enligt regeringsformen ska JO utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. JO prövar varje år ärenden om förfrågningar kring allmänna handlingar. Inte sällan har JO ansett att besked om utlämnande normalt ska komma samma dag som begäran görs. En viss fördröjning kan accepteras då myndigheten behöver tid för bedömning av om handlingen kan utlämnas eller inte. Det här gäller främst om det efterfrågade materialet inte är av ringa omfattning.

Frågan om utlämnandet av en handling är inte problemfri. Inte sällan måste en handling innehåll bedömas utifrån olika perspektiv, till exempel expediering, skäligen skyndsamt, sekretess eller juridisk förvaring. Den huvudsakliga kritiken i JO:s uttalande kan illustreras av följande tre typfall.

Fall 1: underlåtenhet att behandla frågan skyndsamt. En myndighet har underlåtit att pröva utlämnande av en handling utan onödigt dröjsmål. JO var kritisk mot ett fall med fem veckors svarstid.

Fall 2: hänvisning till materialets beskaffenhet. En journalist begärde att få ta del av de så kallade tsunamibanderna. Regeringskansliet anförde osäkerhet kring materialets läsbarhet och beskedet tog nio månader, vilket JO kritiserade skarpt.

Fall 3: svårighet att fastställa formell förvaring. Departementet kunde inte avgöra var en icke ringa del av de begärda handlingarna förvarades. Departementet borde ha givit utlämningsbesked efter hand, enligt JO. Besked tog fyra månader.

Herr talman! Om ett ärende involverar flera departement ska det handläggas i det departement dit ärendet huvudsakligen hör och beredas i samråd med övriga berörda statsråd. Detta gäller även inom ett departement om ärendet berör flera statsråd. I pm:et *Samrådsformer i Regeringskansliet* säkerställs principerna om kollektivt beslutsfattande. Statsråden måste kunna påverka regeringsärendena i enlighet med sitt ansvar. Enligt huvudregeln ska gemensam beredning inledas så tidigt som möjligt. Den gemensamma beredningen är inte heller avslutad förrän alla parter är överens.

KU har tidigare granskat Regeringskansliets hantering av utfäende av allmänna handlingar. Hösten 1998 granskades regeringens hantering av allmänna handlingar som berörde vårt förhållande till EU. KU ansåg då bland annat att Regeringskansliet syntes lämna ut fler handlingar än tidigare.

I årets granskning tog handläggningen på UD av förfrågan om allmän handling i snitt 12,9 veckor, totalt mellan 2 och 28 veckor. För Försvarsdepartementet var snitttiden 8,44 veckor, totalt mellan 1 och 40 veckor. Det sagda talar enligt utskottet för att det finns brister i handläggningstiderna och att Regeringskansliet bör se över sina rutiner för dessa.

Herr talman! Jag vill avsluta som jag började, med ett citat. I debatten om friheten på nätet sägs ofta att informationen vill vara fri. Därför måste medborgarna verkligen kunna ta del av de allmänna handlingar som de har rätt till, för om en demokrati ytterst vilar på yttrande- och mötesfrihet är information demokratis valuta.

13 § Riksrevisionens styrelses framställning om sammanslagningar av myndigheter

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU8
Riksrevisionens styrelses framställning om sammanslagningar av myndigheter (framst. 2009/10:RRS30).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

*Uppföljning av
riksdagens tillämpning
av subsidiaritets-
principen*

14 § Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU18
Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Anf. 59 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Inom konstitutionsutskottet får man hantera många olika frågor, och ganska många är relativt abstrakta till sin natur. En sådan kommer nu. Det betänkande som vi diskuterar heter *Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen*. Det handlar i grunden om någonting som riksdagen har fått i uppgift att göra efter att Lissabonfördraget, EU:s nya grundlag, till slut har blivit antaget efter många om och men och årtal av problem med folkomröstningar som gick emot. I den kommer några nya uppgifter och möjligheter som också påverkar Sveriges riksdag. En sådan är var makten ska ligga. I det jobbet har de nationella parlamenten, alltså Sveriges riksdag och de andra parlamenten inom EU, fått en ny möjlighet. När EU lägger sin näsa lite för mycket i blöt får de nationella parlamenten möjlighet att säga till och säga ifrån. Och är man tillräckligt många som gör det har man möjlighet att påverka och stoppa ett förslag.

Eftersom detta är en nyordning krävs det någon form av system och ordning för hur detta ska fungera. KU är satt att kolla om det fungerar, om det verkligen genomförs en subsidiaritetskontroll i det svenska parlamentet och dess olika utskott, hur man gör det och vad som händer. Vi ska ha något slags överblick över detta. Vi kan inte överpröva om utskotten eller riksdagen i övrigt gör rätt, men vi kan kolla hur läget är och möjligen föreslå förändringar.

Subsidiaritet handlar alltså om var makten ligger. När EU-kommissionen, ministerrådet eller parlamentet kommer med förslag, lägger man då makten där den ska ligga, eller borde besluten fattas lokalt eller nationellt i stället? Ett annat begrepp som är starkt kopplat till detta är proportionalitet, det vill säga om man använder rätt medel för att hantera problemen eller om man kanske så att säga skjuter mygg med kanon.

Den koll som vi i KU har gjort visar att det under detta första år har varit 22 sådana här ärenden uppe till behandling. I alla fallen har de olika utskotten sagt att hanteringen inte har varit fel. Man har menat att EU har hållit på med frågor som EU rimligen ska hantera och lagt sig på en någorlunda rimlig nivå – utom möjligen i ett fall. Civilutskottet ansåg nämligen att en fråga om hemskillnad, äktenskap och sådant, där man i ett så kallat fördjupat samarbete i en del av länderna i EU har tagit fram ett förslag, var något som EU kanske inte borde hålla på med. I samarbetet i den frågan är dock Sverige heller inte med. Där tyckte nog både utskottet och regeringen att EU lade näsan lite för mycket i blöt, men frågan berör alltså inte oss särskilt mycket eftersom vi inte är med i det samarbetet.

I ett av de andra fallen finns det en reservation från en miljöpartist. Den gäller ett ärende i justitieutskottet som handlar om EU:s yttre gränser. Frontex heter den byrå som EU har inrättat, och man har regler om hur man gemensamt ska hantera EU:s yttre gränser. Där hade Miljöpartiet en avvikande mening. I övrigt har det inte funnits några avvikande meningar i de olika utskotten.

Det kommer framöver att vara viktigt att se hur det här ska hanteras. Detta är ju första gången, och vi ser tydligt att om de nationella parlamenten ska kunna använda detta verktyg måste man få bättre information och kommunikation mellan parlamenten. Man måste se över rutinerna så att denna hantering blir en naturlig del av det svenska parlamentets och andra parlaments praxis.

Det är kort tid man har på sig. Enligt Lissabonfördraget har man bara åtta veckor på sig att få till ett beslut i tillräckligt många nationella parlament om man tycker att en ny förordning är att lägga näsan för mycket i blöt.

Detta är egentligen vår slutsats denna första gång. Man behöver se över det hela så att vi får en bra kommunikation mellan de olika parlamenten så att man kan utnyttja det verktyg som Lissabonfördraget ger, och vi måste se lite vidare på hur det ska hanteras i framtiden.

Anf. 60 BILLY GUSTAFSSON (S):

Herr talman! Enligt riksdagsordningen ska konstitutionsutskottet följa subsidiaritetsprincipens tillämpning inom riksdagen och i ett betänkande meddela kammaren vilka iakttagelser som har gjorts, och det är vad det här betänkandet handlar om. Som Peter Eriksson påpekade är detta första gången efter att riksdagen antog det så kallade Lissabonfördraget som KU lämnar sin redogörelse.

För mig handlar detta om både mål och medel. Dels är det ett mål att där det finns delad befogenhet mellan unionen och medlemsstaterna ska en åtgärd vidtas av unionen endast om målen med den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna själva. Detta var närmast ett försök till citat ur fördragstexten, och den behöver väl översättas. Med andra ord skulle man kunna säga att målet är att beslut om åtgärder ska tas så nära medlemsstaterna och dess medborgare som det är ändamålsenligt möjligt. Beslut ska inte tas längre bort än vad som är nödvändigt.

Dels är det ett medel. Det handlar om att vi i riksdagen utnyttjar de möjligheter som Lissabonfördraget ger att tillsammans med andra parlament antingen påverka innehållet i ett förslag eller till och med förhindra

att förslaget antas. Det handlar alltså om att den svenska riksdagen tillsammans med andra parlament utifrån fördragstexten har ett verktyg att agera för att stoppa ett förslag som skulle hamna för långt bort från medlemsstaterna och deras medborgare.

Herr talman! Som Peter Eriksson framhöll kan detta vara abstrakt och tråkigt. Det här betänkandet kommer kanske inte att bli någon kioskvältare. Men jag menar att detta är oerhört viktigt och intressant. I diskussionen inför att riksdagen antog Lissabonfördraget var ett av våra grundargument just att vi ökade de nationella parlamentens inflytande. Om vi menade något med det måste vi ju använda verktygen och också veta att vi använder dem på ett ändamålsenligt sätt. Därför tycker jag att det är tråkigt att vi inte är fler som vill delta i diskussionen. Möjligen kan det ha att göra med att detta är första gången som vi ger en mer sammantagen redovisning.

Vi är ense i utskottet om de iakttagelser som vi har gjort, men trots det kan det väl finnas anledning att ha en diskussion och komma med reflexioner. Jag kan tycka att det är synd att inte fler deltar, för detta var ju ett av grundargumenten när vi diskuterade Lissabonfördraget.

Herr talman! Jag skulle vilja kommentera några delar i detta eniga betänkande. Inför riksdagens utvidgade roll i arbetet med att granska de förslag som kommer från kommissionen med avseende på subsidiaritet – man borde hitta på ett enklare ord, egentligen – tog ju KU fram ett förslag till modell för hur utskottens prövning skulle gå till. Den kom att kallas för tvåstegsmodellen.

Av uppföljningen går det inte att dra några bestämda slutsatser om hur tvåstegsmodellen har använts. För min del skulle jag gärna vilja slå fast att jag tror att det är både nödvändigt och önskvärt att själva prövningen formmässigt går så lika till i de olika utskotten som det är möjligt, så att vi får en formmässigt likvärdig hantering oavsett vilket utskott det gäller. Mot den bakgrunden vore det värdefullt om utskotten hittar sin egen tillämpning av tvåstegsmodellen.

Peter Eriksson var också inne på att vi har tittat på hur den så kallade proportionalitetsprincipen ska kunna vägas in. Det är lite intressant att återigen återropa fördragstext, för det var den vi tittade på från KU:s sida. Där står det att besluten ska kunna prövas ”endast om och i den mån” etcetera.

Vi har kommit fram till att det är för utskotten oförhindrat att ett proportionalitetstest också sker inom ramen för subsidiaritetsprövningen. Det är vad Peter Eriksson lite träffande kallade för att skjuta mygg med kanoner. Det ska jag ta med mig. Det är en ganska bra liknelse. Det är viktigt att utskotten uppmärksammar att det också finns den aspekten att titta på den så kallade proportionalitetsprincipen.

Herr talman! Under rubriken Utfall av gjorda subsidiaritetskontroller konstaterar utskottet att underlaget är lite väl litet för att göra några bestämda uttalanden. Men för egen del skulle jag vilja göra följande reflexion. När man granskar utfall av någonting finns det två dimensioner. Det ena är en rent kvantitativ dimension, och det andra är en kvalitativ dimension. Den kvantitativa är relativt enkel, men den kvalitativa är mer grannlaga. Det är viktigt att understryka det som utskottet skriver. Vi måste utveckla metoder som gör det möjligt att bedöma genomförda kontroller ur ett helhetsperspektiv.

*Uppföljning av
riksdagens tillämpning
av subsidiaritets-
principen*

Jag ska också ta upp något som vi ser som en brist. Vi har kunnat konstatera att kommissionens motiveringar för sina förslag inte håller tillräcklig kvalitet eller till och med saknas i en del av ärendena. För mig är det mycket anmärkningsvärt. Den rättsliga grunden för subsidiaritetsprövningen gäller att pröva hur den planerade åtgärden ska beslutas i förhållande till de mål man vill uppnå.

För mig är det ett mycket nära samband mellan mål och motiveringar för en åtgärd. Undermåliga eller till och med uteblivna motiveringar gör det mycket svårare eller rent utav omöjligt att göra en subsidiaritetsprövning. Den här granskningen innehåller förvisso ganska få ärenden. Men det är ett oroväckande tecken som vi har kunnat konstatera. Om det inte blir någon bättring måste Sverige som medlemsstat agera.

Herr talman! Jag ska ta upp en sak till. Det förefaller som att inga kontakter har förevarit med andra parlament i de ärenden vi har tittat på. Bortsett från att det inte alltid finns behov av kontakter mellan parlamenten tycker jag att vi i den svenska riksdagen bör observera anledningen till de uteblivna kontakterna. Det är bland annat att informationssystemet Ipex inte har innehållit behövlig information. Det har berott på bristande uppdatering av systemet.

Det har lagts ned mycket pengar på att utveckla Ipex som ett verktyg för att stärka medlemsstaterna utifrån det nya fördraget. Det är viktigt att Sverige tar ett ansvar för att kvalitetsinriktade åtgärder vidtas så att informationssystem och kontakter mellan parlamenten kan utvecklas på det sätt som det var tänkt.

Herr talman! Med detta ber jag om överseende med att jag har överskridit talartiden med 1 minut och 24 sekunder och yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 61 LARS ELINDERSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att dela Billy Gustafssons uppfattning att konstitutionsutskottets ordförande gjorde ärendet lite väl abstrakt i sin redovisning. Det är en ganska praktisk fråga som i hög grad berör vårt interna arbete och inte bara behöver ses utifrån abstrakt och politisk utgångspunkt. En del av det som både Billy Gustafsson och utskottets ordförande anförde var ganska konkret när det gäller hur riksdagen handlägger dessa frågor.

Jag tänkte försöka vara lite abstrakt jag också och i första hand försöka fokusera på vilken roll subsidiaritetsprövningen har politiskt i vårt arbete här men också i det gemensamma arbetet i de nationella parlamenten och i relationerna mellan de nationella parlamenten och EU:s olika organ.

En stor del av den politiska debatten om vårt medlemskap i Europeiska unionen handlar och har handlat om hur den politiska makten ska fördelas mellan den nationella och den europeiska nivån. I vulgärdebatten – och då inspireras jag inte i det uttalandet av något av de tidigare anförandena – framställs ibland medlemskapet i EU som att unionen är överordnad de nationella parlamenten och att nationella, regionala och lokala organ numera enbart fungerar som verkställare av beslut som fattas på den europeiska nivån.

Vissa frågor kräver överstatlighet för att besluten ska vara verkningfulla. Ett sätt att beskriva det är att gränsöverskridande problem kräver

överstatliga beslut. Enligt Lissabonfördraget har unionen genom sina organ ensam beslutanderätt inom vissa områden. Det gäller till exempel tullunionen, vissa konkurrensregler och den gemensamma handelspolitiken.

För övriga områden är befogenheten delad mellan EU och medlemsländerna. Det gäller den inre marknaden, miljö, konsumentskydd, transport, energi och området med frihet, säkerhet och rättvisa. Det gemensamma för dessa områden är att samarbetet framför allt syftar till att harmonisera och samordna lagstiftningen och regelverk för att underlätta den fria rörligheten och integrationen mellan de enskilda medlemsländerna och medborgarna.

Det europeiska samarbetet sker i första hand genom samarbete mellan medlemsländernas regeringar. Det yttersta ansvaret för att föra Sveriges talan i EU ligger hos regeringen genom Europeiska rådet och indirekt kommissionen. Det gäller framför allt på de områden där EU har exklusiv beslutanderätt.

Genom Lissabonfördraget har de nationella parlamentens möjligheter att direkt påverka förslag inom de områden där befogenheten är delad kunnat tillgodoses genom införandet av den så kallade subsidiaritetsprincipen. Unionens institutioner ska tillämpa principen i enlighet med det protokoll som Billy Gustafsson hänvisade till tidigare, det vill säga protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

Kommissionen ska skicka över sina utkast till lagstiftningsakter och ändrade utkast till de nationella parlamenten samtidigt som de översänds till unionens lagstiftare. Även Europaparlamentet och rådet ska översända utkast till lagstiftningsakter som kommer från parlamentet eller från en grupp av medlemsstater, EU-domstolen, Europeiska centralbanken eller Europeiska investeringsbanken. De ska motiveras avseende subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

Subsidiaritetsprincipen, som vi ibland brukar översätta som närhetsprincipen, utgår från att synen på samhällsgemenskapen byggs underifrån och uppåt. Makten kommer underifrån. Det är bara i de fall där gemenskapen inte på ett ändamålsenligt sätt kan besluta om en uppgift som den ska flyttas till en högre nivå. I de fall en överordnad gemenskap övertar en uppgift ligger bevisbördan på denna att visa att uppgiften sköts på ett mer ändamålsenligt sätt på den högre nivån. Om den överordnade gemenskapen skulle överta en uppgift trots att så inte är fallet innebär det en kränkning av den underordnade gemenskapens rätt. Det är från den utgångspunkten som de nationella parlamenten har att pröva att förslag från unionen följer principen.

I betänkandet redovisas hur riksdagens utskott har genomfört prövningen av de ärenden som har anmälts för subsidiaritetsprövning under perioden den 1 december 2009, då fördraget trädde i kraft, till den 30 juni 2010. Fortsättningsvis kommer redovisningen att omfatta kalenderår.

Redovisningen omfattar bland annat underlag för föredragning av ärendena, användandet av metod för prövningen – den så kallade tvåstegsmetoden som konstitutionsutskottet har föreslagit – kommissionens motiveringar eller avsaknad av motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen, förekomst eller avsaknad av information från regeringen och

den samlade utvecklingen hittills på de olika politikområdena vad gäller lagstiftning på EU-nivå.

Redovisningen gäller bara ett halvt år. Det är det första halva året av det nya fördragets verksamhet. Självfallet kommer antalet ärenden att öka i kommande prövningar. Subsidiaritetsprövning är och kommer att bli en levande process som kommer att påverka riksdagens och övriga medlemsstaters arbete med de gemensamma frågorna. Det kräver ett proaktivt arbetssätt och förutsätter ett ökat samarbete mellan de nationella parlamenten och de gemensamma EU-organen. Det är bra, vilket också har påpekats här tidigare.

I en alltmer globaliserad värld kommer allt fler frågor att bli och definieras som gränsöverskridande. Inte minst kan vi notera i debatterna i det europeiska parlamentet att olika partier och ledamöter har olika uppfattningar om var gränsen går mellan den överstatliga, den nationella och den regionala nivån.

Möjligheten till subsidiaritetsprövning i de nationella parlamenten blir en viktig kanal för parlamenten och för de lokala nationella folkvalda parlamentsledamöterna när det gäller att fungera som en kontrollstation i utvecklingen. Förhoppningsvis innebär detta också att balansen mellan det nationella och det överstatliga i det europeiska samarbetet kan upprätthållas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 62 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Billy Gustafsson pratade tidigare om att detta är en fråga som hade stor betydelse i debatten inför Lissabonfördraget. Det är en viktig fråga.

Också Lars Elinderson pratar nu om att detta kan vara en fråga som har stor betydelse och som kan göra att de nationella parlamenten kan påverka direkt och upprätthålla balansen inom EU-systemet.

Jag vill bara säga: Än så länge vet vi inte det. Än så länge har det inte haft någon vidare påverkan över huvud taget. Det har gått kort tid och så vidare. Reglerna för möjligheterna för de nationella parlamenten att påverka ger begränsat hopp, måste man nog ändå säga, om att detta ska ha någon stor betydelse för framtiden och effekt på förordningar och regler och de beslut som fattas på EU-nivå. Ska de enskilda parlamenten kunna ha den kommunikationen och den snabba handläggningen så att detta verkligen har effekt?

Jag vill bara göra en viss reservation inför möjligheterna, men jag tycker att vi ska göra vårt allra bästa. Vi ska verkligen försöka se till att detta har en betydelse. Det goda som det kan föra med sig är framför allt, som jag ser det, att vi i den svenska riksdagen och andra parlament får större intresse och fler möjligheter att lägga oss i och se vad som händer inom EU-systemet. Förr har det ofta varit lite för långt borta.

Anf. 63 LARS ELINDERSON (M) replik:

Herr talman! Inte heller jag kan vara bestämd när det gäller vilken utveckling detta kommer att leda till och vilken roll subsidiaritetsprövningen kommer att få.

Jag vill bara konstatera att redan tillkomsten av denna möjlighet att i förväg pröva förslag till lagstiftning kommer att påverka också hand-

läggnings av lagstiftningsförslag nere i Europa. Jag tror att detta institut som de nationella parlamenten nu har fått tillgång till kommer att ställa krav på oss, men det kommer också att ställa krav på dem som hanterar ärendena i de europeiska institutionerna. På samma sätt som övervakningen av trafiken har påverkat hastigheten på våra vägar är jag övertygad om att den övervakning av subsidiaritetsprincipen som de nationella parlamenten har också kan påverka hastigheten, omfattningen och inriktningen på de beslut som föreslås nedifrån Bryssel.

Anf. 64 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag håller med om det; det kan vara så. Jag tror att den viktigaste effekten handlar om att vi i Sverige, i riksdagen, sätter oss in lite mer i vad som händer och tvingas ta ställning. Det kommer säkerligen att ha en viss betydelse, men jag tycker att man ska vänta med att överdriva betydelsen.

Anf. 65 LARS ELINDERSON (M) replik:

Herr talman! Vi återkommer vid nästa års granskning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Prot. 2010/11:48
26 januari

*Uppföljning av
riksdagens tillämpning
av subsidiaritets-
principen*

*Underhåll av
järnvägar*

15 § Underhåll av järnvägar

Föredrogs

trafikutskottets betänkande 2010/11:TU8

Underhåll av järnvägar (redog. 2010/11:RRS7).

Anf. 66 ANDERS ÅKESSON (C):

Herr talman! I betänkande nr 8 från trafikutskottet som ska behandlas här hanteras Riksrevisionens rapport och redogörelse över Banverkets underhåll av järnvägar. Det gäller också en följdmotion som är inlämnad med anledning av detta. Från den 1 april 2010 ingår Banverket som en del i det nya Trafikverket.

Den 18 november i fjol informerades trafikutskottet om innehållet i granskningsrapporten av riksrevisor Claes Nordgren med medarbetare. Den 9 december i fjol anordnade trafikutskottet en offentlig utfrågning här i riksdagen om vinterberedskapen inom järnvägstrafiken. I det betänkande som ska debatteras framhåller trafikutskottet betydelsen av att järnvägstrafikens infrastruktur granskas för att främja en god resursanvändning och en effektiv förvaltning av landets järnvägar. Riksrevisorns initiativ till granskning välkomnas därför av utskottet.

Utskottet konstaterar att granskningen klargör att tillräckliga och tillförlitliga underlag saknas för att på ett effektivt sätt kunna styra underhållet av järnvägarna i vårt land. Trafikutskottet anser självfallet att detta är allvarligt såväl ur transportpolitisk som statsfinansiell synpunkt.

Utskottet delar därför Riksrevisionens överväganden om behovet av förändringar och förutsätter att revisorernas rekommendationer till regering och trafikverk kommer att utgöra ett värdefullt underlag i det fort-

satta utvecklingsarbetet för att trygga att underhållet av landets järnvägar sker på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Utskottet avstyrker den motion som har avlämnats med anledning av rapporten, bland annat med hänvisning till att regeringen har uppmärksammat och tagit initiativ i syfte att förbättra effektiviteten och styrningen av järnvägsunderhållet. En reservation finns inlämnad från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Den återfinns i betänkandet.

Anf. 67 PIA NILSSON (S):

Herr talman! Regeringen är passiv. Regeringens styrning av järnvägsunderhåll är svag. Detta hävdar Riksrevisionen i sin kritiska granskningsrapport *Underhåll av järnväg*. Det är svårt att inte instämma i kritiken.

Den fråga som överskuggar allt annat i rapporten är: Hur effektiv är styrningen av de skattemiljarder som avsätts till underhåll av vårt 1 200 mil långa svenska järnvägsnät? Svaret är: Inte alls.

Riksrevisionen är inte det minsta imponerad, utan riktar i stället svindande kritik mot regeringen och ger den underkänt. Regeringen har inte ens efterlyst någon analys trots att man har haft möjligheter till det. Någon utvärdering av de senaste sex åren har inte heller gjorts.

Syftet med Riksrevisionens granskning har varit att undersöka vilka brister som har funnits i underlagen för bedömning av underhållsbehov och att föreslå förändringar som kan underlätta framtida planeringar. Utgångspunkten har varit de transportpolitiska målen och budgetlagen som säger att statlig verksamhet ska bedrivas effektivt och att redovisningen ska vara tillförlitlig, och det är just de tillförlitliga underlagen som saknas.

Informationen om järnvägarnas tillstånd och händelser som påverkar tillståndet har brister som gör att det finns risk för att de resurser som satsas inte används på ett optimalt sätt. Bedömningarna av vilka underhållsåtgärder som bör genomföras är osäkra. Det saknas centrala riktlinjer för hur prioriteringar ska gå till. Det råder osäkerhet om storleken på det eftersläpande underhållet. Det beror på ofullständiga redovisningar av järnvägarnas tillstånd, men brister i den underliggande verksamhetsstatistiken är också en bov i dramat.

Herr talman! Den kanske mest uppseendeväckande slutsatsen från Riksrevisionen är att kunskaperna om sambanden mellan åtgärder och effekter för resenärerna är så knapphändiga. Allt detta sammantaget minskar förutsättningarna för att använda underhållsresurserna på bästa sätt. Regeringen har inte säkerställt att den fått tillräckliga beslutsunderlag, och den har inte heller lämnat riksdagen tillräckliga underlag i enlighet med de krav som budgetlagen ställer.

Regeringens styrning av järnvägsunderhållet är svag, summerar Riksrevisionen slutligen.

Herr talman! Hur har då Alliansen reagerat på Riksrevisionens avhyvling? Jo, med ett artigt välkomnande och ett torrt konstaterande att den nog kan utgöra ett värdefullt underlag i det fortsatta utvecklingsarbetet. Men det sägs inte ett ord om att utveckla analyser och beskrivningar av järnvägarnas tillstånd och underhållsbehov, inte ett ord om att utveckla modeller och metoder för att se vilka effekterna av underhållsåtgärderna blir för resenärerna och inte ett ord om att ta fram metoder som

säkerställer att underhållet nyttjas på ett mer effektivt sätt. Det sägs inte ett ord mer än att rapporten läggs till handlingarna.

Desto fler ord och mer energi ägnas åt att avstyrka förslagen i vår motion där vi med kraft hävdar vikten av att så snabbt som möjligt tillmötesgå revisionens rekommendationer. Detta yrkande avstyrks. Man påstår att regeringen redan har tagit initiativ till en grundlig genomlysning av järnvägsunderhållet och att arbete pågår.

Herr talman! Vad intressant det skulle vara, inte minst för alla tågresenärer och tågoperatörer, om företrädare för Alliansen här och nu skulle vilja redogöra för hur detta arbete fortgår, vad man mer precist vill åstadkomma och när förslag till åtgärder kommer att läggas fram. Vore inte det intressant, herr talman?

I vår motion föreslår vi vidare att det ska göras en skyndsam översyn av hur järnvägsunderhållet organiseras. Det finns onekligen skäl att överväga om det löpande underhållet ska återföras till Trafikverket eftersom det ställs extrema krav på samordning mellan utövare och spårhållare. Alliansens inställning är precis den motsatta: staten ska inte lägga sin näsa i blöt utan koncentrera sig på, som man skriver, kärnuppgifter.

Herr talman! I Alliansens värld är järnvägsunderhåll inte en statlig kärnuppgift – hör och häpna – och det märks. Ständiga förseningar och inställda avgångar är ett kärnproblem för resenärer, för transportörer, för näringslivet och för hela Sverige. Detta överläts i stället med varm hand till marknaden att hantera, och vi ser ju hur bra det går.

Unisont sjunger Alliansen bolagiseringens lovsång. Det är dunderkuren som kommer att leda till en gynnsammare utveckling av järnvägsunderhållet. Man kan fråga: Gynnsammare för vem eller vilka? Är det gynnsammare för resenärerna, för godstransportörerna eller kanske för banarbetarna? Statistik visar att ju mer tågtrafiken har ökat, desto färre har banarbetarna och bemanningen i trafikutövningen blivit. Det är ohållbart och definitivt inte gynnsamt för någon.

Herr talman! Alliansen är inte ens beredd att se över frågan om skötsel. När hela Järnvägssverige är i uppror och kräver kraftfulla och snabba insatser passar regeringen och lägger ansvaret i marknadens händer. Den ideologiska förblindelsen är total. I stället nås vi gång på gång av bulletiner från Rosenbad om hur ansvarstagande regeringen är som har gjort denna historiska satsning på järnvägsunderhållet. Jag kan bara nämna att för det här året, 2011, är 5,2 miljarder avsatta. Det är 400 miljoner kronor mindre än förra året.

Men det mest anmärkningsvärda är att regeringen inte har kontroll över hur dessa skattemiljarder används. Man vet helt enkelt inte om de anslagna resurserna får avsedd effekt för resenärer och transportörer. Några sådana klara samband finns inte. Man skjuter från höften och hoppas på träff, och så kommer det sannolikt att fortsätta så länge regeringen hävdar att järnvägsunderhåll inte är en statlig kärnuppgift.

Herr talman! Riksrevisionen riktar nu svidande kritik mot regeringens passivitet och föreslår en rad åtgärder som inte bemöts med en enda kommentar. Regeringsarbete pågår, sägs det, men det sägs inte en rad om ambitionsnivå eller syfte. Det enda vi med bestämdhet får veta är att regeringen inte anser att järnvägsunderhåll är en statlig kärnuppgift. Men

kritiken är hård inte bara från Riksrevisionen och från oss, utan regeringens egen utredare Per Unckel har i sin vinterutredning påtalat en rad brister och SJ:s styrelseordförande Ulf Adelsohn likaså.

Herr talman! Det är dags för Alliansen att nu gå från passivitet till aktivitet och lyssna in kritiken. Det är dags att agera och göra det nu för resenärernas, för transportörernas och för järnvägssystemets trovärdighets skull.

Jag yrkar bifall till reservationen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gunilla Carlsson i Hisings Backa, Lars Mejern Larsson och Désirée Liljevall (alla S) samt Siv Holma (V).
(forts. 17 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00, då en aktuell debatt om svenska elevers skolresultat skulle äga rum.

*Aktuell debatt:
Svenska elevers
skolresultat*

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00.

16 § Aktuell debatt: Svenska elevers skolresultat

Anf. 68 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Sverige fortsätter att sjunka kunskapsmässigt enligt den stora PISA-undersökning som nyligen presenterades. 65 länder deltog i undersökningen som studerade 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap. Det är allvarlig läsning.

Sverige fortsätter att tappa i matematik och naturvetenskap, och för första gången någonsin är svenska elevers läskunskaper medelmåttiga. Tidigare har detta varit ett område där vi varit bäst i klassen. Resultatet är nedslående tydligt: färre riktigt bra läsare och fler riktigt svaga läsare i Sveriges skolor.

På samma sätt tappar vi nu vår tidigare tätposition vad gäller likvärdighet i skolan. År 2000 var Sverige topp 5 bland länder med minst skillnader i resultat mellan olika skolor. Sedan dess spelar elevens socioekonomiska bakgrund en allt större roll. I dag tillhör Sverige genomsnittet inom OECD. Föräldrarnas bakgrund påverkar med andra ord i allt större utsträckning elevernas resultat i skolan.

Detta är djupt allvarligt och ett misslyckande för en skolpolitik vars mål är att ta vara på varje elevs potential och jämna ut barns och ungdomars livschanser. Svensk skola är med andra ord illa ute.

Mot denna bakgrund har vi socialdemokrater begärt denna aktuella debatt. Vi menar att Sveriges riksdag måste diskutera vad som behöver

göras i dag och nu för att återskapa en skola i världsklass. Mitt budskap i dagens debatt är att vi kan och måste vända den nedåtgående kunskaps-spiralen.

Sverige måste åter bli en kunskapsnation i världsklass där vi mäter oss med de allra bästa länderna i världen. Att avstå från att investera i kunskap och kreativitet i dag kommer att bli mycket kostsamt för Sverige i framtiden med minskade jobb och krossade ungdomsdrömmar.

Anf. 69 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! År 2011 kommer att bli det mest omfattande reformåret i svensk utbildningspolitisk historia. Jag tror att man behöver gå tillbaka till i princip 1842 års folkskolebeslut för att hitta en mer genomgripande reformagenda under kort tid än den som gäller nu.

Bakgrunden till det är precis det som Mikael Damberg nyss angav: Resultaten i svensk skola har sjunkit på ett sätt som vi inte kan acceptera och som vi inte vill leva med. Denna utveckling har pågått åtminstone sedan 1992. Att jag kan säga just 1992 beror på att vi då fick de första mätningar som är jämförbara med dem vi nu har. Möjligen har den pågått ännu längre, men vi har mätningar från 1992. Då handlade det om Skolverkets nationella utvärdering. Sedan har vi haft stora internationella mätningar i form av Timss och PISA som kom både under 1990-talet och i början av 2000-talet. Dessa har kommit upprepade gånger med olika intervaller under de två årtiondena, och de visar entydigt – i princip varje gång det kommer en ny undersökning – att vi ligger sämre till än i föregående mätningar.

Under lång tid var vi ett antal som försökte hävda detta i svensk skoldebatt. Vi utmålades som att vi svartmålad. Hade det funnits en bred enighet tidigare hade de reformer som vi nu genomför kunnat göras för ett antal år sedan. Nu finns denna insekt, uppfattar jag, brett både här i riksdagen och i den svenska pedagogiska debatten. Därmed finns det en insikt om att det behövs ganska stora reformer. Sedan kan man diskutera och vara oenig om enskildheter i reformerna, men jag uppfattar att det i dag finns en insikt om behovet av stora reformer, och det välkomnar jag naturligtvis.

Jag räknar upp något av det som är på gång under innevarande år och börjar med det som gäller de små barnen, förskolan. Förskolan är från och med i år en skolförform i den svenska lagstiftningen. Det betyder att den blir en del av skolväsendet där vi erkänner förskolans roll som skolförberedande. Vi går från en äldre syn på förskolan, som fanns förr i tiden, att den bara var till för barnomsorg därför att mammorna skulle jobba på arbetsmarknaden. Förskolan har ett egenvärde.

För det andra får förskolan en läroplan som blir mycket mer kunskapsorienterad än den första läroplan som antogs för 14 år sedan.

För det tredje inför vi en ny förskolläroplan med tydligare egen identitet. Vi inför en förskolläroplanlegitimation.

Grundskolan får en ny läroplan som ersätter 1994 års läroplan och har tydligare ämnesinnehåll, tydligare kunskapskrav och tydligare betygskriterier. Vi inför nationella prov i årskurserna 3, 6 och 9. Något av det har försökts under några år, men nu etableras det med i första hand nationella prov i de viktigaste teoretiska kärnämnen.

Inom gymnasieskolan pågår en gymnasiereform där riksdagen har varit klugen i hur klok den är, men den genomförs nu. Det innebär en tydligare fokusering på höga teoretiska krav på de studieförberedande programmen. Det är inte längre möjligt att i samma utsträckning välja bort det som är jobbigt och bara välja det som är kul om man är elev på ett studieförberedande program. Å andra sidan är det en ökad tyngd på yrkeskunskaper på yrkesprogrammen. Den nedvärdering av yrkeskunskaper som har varit ett signum för svensk gymnasiepolitik sedan 1980-talet bryts nu, och vi återuppvärderar yrkeskunskaper och yrkesutbildningar. Vi inför lärlingsutbildning, något som historiskt funnits i Sverige i vissa branscher men aldrig i skolväsendet. Det införs i gymnasieskolan som en valbar möjlighet. Det är bra för näringslivet, arbetsmarknaden och för de ungdomar som är lite teoretiskt skoltrötta.

Vi inför en ny lärarutbildning. Det har inte undgått någon att det är mycket höga krav inte bara på de nya lärarkandidaterna utan också på lärosätena att anordna lärarutbildning. En lång rad högskolor och universitet har i själva verket blivit av med examinationsrätten när Högskoleverket har granskat kvaliteten.

En ny skollagstiftning som ersätter 1985 års skollag införs. Det var en utredning som tillsattes 1999 och som den förra regeringen aldrig lyckades komma i mål med. Riksdagen antog en ny skollag för två år sedan, och den börjar gälla i år med en lång rad nya bestämmelser som stöder kunskapsinriktningen i den nya skolpolitiken.

Lärolegitimation för läraryrket och behörighetsregler som är strängare införs. Man ska ha utbildning i de ämnen man undervisar i, och man ska ha en lärarexamen eller något som är likvärdigt med det.

Den lärarfortbildning som i praktiken upphörde i Sverige med kommunaliseringen för 20 år sedan har återinförts i och med det statliga Läraryftet där lärare får chansen att utbilda sig under sin yrkeskarriär.

Disciplinära befogenheter: Vi har på många håll stora ordningsproblem. Jag såg vinjetten till nya *Klass 9A* häromkvällen. Det man som tv-tittare omedelbart fäste fokus vid var att vi har stora ordningsproblem i svensk skola. Undersökningar visar det också. Man kan beskriva det, om man inte vill använda orden ordning och reda, som bristfälliga arbetsmiljöer eller någonting annat, men det är vad det handlar om. Värdegrunden, ett annat populärt ord, handlar i grunden om samma sak – att barn och ungdomar som går i skolan ska lära sig att visa respekt för varandra och ta ett gemensamt ansvar för lugn och ro i skolan.

Det är en lång rad förändringar, och det är ytterligare ett antal förändringar som tiden inte medger att jag räknar upp som är på gång. Bakgrunden är precis det som Mikael Damberg redogjorde för. Jag är glad för att Socialdemokraterna har tagit initiativ till en diskussion utifrån de sjunkande kunskapsresultaten. Jag har varit van vid i åtminstone 15 år att företrädare för Socialdemokraterna förnekat de här problemen. Det här tycker jag är ett stort steg framåt. Det gäller att vi också ska diskutera vad vi ska göra åt problemen. En första början mot denna bakgrund är att år 2011 blir det tyngsta reformåret i svensk skolhistoria sedan 1840-talets början. Jag välkomnar från regeringens sida ett konstruktivt samarbete med riksdagen i det arbete som ligger framför oss och som är så viktigt för vårt land.

(Applåder)

I detta anförande instämde Margareta Pålsson (M), Ulrika Carlsson i Skövde (C) och Yvonne Andersson (KD).

Anf. 70 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag kommer i debatten att försöka fokusera på vad vi socialdemokrater vill göra *nu* för att vända trenden. Skolministern och regeringspartierna kommer säkerligen som vanligt att tävla med varandra om att skylla alla problem på tidigare socialdemokratiska regeringar och hävda att de själva nu genomför reformer som på sikt kommer att lyfta kunskapsresultaten.

Jag vill vara tydlig direkt: Jag tror inte att man kan diskutera den här frågan och fly ansvar. Skolministern är inne på sitt femte år vid makten. Det håller inte att påstå att det kan ta 10–15 år innan man kan se resultat av nya skollagsparagrafer, nya läroplaner och kursplaner. Mycket av det här är vi överens om i Sveriges riksdag, precis som skolministern var inne på, men det krävs åtgärder här och nu för att vända utvecklingen.

Vi som ledamöter i Sveriges riksdag har ett gemensamt ansvar för de barn och ungdomar som går i skolan i dag. Man kan inte offra 10–15 årskullar i hoppfull förväntan om bättre tider. Man måste ta ansvar här och nu.

Jag vill därför föreslå fyra konkreta områden och insatser som var och en skulle bidra till att lyfta resultaten och förbättra skolan på kort och på lång sikt.

1. Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter en riktigt bra lärare. Vi tror inte att det räcker med att bara se till betygen när man antar studenter till lärarutbildningen. En lämplighetsprövning borde införas vid antagningen till lärarhögskolan. Vi tror också att det prövoår studenten ska genomgå efter examen för att få sin legitimation behöver utvecklas och kvalitetssäkras. Det får inte bli något slags förlängd provanställning. Vi vill utveckla nya möjligheter till karriärväxling för lärare som har tröttnat på att undervisa och som inte längre fungerar i skolan och premiera lärare och skolledare som tar sig an stora utmaningar och åstadkommer resultat.
2. Vi föreslår öronmärkta statsbidrag till mindre klasser, vilket betyder mest för de elevgrupper som vi vet halkar efter mest kunskapsmässigt i fråga om resultaten i skolan, och att varje kommun ska vara skyldig enligt skollagen att fördela resurser till skolorna utifrån de behov som finns, något som de flesta kommuner ignorerar eller tar väldigt lite hänsyn till. Detta har regeringen sagt nej till, trots att skolsegregationen och kunskapsluckorna fortsätter att öka.
3. Vi måste kunna garantera vartenda barn tillräcklig undervisning för att nå målen. Vi är därför positiva till reformer om en tioårig grundskola. Vi vill se på den frågan för att binda ihop skolsystemet. Samtidigt vill vi utveckla de politiska redskapen för att se till att elever som har behov av stöd och hjälp verkligen får det snabbt.
4. Det ska vara mer ordning och reda också i skoldebatten. Skolan är för viktig för att vara ett slagfält för löst tyckande. Det är dags att ta skolforskningen på mycket större allvar än i dag. Vi tror att något som

*Aktuell debatt:
Svenska elevers
skolresultat*

liknar SBU, Statens beredning för medicinsk utvärdering, men har ett renodlat utbildningsvetenskapligt uppdrag skulle vara något för Sverige att titta på. Uppgiften skulle kunna vara att se till att ny kunskap och forskning om framgångsrika undervisningsmetoder snabbt kommer skollärare och lärare till del. Rätt utformat skulle detta kunna vara en motor för skolutveckling och lyfta kunskapsresultaten på ganska kort sikt.

Fyra exempel på viktiga områden som vi är övertygade om skulle kunna lyfta kunskapsresultaten är lärarna, resurser och styrning, undervisningstid samt skolforskning.

Men den svenska skoldebatten måste också ta sin utgångspunkt i vilka kunskaper och färdigheter som kommer att behövas på framtidens arbetsmarknad och för samhällslivet. Vi är kritiska till en stark politisk styrning av vad skolan ska lära ut. Vilket år och hur många timmar som ska vikas till vikingatiden eller Hallands floder måste i första hand vara en fråga för forskare och experter – inte för partipolitisk debatt.

Skolan bör i ökad utsträckning inrikta sig på att ge utbildning som leder till jobb. Skolan ska ge kunskaper och färdigheter som är relevanta på dagens moderna arbetsmarknad. Låt mig ge något exempel.

För inte alltför länge sedan var det bara tjänstemän, akademiker och chefer som hade egen telefon i jobbet. I dag är datorer och mobila lösningar självklara arbetsredskap också i de flesta LO-yrken. Samtidigt talar utbildningsministern lite löst om att förbjuda mobiltelefoner i skolan, och samtidigt saknar Sverige en IT-strategi för skolan, trots att våra grannländer har det och trots att Sverige börjar halka efter.

Kraven ökar också på självständighet och kritiskt tänkande och på att kunna lösa problem. Skapande, initiativförmåga och att kunna tänka utanför boxen är fördelar som Sverige kan använda också i den internationella konkurrensen. Men svensk skola går nu i motsatt riktning: stuprörstänkandet mellan teoretiska och praktiska utbildningar ökar, och estetiska uttrycksätt och kritiskt tänkande har fått en flumstämpel i skoldebatten.

Jag menar att det är en omodern utveckling. Detta hotar svensk tillväxt och konkurrenskraft och våra ungdomars möjlighet att hävda sig på en global arbetsmarknad. Om man pratar om att kreativa kunskaper är flum vet man inte vad man pratar om. Det är tvärtom den typen av kompetenser som efterfrågas på dagens och morgondagens arbetsmarknad.

Om detta borde vi i Sveriges riksdag kunna vara överens, för att dra åt samma håll och vidta åtgärder nu för att vända trenden med de sjunkande kunskapsresultaten och den ökande skolsegregationen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Adnan Dibrani, Caroline Helmersson Olsson, Christina Karlsson, Désirée Liljevall, Louise Malmström, Pia Nilsson, Jasenko Omanovic, Eva Sonidsson, Thomas Strand, Gunilla Svantorp och Anna-Lena Sörenson (alla S).

Anf. 71 MARGARETA PÅLSSON (M):

Fru talman! Vi är här för att diskutera svenska elevers skolresultat. Den debatten är viktig och relevant, för skolan påverkar ju hela Sverige i

alla tunga samhällsfrågor. Vi vet att det ofta är elever i socialt utsatta områden som halkar efter i skolan. Det är verkligen inte en fråga bara för den skolan och för de familjerna och de eleverna. Tvärtom är det en angelägenhet för oss alla.

Därför måste vi här i Sveriges riksdag ta svenska elevers försämrade skolresultat på allvar. Ändå blev jag förvånad när Socialdemokraterna ville ha en aktuell debatt i ämnet. Dessa debatter brukar ju oppositionen begära för att bevisa regeringens skuld eller felaktiga beteende. Men alla initierade vet att det är just Socialdemokraterna som är mest ansvariga för elevernas sjunkande resultat. Men vi tackar naturligtvis för möjligheten att än en gång få prata om detta faktum.

På senare tid har det kommit flera undersökningar som pekar på att svenska elevers skolresultat har blivit sämre.

I december presenterades den senaste PISA-undersökningen. Den visar att svenska 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik har försämrats kraftigt under 2000-talet. I naturvetenskap presterar svenska elever i dag under det internationella genomsnittet. Den svenska skolan har också blivit mindre likvärdig. De elever som inte når upp till grundläggande färdigheter inom läsförståelse har blivit allt fler.

Häromveckan kom en rapport från SCB som visar att skolresultaten har sjunkit dramatiskt i Sveriges socialt mest utsatta områden under de senaste tolv åren. Ronna i Södertälje, Rosengård i Malmö och Gamlegården i Kristianstad är några platser där skolresultaten har sjunkit så kraftigt att det nu är bara hälften av ungdomarna som har tillräckligt bra betyg för att börja på gymnasiet.

Resultaten av dessa undersökningar är djupt oroväckande. Men det är viktigt att betona att de försämrade skolresultaten inte hänger ihop med alliansregeringen och vår politik. När vi tillträdde 2006 hade vi länge sett vart resultaten i skolan var på väg.

Skolverket konstaterade till exempel redan på våren 2006 att skolsegregationen mätt utifrån socioekonomisk bakgrund hade ökat med 10 procent mellan 1998 och 2004.

År 2005 skrev Skolverkets före detta generaldirektör Per Thullberg ett brev till utbildningsminister Ibrahim Baylan. I brevet efterlyste generaldirektören en rad reformer för att få bukt med de försämrade skolresultaten. Skolverket ville ha

- mer konkreta och tydliga styrdokument
- ny lärarutbildning
- lärarlegitimation
- ny rektorsutbildning
- förbättrad skolinspektion

men den socialdemokratiska regeringen lyssnade inte på Skolverket, och av dessa förslag blev det ingenting.

Alliansregeringen lyssnade däremot. När vi tillträdde 2006 hade vi en prioriterad fråga på skolans område, nämligen att så snabbt som möjligt genomföra en rad reformer som skulle leda till en skola i världsklass.

Men reformer tar tid att genomföra, och först nu, fyra år senare, genomför vi den största förändringen av den svenska skolan i modern tid. Nu sjsätter vi ett tiotal reformer som alla kommer att få stor inverkan på svenska elevers resultat på både kort och lång sikt.

För att fånga upp elever som behöver extra stöd i ett tidigt skede i skolan har vi nu infört, eller kommer att införa, en satsning på läsa-skriva-räkna med syftet att fler ska nå skolans kunskapsmål. Prioriterade elever är de i årskurserna 1–3 som riskerar att inte nå målen. Vi har infört ett riktat statsbidrag till skolan, och förslag på stöd och hjälp är personalförstärkningar, kompetenshöjande insatser eller införskaffande av läromedel.

Nationella prov redan i årskurs 3 har införts för att testa basfärdigheterna i läsning, skrivning och räkning.

Höstterminen 2012 blir det betyg från årskurs 6. Genom att eleverna får betyg tidigare blir det lättare att fånga upp de elever som är i behov av extra stöd.

För att Sverige återigen ska komma upp i världsklass inför vi också en ny lärarutbildning, en lärarlegitimation, en ny skolplan, en ny läroplan och nya kursplaner. Det är en fortsatt satsning på Lärarlyftet.

Ja, det stämmer ganska väl med vad Skolverket sade redan 2005.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lotta Finstorp, Michael Svensson och Camilla Waltersson Grönvall (alla M), Ulrika Carlsson i Skövde (C) samt Yvonne Andersson och Annika Eclund (båda KD).

Anf. 72 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Miljöpartiet anser att kvaliteten alltid ska sättas främst i skolan. Fristående skolor har i detta perspektiv bidragit till mycket men också medfört en del utmaningar. Miljöpartiet har velat hitta lösningar på dessa utmaningar under en längre tid. När regeringspartierna i valrörelsens slutskede började tala om de här frågorna var det glädjande, och det är positivt att regeringen i slutet av förra året inbjöd till samtal om detta.

När vi nu ska fördjupa samtalen om friskolorna och vinsten i fristående skolor är det viktigt att ha utgångspunkten att det inte ska vara långbänk och ta många år. Vi hoppas att ministern och regeringen i övrigt kan se till att vi har ett förslag här i kammaren i slutet av nästa år, oavsett i vilken form det är, om det är någon utredning eller något annat.

En grundförutsättning för all kunskapsinhämtning i skolan handlar om läsförståelse. Att söka information för att sedan bearbeta den och omsätta den till kunskap är grundläggande för hur väl en individ kan klara av sin skolgång.

Enligt Centrum för lättläst når inte 25 procent av Sveriges vuxna upp till grundskolenivå i läsförståelse. Allt färre föräldrar läser för sina barn när de är små, och Kulturrådet uttrycker nu oro för att lästiden minskar för de minsta barnen.

Vi kan inte blunda för att detta påverkar studieresultaten i den svenska skolan. En god läsförståelse och, i ett större sammanhang, språkförståelse är nödvändig för att man ska nå målen i skolan, såväl inom samhällsorienterande ämnen som inom naturorienterande ämnen. Det är

också grunden för all vidare kommunikation – det kan handla om att visa känslor och om förmåga till kreativitet eller kulturella uttrycksformer.

Dessutom visar senaste internationella läsförståelseundersökningen från PISA ett försämrat resultat hos svenska elever, särskilt bland redan svaga läsare. Utvecklingen pekar också på att fler elever läser sämre samtidigt som få elever faktiskt får den hjälp som de behöver.

Skolan behöver än mer stimulera till nyfikenhet och intresse att läsa. Det handlar om förmågan att själv söka information och om en lust att lära. Men en av tio skolor saknar i dag tillgång till en boksamling, och en kvarts miljon elever har inte tillgång till skolbibliotek, enligt siffror från Kulturrådet 2008.

Här står regeringen handfallen och förmår inte agera. När resultaten nu sjunker i skolan skyller Folkpartiet på andra. Det är alltid någon annans fel. Men oavsett vems fel det är, om det är Socialdemokraternas eller Folkpartiets, går det att ta ett ansvar. Det går att vända trender med en ansvarsfull politik. Det går att stimulera till mer läsning med en ansvarsfull politik. Det går att förbättra resultaten i skolan, men det kräver en ansvarsfull politik.

Skolan blir samtidigt inte bättre än sina lärare. Det är inte något nytt för någon av oss här inne. Vi har alla tagit del av de rapporter som kommit de senaste åren om vad som skapar en framgångsskola. Det börjar och slutar alltid med bra lärare.

När vi möter elever och lyssnar till deras berättelser om sin skolgång hör vi om fantastiska lärare som verkligen har gjort en positiv skillnad, sett möjligheter, gett tilltro till den egna förmågan och skapat ett verkligt intresse för ett ämne. Men vi hör också om lärare som inte borde ha blivit lärare.

Det innebär att den stora skiljelinjen mellan en bra skola och en dålig skola inte alltid går vid kommungränserna. Den går inte heller alltid mellan olika skolor utan mellan olika klasser i samma skola.

Skolan behöver ett ledarskap som stöder eleverna individuellt i deras lärande men som också skapar förutsättningar för ett gemensamt lärande. Därför behövs det en politik som tillåter en utveckling av den pedagogiska kompetensen hos lärare och ledarskapet, hos skolledare och rektorer. Pedagogiken är skolans främsta verktyg och ska så förbli.

Det behövs en utbildningspolitik där man vill ta del av forskningen på området och där man tillåter våra svenska skolor att göra detsamma. Miljöpartiet vill se en mer klassnära forskning. Regeringen hade i stället för sin pekpinnepolitik behövt satsa på arbetsmiljön i skolan. Det handlar om mer klassnära forskning och ökade möjligheter för lärare att forska på deltid. Det är en politik som ger lärare möjlighet att vara just lärare, pedagoger, och inte rastvakter, kuratorer, studievägledare och socialassistenter – samtidigt. Regeringen hade kunnat föra en mer ansvarsfull utbildningspolitik.

I detta anförande instämde Esabelle Dingizian (MP).

Anf. 73 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! För mig och för Centerpartiet är det fullständigt självklart att alla barn har rätt till kunskap och att alla elever har rätt att få det stöd som de behöver för att nå målen.

I vår vision för 2020 slår vi fast att vi vill att Sverige år 2020 ska ha världens bäst utbildade befolkning. Det kräver krafttag både i grundskola och i gymnasieskola men givetvis också i olika former av vuxenutbildning och i högre utbildning.

Vi arbetar för en skola med ramar och kramar, en skola med kunskap och kreativitet som möter varje elev för att de ska nå sin potential för lärande. Och vi vill vara med och skapa förutsättningar för framgångsrika skolor i hela Sverige, där alla är framgångsrika och där eleverna tillägnar sig de kunskaper som krävs.

Det är en PISA-rapport som är bakgrunden till att den här aktuella debatten i dag har begärts. Det är oerhört oroande och alarmerande att se den utveckling som sker i den svenska skolan. Svenska elevers resultat sjunker i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Och man ser med stor oro på att cirka en fjärdedel av alla 15-åriga pojkar i den svenska skolan inte når upp till en basnivå i läsförståelse. Vi vet ju att läsförståelsen, möjligheten att analysera och förstå texter, är oerhört viktig för kunskapsutvecklingen i princip i alla ämnen. Vi har tidigare legat i topp, och nu ligger vi på ett snitt bland OECD-länderna.

Varför har det då blivit så här? I rapporten pekas det på olika möjligheter, och det är inte så att alla de faktorer som lyfts fram har varit helt okända. Men här får vi en variation av olika förklaringsmodeller.

Bland annat pekar man på segregation och differentiering, där lärares förväntningar och kamrateffekter påverkar negativt. Där kan vi se att skolan till del har blivit ett offer för den boendesegregation vi har i Sverige.

Man pekar på den individualisering som var tänkt att bli en individanpassning i den svenska skolan men som till stor del har lett till eget arbete och till att elever är hänvisade till att jobba själva. En faktor är också att man inte får kvalitetstid med en lärare som man skulle behöva. Därmed har mycket av det ansvar för kunskapsutvecklingen som skolan borde ta flyttats till hemmen, och då får föräldrarnas utbildningsbakgrund genomslag.

Man pekar på decentraliseringen och hur resurser fördelas och menar att kommuner inte i tillräcklig utsträckning kompenserar för olika skolors olika resursbehov. Man pekar på brister när det gäller särskilt stöd, och det kanske man kan titta på. Den som är 15 år 2009 och började skolan i slutet av 90-talet har gått i den svenska skolan där speciallärare inte var någon stor personalgrupp, utan man var hänvisad till relativt stora grupper och lärare utan speciallärarkompetens.

En annan mycket viktig faktor handlar om skolans ledarskap – om de rektorer och de lärare som arbetar där. En utredning som Statskontoret har lagt fram visar att upp emot 50 procent av lärarna i den svenska skolan inte är behöriga i det ämne de undervisar i. Det kan bero på att de inte har någon lärarutbildning över huvud taget eller att de inte har kompetens just för ämnet. Vi vet att lärarna är en oerhört viktig framgångsfaktor när det gäller elevernas lärande.

Skolverket pekar på att den utveckling vi nu ser beror på utvecklingen i skolan under lång tid, med alltför sena uppföljningar av elevernas resultat och möjligheter att då få det stöd man har rätt till. Man pekar på att lärarkompetensen brister och att lärarutbildningen generellt sett hållit alltför låg kvalitet.

Det här är bara en del av de rapporter som finns som pekar på tillståndet i den svenska skolan. Både utbildningsministern och Margareta Pålsson har tidigare räknat upp vilka insatser alliansregeringen har gjort under den tidigare mandatperioden. Jag tror att det är oerhört viktigt att peka på att vi faktiskt äntligen lyckats få på plats en skollag som säkrar kunskap, valfrihet och trygghet och som stärker elevernas rättigheter. Där har två tidigare socialdemokratiska ministrar tvingats lägga arbetet åt sidan eftersom de inte har kunnat driva igenom frågan med hjälp av sina samarbetspartier. Det har varit en handlingsförlamning på det området.

Vi har pekat på Lärarlyftet som en oerhört viktig del i att lyfta lärarnas kompetens. Vi har pekat på utbildningen av speciallärare. Vi vill åter vara med och bygga en skola i världsklass.

Jag vill lyfta upp ytterligare en del. Vi har pratat om kunskap och kreativitet. Den strategi för entreprenörskap som regeringen också har antagit ser jag som en viktig del i att på olika sätt öka kreativiteten i den svenska skolan och därmed ge ungdomar en större möjlighet på arbetsmarknaden och när det gäller att skaffa sig ett jobb.

Vi vet att vi måste göra mer. De fyra punkter som Socialdemokraterna nu lyfter fram känns spännande för mig som centerpartist. Vi har ju jobbat för en tioårig grundskola under ganska många år. Vi har under de här fyra åren på olika sätt visat att bra lärare är viktigt. Vi har talat om ordning och reda. Centerpartiet ser också mer satsningar på forskning som en viktig del.

Alla delar är viktiga i den svenska skolan – förskolan, grundskolan och gymnasieskolan, men också de olika delar av vuxenutbildning som finns. Jag tycker att det är viktigt att den här diskussionen fortsätter.

I detta anförande instämde Anders Flanking och Per Lodenius (båda C), Margareta Pålsson, Michael Svensson och Camilla Waltersson Grönvall (alla M), Roger Haddad (FP) samt Yvonne Andersson (KD).

Anf. 74 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! I Sverige utsätts varje år nästan var tredje lärare för våld eller hot om våld på jobbet, detta enligt en undersökning från Arbetsmiljöverket för ett par år sedan. I själva verket handlar var tredje anmälan till Arbetsmiljöverket om just skolan och arbetsmiljön där.

En rapport från Lärarnas Riksförbund visar i sin tur att omkring hälften av landets lärare upplever att det blivit vanligare med hot och våld i skolan. Nästan var femte lärare oroar sig för att gå till sitt arbete på grund av våld och hot om våld på arbetsplatsen.

Enligt Arbetsmiljöverket har anmälningarna till verket mer än fördubblats de senaste åren, och trots att siffrorna stiger menar Arbetsmiljöverket dessutom att mörkertalet är omfattande. Man menar att anmälningarna endast är toppen på ett isberg.

Vad har då detta med svenska elevers sjunkande skolresultat att göra? Jo, mycket. Våren 2005 hänvisade de båda lärarförbunden till en undersökning i vilken det framkom uppgifter som gjorde gällande att så många som 43 procent av lärarna varje dag tvingas ta betydande lektionstid i anspråk för att lösa konflikter och för att skapa någon form av trygghet och studiero i skolan, men också att var sjunde lärare tvingades ägna varje lektion åt precis detta.

Runtom i Sverige vittnar elever om ett hårdare skolklimat där inte minst svenska tjejer utsätts för en rad olika tillmälen och sexuella trakasserier samtidigt som killar berättar om rån, misshandel och en allmänt otrygg skolmiljö. Många elever berättar om att de går till skolan med en klump i magen.

Jag har tidigare påpekat i den här talarstolen att mobbning, hot, trakasserier och många gånger också direkt våld har kommit att bli en del av vardagen för alltför många av våra lärare och elever på alltför många av våra svenska skolor.

Jag har också påpekat, och den slutsatsen står jag fast vid, att det inte går att komma ifrån att det är i det samhälle vi i dag lever i, ett alltmer splittrat och segregerat svenskt samhälle, som vi hittar grunden till det här. Det är den mångkulturalistiska utgångspunkten och en totalt misslyckad invandrings- och integrationspolitik som har skapat denna situation.

I en sådan verklighet är det inte konstigt att svensk skola tappar i kvalitet och att svenska elevers studieresultat blir allt sämre, oavsett vad de har för bakgrund. Det har flera internationella undersökningar också visat, vilket flera av er redan har påpekat. Det är undersökningar som visar på en nedåtgående trend vad gäller kunskaper i matematik, fysik, läsförståelse och problemlösning men också när det gäller disciplin. Även Skolverket har kommit till liknande slutsatser.

Fru talman! Jag ställde i början på december en fråga till Jan Björklund. Jag vill ha svar på frågan vad han anser om professor Matti Klinges uttalande där han menar att Finlands topplaceringar i en rad olika internationella undersökningar de facto kommer ur Finlands stränga invandringspolitik. Han menar, och jag citerar än en gång: Att nedtona undervisningen i nationens historia eller att göra historieundervisningen internationell har aldrig varit något alternativ i Finland. Vi har inte, som i Sverige, levt med idéer om varken det gränslösa eller det mångkulturella samhället.

I stället för att ge ett seriöst svar valde dock Björklund tyvärr att hänfullt vifta bort detta. Jag menar att det inte går att vifta bort den påverkan som det rådande samhällsklimatet faktiskt har på den svenska skolan och de allt sämre resultaten i svensk skola. Det spelar ingen roll vilka bortförklaringar man kommer med: Svensk skola är en spegelbild av det svenska samhället.

Utmärkande i Skolverkets senaste rapport är just de stora skillnaderna mellan elever med svensk och med utländsk bakgrund. Detta är naturligtvis förödande. Antalet skolor som inte når upp till 75-procentsgränsen har dessutom stigit sedan 1998. Då var det 34 skolor; i fjol var det 107 skolor.

Flertalet av dessa skolor finns koncentrerade i våra storstadsregioner och i våra förorter. På Rosengårdsskolan i Malmö var det i fjol till exempel bara 28 procent av avgångseleverna som var behöriga att söka till gymnasiet. Detta innebär att två tredjedelar av eleverna på denna skola hamnade utanför. Hur ska de kunna ha en chans att bli en del av det svenska samhället, frågar jag mig.

Även i den senaste PISA-rapporten framkommer det stora skillnader mellan infödda elever och elever med utländsk bakgrund. Det är i själva verket så att i Sverige är skillnaden mellan dessa elevgrupper en av de

högsta i hela undersökningen, trots alla de extra resurser som dessa skolor erhåller. Ibland är det en väldig skillnad på de resurser som de här skolorna erhåller jämfört med många andra skolor. Detta är, vilket också har konstaterats tidigare, ett totalt misslyckande för övriga sju partier i den här församlingen, från vänster till höger. Det är ett totalt misslyckande för svensk skola, men också ett totalt misslyckande för svensk invandrings- och integrationspolitik. Jag tycker att man kanske borde höja blicken och vakna ur törnrosasömnen eller vad vi ska kalla det.

Fru talman! Jag menar följande: Om ett hus är drabbat av fukt, mögel eller har en grund som håller på att vittra sönder hjälper det inte, som Alliansen tror, att lappa hål, spackla över sprickor eller måla med en stor pensel. Det räcker inte. Det kanske blir bättre för stunden, men man måste åtgärda grundproblemen, annars kommer situationen aldrig att kunna bli bättre.

Anf. 75 ROSSANA DINAMARCA (V):

Fru talman! Det jag håller i min hand är en av de böcker som jag har läst för mina små barn: *Miffy hace magia* eller *Miffy trollar*. Jag minns en dag när jag satt och läste den här boken – min förstfödde var några månader gammal – och min mamma kom in i vardagsrummet och frågade vad jag gjorde. Vi läser, säger jag. Men han förstår väl ingenting, svarar hon lite förvånad.

Jag har läst med mina barn från tidig ålder, inte för att jag tror utan för att jag vet att det spelar roll för deras språkutveckling. Att läsa ger fantasin möjligheter och vidgar referensramarna. Litteraturen ger möjligheter att leva sig in i andra människors villkor, att omvärdera sin egen vardag och förstå sin omvärld. Det här lärde jag mig bland annat när jag läste till lärare. Både jag och min man har akademisk utbildning. Enligt statistiken läser vi mer än arbetare, och våra barn kommer att ha bättre förutsättningar att klara skolan än andra barn som inte har högutbildade föräldrar.

Enligt en rapport från LO som gjordes för några år sedan läser nästan hälften av de manliga arbetarna aldrig en bok på sin fritid. Mer än hälften av de manliga akademikerna läser däremot böcker i stort sett varje vecka. Kvinnorna inom LO läser dubbelt så ofta som männen – inte särskilt mycket, men ändå. Resultatet visade att allt fler – framför allt män inom LO och TCO – i stort sett har slutat att läsa böcker. Då kan man fråga sig om det har någon betydelse.

Mina föräldrar hade knappt med sig fullständig grundskoleutbildning från Chile, och mamma har arbetat på Saab sedan 1975, med undantag för några år då hon läste in sin gymnasieutbildning på komvux. Om vi hade kommit i dag hade mina odds för att nå målen i skolan sett betydligt sämre ut, inte för att vi, som Sverigedemokraterna säger, lever i ett mångkulturellt samhälle där vi tydligen är möglet och fuktskadorna utan därför att i dag är föräldrarnas utbildningsbakgrund det som har störst betydelse för hur väl eleverna når målen i skolan. Likvärdigheten är det som har brustit totalt. Skolan misslyckas med sitt kompensatoriska uppdrag.

Enligt PISA är läsförståelsen bland dagens 15-åringar drastiskt sämre än tidigare. Jan Björklund talar om att det tar tid att vända en Atlantång-

are, men han styr snarare i full fart mot ett isberg. Och på däck spelas ljuv musik för att vi ska förledas att tro att det inte är någon fara.

Vi har under flera år kunnat följa utarmningen av bland annat skolbiblioteken. Nu står det inskrivet i lagen att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek, vilket är bra, men inte tillräckligt. Det behövs dels resurser, dels också riktlinjer för vad som är ett skolbibliotek. Jag har själv jobbat på skolor och besökt skolor där det så kallade skolbiblioteket har varit en skrubbdär en massa böcker står lite huller om buller. Jag har varit på skolor som har haft hyfsade skolbibliotek, men som har saknat skolbibliotekarie och som är låsta större delen av veckan.

Den här regeringen gör allt för att öka klyftorna än mer med åtgärder och reformer som pekas ut av bland annat Skolverket som orsaker till kunskapsstappet, det vill säga ökad differentiering och segregation, med elitklasser och flathet gentemot fristående skolor som tillåts pumpa ut skattemedel för privata vinster i stället för att de ska gå till eleverna.

Den nya gymnasiereformen som strax ska träda i kraft kommer inte heller att öka på läsandet, tvärtom. När man kraftigt beskär ämnet svenska för elever på yrkesprogrammen är det inte en helt vild gissning att de kommer att läsa i ännu mindre utsträckning än dagens arbetare. Och den som inte läser själv läser väldigt sällan för sina barn.

Alla ska ha rätt till kunskap, men det är en rättighet som håller på att begränsas. Den här regeringen är inte intresserad av att ha en skola för alla, en skola där jag som barn – uppväxt i miljonprogramsområde med invandrade föräldrar med låg utbildningsbakgrund, metallarbetare som inte pratade bra svenska – hade möjligheten att inte bara knäcka läskoden utan också förkovra mig och vara den första i familjen att läsa på universitet, tack vare en likvärdig och kompensatorisk skola. Nej, den här regeringen lägger i stället ansvaret på föräldrarna och eleverna, och det kan vi se resultatet av redan nu, inte bara i PISA utan även i andra rapporter. Skillnaderna i resultat mellan elever med olika bakgrund ökar och den svenska skolan är inte längre en av världens mest likvärdiga. Det bär du ansvaret för, Jan Björklund.

(Applåder)

Anf. 76 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Runt om i Sverige just precis nu pågår det undervisning och hög grad av verksamhet i våra skolor av kunskapsintresserade elever och jätteengagerade lärare. Låt oss ha det i bakhuvudet när vi fortsätter att diskutera de problem som vi har fått framför oss i och med den PISA-undersökning som kom. Den visar att vi kan bättre.

Tack för modet, Mikael Damberg och Socialdemokraterna, och viljan att ha en aktuell debatt om skolans resultat! Jag tycker att det var modigt av er. Jag ska snart tala om varför.

Den undersökning som 15-åringarna var med i gick av stapeln 2009. Ni kan alla matematiken här, eller hur? Det var 2009. År 2001 började de här 15-åringarna i skolan. Jag har suttit i riksdagen sedan 1998. Jag vet hur debatterna var med de socialdemokratiska utbildningsministrarna. Jag vet hur det såg ut. De 15-åringar som har visat de här dåliga resultaten hade alltså sin skoltid 2001–2009.

Vi kom tyvärr inte till makten förrän 2006 med vår utbildningsminister Jan Björklund. De allra första stora reformerna kommer att gå

igenom 2011. Vi hade ett lärarlyft 2007. Men inte tror väl vare sig Mikael Damberg, Miljöpartiet eller Vänstern att detta lärarlyft, som gick av stapeln 2007 för att lärarna skulle fortbildas, skulle ha kunnat påverka dessa 15-åriga elevers kunskaper inför PISA-testet i matematik, naturvetenskap och läsförståelse? Är det någon som tror det?

Någon slags ordning och reda tycker jag att det får vara när vi talar om vad det är som gäller. Det handlar inte om att hitta syndabocker. Men av dem som har ett ansvar ska ansvar utkrävas.

Jag är jätteglad när Mikael Damberg med all kraft säger att vi måste vända kunskapskraven. Perfekt! Ni behöver inte ens säga att vi ska det. Vi har redan gjort det. Det är jag glad för, därför att nu har vi genom den här debatten fått chansen att tala om detta. Äntligen har vi fått ett erkännande från Socialdemokraterna att de drev fel politik när de slog sönder det särskilda stödet, specialistlärarutbildningen och hela den delen. Socialdemokraterna har hela tiden drivit att alla ska undervisas på samma sätt, i samma form under lika lång tid. Det var det som gjorde att vi inte kunde ge det extra stöd som behövdes till elever som behövde det. Vi kunde inte ge det individuella stödet när det krävdes. Vi kunde inte sätta in de resurser och ställa de krav som skulle höja statusen i skolan därför att de slogs sönder av en annan ideologi.

Vad visar PISA-undersökningen? I 65 länder, varav 34 OECD-länder, undersöktes 15-åringar i huvudämnen läsförståelse, matematik och naturvetenskap. År 2000 ligger Sverige i toppklass. År 2010 har vi dykt rakt nedåt. Men det finns ett annat land nära oss som ligger i toppklass, nämligen Finland.

Varför har Finland dessa goda resultat? Man pekar på några saker, nämligen att skolan har hög status i Finland, läraren är en auktoritet i Finland, det sker hela tiden uppföljningstester och det ges särskilt stöd. Om en elev har varit borta några dagar eller varit sjuk kan särskilt stöd sättas in så att eleven snabbt ska komma i fatt. Det är klassgenomgångar. Är det någon som på allvar tror att en tioåring själv kan forska fram den kunskap som behövs för sådana internationella tester jämfört med en lärare som sköter huvudundervisningen?

Vad har vi gjort redan nu åt detta? Jo, redan nu har Sverige försökt att höja skolans status. Vi har gjort det genom att höja lärarens status med en legitimation. Vi har gjort det genom att tala om skolans betydelse i samhällsutvecklingen och kunskapsutvecklingen så att vi i framtiden kan behålla Sverige som en kunskapsnation.

En annan sak är naturligtvis familjestabiliteten. Det är en viktig del i sammanhanget, och den är också starkare i Finland. I realiteten är en jämförelse mellan Finland och Sverige bara ett kvitto på att vi är på rätt väg. Vi har närmat oss Finland i dessa delar, vilket gör att det är en utmaning för oss att återigen inta en topposition i nästa PISA-mätning med nuvarande politik.

Vad är det Socialdemokraterna ska åstadkomma som vi inte har gjort nu om de skulle få makten?
(Applåder)

I detta anförande instämde Lotta Finstorp, Margareta Pålsson, Michael Svensson och Camilla Waltersson Grönvall (alla M), Roger Haddad (FP) samt Ulrika Carlsson i Skövde (C).

Anf. 77 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Det ställs en berättigad fråga om de många stora reformer som nu genomförs. När kommer de att ge effekt? Mitt svar är att de naturligtvis ger effekt relativt direkt. Frågan är då när de ger en mätbar effekt i skolans slutbetyg eller i studentbetygen. När blir den effekten synlig? Den kommer att dröja. Jag har aldrig sagt att det kommer att ta 15 år innan effekten kommer att synas, men det kan mycket väl ta fem till tio år innan den på allvar syns i studentbetygen och slutbetygen i årskurs 9.

Om varenda lärare genomgår en termin i Lärarlyftet och fördjupar sig i sitt ämne får det naturligtvis en omedelbar effekt för eleverna i deras klassrum. Men för elever i årskurs 4 tar det lång tid innan det får effekt i slutbetyget.

Med en ny lärarutbildning tar detta oerhört lång tid. Det tar sex år innan de över huvud taget har kommit ut från utbildningen. Ett nytt betygssystem tar tid innan det påverkar beteenden, även om ett nytt betygssystem och tidigare betyg kommer att få effekt snabbt för eleverna, det vill säga skolarbetet kommer att tas mer på allvar när det sätts betyg. Speciellt lärare på lågstadiet kommer att ge omedelbar effekt för de eleverna, men innan det blir mätbara effekter i slutbetygen i skolan tar det ett antal år.

Från att ha röstat emot i princip alla reformer som vi har genomfört och förnekat alla problem säger Socialdemokraterna nu att man erkänner problemen och undrar varför inte mer händer. Ursäkta, men det här är det mest intensiva reformåret sedan 1840-talet. Det händer ganska mycket.

Sedan säger Damberg att Socialdemokraterna vill ha effekt nu och räknar upp fyra reformer som kan ge effekt nu. Den första reformen är antagningsprov till lärarutbildningen. En sådan reform ger effekt först efter sju år när studenterna kommer ut från utbildningen.

Vi är för antagningsprov. Det är ingen nyhet. Det ingick i Lärarutbildningsutredningen. Det utreds just nu om det går att konstruera ett vettigt antagningsprov till lärarutbildningen. Dessa lämplighetstester ska hålla för att någon som inte blir antagen för att han eller hon inte anses lämplig överklagar. Det är svårt att konstruera lämplighetstester som håller för överklaganden. Vi prövar denna fråga. Jag är för sådana prov, och jag har sagt att jag gillar idén. Men proven måste kunna genomföras på ett rättssäkert sätt.

Det står i läroplanen att varje kommun ska fördela resurser efter skolornas behov. Jag skriver gärna in det i skollagen. Det är inga problem. Regeln finns och gäller redan.

Vi håller på att titta på ett kvalitetsinstitut, en ny statlig myndighet, vid sidan av alla som redan finns. Vi är för det. Det är i själva verket vi som har drivit frågan under åren. Ni har alltid sagt nej. Det kommer ett sådant. Men inte är det ett kvalitetsinstitut som omedelbart lyfter upp resultaten i slutbetygen.

De reformer som ni anvisar här är precis som våra strukturreformer, det vill säga det tar lång tid innan de ger effekt. När ni kritiserar oss för att det går för långsamt och hittar på reformer visar det sig att de är ännu mer långsiktigt verkande – om de har verkan. Det är bra med antagningsprov till lärarutbildningen, men det tar lång tid innan de ger effekt i skol-

systemet. Det tar sju år innan lärarna kommer ut, och det tar ytterligare 15 år innan de lärarna dominerar i skolorna.

Det är lätt att stå här. Snacka går, men det är verkstad som gäller. Det är vad som sker nu.

Ingen skulle hellre än jag önska att det fanns en quick fix så att vi omedelbart kunde lyfta upp resultaten, men de reformer som ger effekt tar tid därför att skolsystemet är så stort och omfattande. Det är inte bara fråga om paragrafer utan det är fråga om värderingar och attityder i skolan som måste påverkas.

Alla vill hitta sin favoritförklaring till varför det är låga resultat. För någon är det friskolorna, för någon annan är det invandringen. Jag tror inte att det är så. Finland har höga resultat och lite invandring. Danmark har lite invandring men har samma resultatutveckling som vi. Singapore är en mångkulturell smältdegel och ligger i topp i resultattabellerna i världen. Något sådant enkelt samband finns inte. De skolor som har många invandrarelever har lägre resultat eftersom eleverna ännu inte har lärt sig svenska. Det är en utmaning. Men att säga att våra sjunkande resultat beror på invandring är trams.

(Applåder)

I detta anförande instämde Roger Haddad (FP), Margareta Pålsson och Camilla Waltersson Grönvall (båda M), Ulrika Carlsson i Skövde (C) samt Yvonne Andersson (KD).

Anf. 78 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det var det här jag sade i min inledning, nämligen att det fanns en risk för att den här debatten inte skulle handla om vad som borde göras i Sverige just nu utan som mest skulle bli en pajkastningsdebatt om vem som har gjort vad. Att Moderaterna går upp i falsett och säger att allt är sossarnas fel därför att det är vi som har beslutat om läroplaner, styrdokument och annat blir lite komplicerat när vi börjar titta på vilka skolministrar som har fattat beslut om tidigare läroplaner för grundskolan och gymnasieskolan. Det har i stor utsträckning varit moderata ministrar.

Jag tror att man ska vara lite ödmjuk när man försöker hitta tidigare syndabockar och säga vems är felet till att vi står här i dag. Jag tror att alla bär ett ansvar för utvecklingen i dag.

Det jag tycker är lite provocerande i skoldebatten här och nu är att Alliansen säger att allt är klart och rätt. Alliansen har gjort allt. Nu har det vänt, hörde jag till och med. Det är en optimistisk tolkning av läget just nu. Nu ska det ha vänt. Det är inte riktigt vad som framgår av PISA-studien.

Då kan man som skolministern säga att det tar lång tid för styrdokumentet att få effekt. Det tar 10–15 år. Jag har ingenting emot att beskriva en del av detta. Jag sade att en del av de nya förslag vi tog fram nu som kan bidra till att höja kunskapsresultaten är på kort sikt. Annat är på lång sikt. Det som är provocerande är att allianspartierna kommer till debatten när PISA-resultaten har presenterats och har inga nya förslag. Jag har inte hört ett enda nytt förslag i den här debatten från allianspartierna. Det tyder på att man är nöjd, mätt och inte vill lyssna på förslag.

Jag är glad för att det sista skolministern sade är att han kan tänka sig att utreda antagningsfrågorna till lärarutbildningen. Det vet jag att man gör. Jag tror att den utredningen är viktig. Jag hade flera resonemang om lärarnas status och kompetens.

Det handlade om prøvoåret, där jag tror att regeringen har alldeles för låg kvalitet och där regeringen skulle kunna ta initiativ. Jag talade om hur man jobbar med att belöna de lärare och skolledare som tar ett ökat ansvar och möter stora behov.

Jag talade om att fördela pengar efter behov. Då säger skolministern: Ja, det kan vi godkänna. Men vi lade ju ett sådant förslag när regeringen lade fram sin skollag. Det fanns en reservation från oss där vi sade: Låt oss ändra i skollagen så att kommunerna tvingas fördela pengar efter barnens behov. Det möttes inte av några jubelrop då.

Varför är det så svårt att göra en sådan lagändring? Om det var så att den här lagen tillämpades i Sverige i dag skulle inte Skolverket behöva skriva i sina rapporter att kommunerna inte gör detta. Skolministern hade inte behövt stå i tv och vädja till kommunerna att fördela pengarna mer rättvist än i dag om det hade funnits en tydlig paragraf som sade att kommunerna var tvungna att göra det.

Vad säger ni om tioårig grundskola? Är det en bra eller en dålig idé? Kan vi få ett besked om det här i kammaren i dag?

Vad säger ni om skolforskningen? Då var det en bra idé, tolkar jag det som, att vi hade en diskussion om att ha kanske inte en ny myndighet men en organisation som driver ut den senaste skolforskningen till rektorer och lärare. Jag är inte med i denna debatt för att säga att alla sossarnas förslag är bäst och att alla andra förslag är dåliga. Jag är med i den här debatten för att vi ska enas om tillräckligt många bra förslag som leder till ökade kunskapsresultat, som vänder trenden och minskar skolsegregationen. Det är vårt ansvar i denna kammare, och det gäller alla partier, inklusive de som har makten och har haft den i fem års tid.

(Applåder)

I detta anförande instämde Håkan Bergman, Roza Güclü Hedin och Anna-Lena Sörenson (alla S).

Anf. 79 MARGARETA PÅLSSON (M):

Fru talman! En analys av resultaten i PISA 2009 visar tyvärr att Sverige har tappat sin topposition till att numera inte vara mer än ett genomsnittsland när det gäller likvärdighet. Dels har skillnader mellan hög- och lågpresterande elever ökat, dels har skillnader mellan hög- och lågpresterande skolor ökat. Dessutom har, som vi har hört här tidigare, betydelsen av en elevs socioekonomiska bakgrund förstärkts och är nu till och med större än OECD-genomsnittet.

Betygsrasen i utsatta områden är inte bara ett utbildningsproblem. Det handlar i lika stor utsträckning om problem med segregerade bostadsområden. En annan avgörande faktor är vilken utbildning föräldrarna har och om de har ett arbete eller inte har det. De sjunkande skolresultaten i utsatta områden kan delvis förklaras av miljonprogrammen. Ska vi förbättra skolresultaten är det viktigt att parallellt med satsningen på skolan arbeta för att minska utanförskapet genom att få fler i arbete. Det är

också nödvändigt att skolorna tidigt fångar upp de elever som inte klarar sina studier. I årskurs 9 är det på tok för sent.

När jag lyssnade på Socialdemokraternas Mikael Damberg tyckte jag att han slog in lite väl många öppna dörrar. Han pratade om att det inte är tid att vänta tills våra reformer hunnit göra avsedd verkan utan att det nu måste till något snabbt. Men de förslag han lägger fram är inte precis några snabba förslag, som att förändra i lärarutbildningen, som utbildningsministern påpekade. Om vi förändrar lärarutbildningen nästa år tar det många år innan de lärarna är ute och har undervisat de flesta eleverna i vårt land.

Mikael Damberg vill också ha specialdestinerade statsbidrag till små klasser ute i kommunerna. Små klasser och små grupper gör nytta i förskolan och lågstadiet. Det finns mycket forskning som visar att små klasser i högstadiet och gymnasiet inte gör ett skvatt för skolresultaten. Jag vet flera, kanske till och med många, kommuner där man har klasstorlekar på 20 elever och har dåliga och i något fall dessutom direkt urusla resultat. Jag tycker inte att det är någon bra åtgärd, även om den är snabb. Det är en mycket bättre åtgärd att rikta statsbidragen till läsa-skriva-räkna-satsningen, som vi gör.

Socialdemokraterna vill veta vad vi tycker om den tioåriga grundskolan. Det går inte särskilt snabbt att genomföra den, men för min del kan jag tala om att vi välkomnar en sådan. Men det tar tid, med utredningar och genomförande, om vi skulle genomföra den.

Skolnära forskning är vi också för i allra högsta grad, men det är inte heller någonting som snabbt ger resultat, om man inte ska förlita sig på den forskare som först kommer fram med någonting. Vi vet att vi måste lyssna noga på många innan vi kan skapa oss en uppfattning.

Slutligen vill jag säga att vi välkomnar överenskommelser över blockgränserna. Men det var inte så lätt förra mandatperioden när oppositionen sade nej till alla våra reformer som kom här i riksdagen. Men fortsättningsvis hoppas vi på det.

(Applåder)

I detta anförande instämde Michael Svensson och Camilla Waltersson Grönvall (båda M), Roger Haddad (FP), Ulrika Carlsson i Skövde (C) och Yvonne Andersson (KD).

Anf. 80 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Miljöpartiet vill se en modern skola för ett modernt Sverige, ett Sverige där mångfald är en tillgång. Men då måste också språkkunskaper ses som en tillgång, belönas och uppmuntras inom skolväsendet. Vi behöver komma bort från den gamla synen på vad som är ett modernt språk. Modersmål borde därför ges samma meritpoäng som kunskaper i exempelvis tyska eller franska.

Bristande kunskaper i det svenska språket behöver inte vara en anledning till att det går dåligt i matematik – det borde inte behöva vara det. Om vi i stället lyfter fram språkkunskaper, oavsett vilket språk, ökar vi förutsättningarna för att lyckas i skolan. Det ökar också förutsättningarna för att det svenska språket utvecklas bättre.

Men för regeringen och utbildningsministern är det viktigt att grundskoleundervisningen ska ske bara på svenska språket. Det är alltså inte

Prot. 2010/11:48
26 januari

skolans kunskapsuppdrag som ska gå först. Folkpartiet motverkar därmed det som de själva säger sig stå för, genom att helt ställa sig i vägen för en utveckling där fler elever i den svenska skolan kan nå målen.

Ämnen som exempelvis matematik har framför allt ett svårt språk. Matte är ett viktigt ämne, men det är problemlösningen och det matematiska tänkandet som ska läras ut. Därför är det viktigt att vissa ämnen i skolan i större utsträckning kan läras ut på fler språk.

Låt mig ta ett exempel. I den rödgröna kommunen Botkyrka talar skoleleverna ett sjuttiofem olika språk. Antalet stiger till ett hundratal med dialekterna inräknade. Tvåspråkighet i grundskolan är därför något kommunen valt att satsa på, och deras erfarenheter är mycket goda. Det förbättrar skolresultaten i samtliga ämnen och stärker elevernas identitet.

*Aktuell debatt:
Svenska elevers
skolresultat*

I detta anförande instämde Esabelle Dingizian (MP).

Anf. 81 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! I samband med PISA-rapporten diskuterar vi mycket svenska elevers resultatutveckling, och det har blivit en synonym kopplad till hur den svenska skolan fungerar. Det är intressant att, precis som några av föregående talare, göra en liten utblick internationellt.

Om vi tittar på våra nordiska grannländer, och inte enbart Finland, kan vi se att det också i Norge och Danmark har varit en negativ trend när det gäller resultaten under de senaste åren men att man i den senaste mätningen vände svagt uppåt. Kopplat till alla de reformer som Skolverket har pekat på att den svenska skolan behöver göra ger det ett hopp om att detta kommer att få genomslag. Hur många år det tar får vi se. Det kan ta fem år, men en del konkreta exempel visar att det på en treårsperiod går att vända resultaten.

Jag vill kort nämna skolan i Nossebro. Där bestämde sig politikerna och tjänstemännen för att alla barn har rätt till kunskap och till att lyckas, och på några år nådde man dit.

Jag fortsätter att uppmuntra allt det goda kvalitetsarbete som bedrivs på många håll i de svenska kommunerna. Lärare och rektorer är väl värda att höra det.

Vi går vidare till vårt östra grannland. Vad är det de gör som är så spännande i Finland? Många skolledare, lärare och politiker har åkt dit för att hämta inspiration och lära av dem. Vi hade denna diskussion med Skolverket häromdagen, och man pekar just på lärarutbildningen som en viktig faktor. Man pekar på det som vi har diskuterat delvis i dag, nämligen forskningsanknytningen. Man pekar på att det är hög status och högt söktryck. Det vill vi såklart även uppnå här.

En annan viktig del handlar om den tidiga uppföljningen. Det var speciellt en sak jag fäste mig vid. Man har både stödundervisning och specialundervisning. Man ger alltså stöd till de elever som behöver det. Det kan innebära att eleven under en kortare period får lämna sin klass, men det är för att ge eleven möjlighet att kunna något den annars inte hade kunnat. Det är en viktig signal. Kunskaperna i skolan är viktiga, och vi vet vad som händer om man till exempel inte lär sig läsa i tillräcklig utsträckning.

Vad ska vi göra för att vända utvecklingen och åter få en skola i världsklass som vi kan vara stolta över? Att ändra arbetsformen i den svenska skolan har nämnts i debatten. Det är en förändring som kan göras ganska snabbt. Eleverna behöver mer kvalitetstid med lärarna.

Vi har varit inne på resursfördelningen. Kommuner och kommunpolitiker måste ta sitt ansvar och fördela efter de behov som finns.

Det krävs också en uppstramning av lärarkåren. Jag hörde det uttrycket häromdagen och har inte kunnat komma på något bättre. Det handlar om ny utbildning av högre kvalitet, lärarlegitimation, karriärvägar och så vidare.

Centerpartiet har starkt fokus på allas möjligheter att lyckas. Vi vet, precis som många av er, att en bra skola är en av de viktigaste faktorerna för att ge alla ungdomar förutsättningar för ett gott liv. Kunskap och kreativitet ger dem möjlighet att forma sina liv framöver.

Därför har vi alla frågor som rör den enskilda elevens rättigheter i fokus. Det gäller bland annat rätten till kunskap. Vi är för att det ska finnas möjlighet att överklaga de betyg man fått om man anser att man blivit felaktigt bedömd. Vi vill också se en skyldighet för lärare att anmäla till skolan om de ser att barn inte får det stöd de har rätt till. Det kan gälla mobbningsituationer men också om man behöver något för kunskapsutvecklingen.

Det finns mycket kvar att göra, och debatten är inte slut än.
(Applåder)

I detta anförande instämde Per Lodenius (C), Margareta Pålsson, Michael Svensson och Camilla Waltersson Grönvall (alla M), Roger Haddad (FP) samt Yvonne Andersson (KD).

Anf. 82 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Jag börjar med att påpeka, inte minst för Rossana Dinamarca, att det är det svenska samhällsbygget jag åsyftar. Det är det svenska samhällsbygget som är drabbat av det jag kallar fukt- och mögelproblem. Det är inte hos den enskilde individen vi ska söka orsaken utan hos dem som har skapat detta samhälle. Där bär bland andra du ett ansvar. Sjuklövern bär ett huvudansvar för detta, ingen annan. Jag skyller inte på någon enskild elev oavsett bakgrund.

Det går inte att vifta bort det jag förde fram i mitt förra inlägg. Jag har inte sagt att det är enda förklaringen, men det är en viktig förklaring. Det ser vi också i de rapporter som kommit. Många av våra förorter är extra hårt drabbade. Vi kan inte bortse från det. Ansvaret ligger hos sjuklövern, inte minst hos Alliansen.

Det finns många andra förklaringar, vilket jag har påpekat, som är värda att ta upp i talarstolen. Man brukar tala om resurser. Jag tror att bristande resurser mycket väl kan vara en förklaring på sina håll. Vi ska dock komma ihåg att Sverige är ett av de länder som satsar mycket på sin skola. Jag tror att det kan variera från en kommun till en annan.

En viktig förklaring är, ännu en gång, kommunaliseringen av den svenska skolan. Jag menar att kommunalisering är den stora boven i dramat. Den har skapat en ojämlig skola där skolan kan vara bra i en kommun men betydligt sämre i en annan. Det handlar om kommunala men också regionala obalanser.

Skolan måste förstatligas. Det är ett av de första stegen vi måste ta om vi vill skapa en rättvis och jämlik skola. Det är tråkigt att ingen annan har lyft fram detta i dag, men jag gör det.

Även om jag är en varm anhängare av friskolor, vilket jag varit sedan mitten av 80-talet och min korta tid i Muf, menar jag ändå att vi måste våga erkänna att friskolereformen har gått för långt. Det har blivit för mycket av det goda. En viktig del av förklaringen till att skolan har blivit alltmer segregerad står att finna i friskolereformen. Vi har på många håll fått lite väl många friskolor.

I min hemkommun Karlskrona har jag röstat nej till ett antal ansökningar från friskolor eftersom jag tycker att det har blivit för mycket. Det är bra att de finns, men de är för många – åtminstone i min hemkommun. Jag ser vilket slag det är mot den kommunala skolan med för många friskolor. Vi måste också våga tala om det.

Ett annat problem i svensk skola som måste åtgärdas är, vilket någon tryckte på tidigare, att man lägger alltför mycket ansvar på den enskilda individen. Det finns säkert många som klarar av detta och som kommer från hem där man har lärt sig att ta ansvar och där det finns föräldrar som kan hjälpa till. Men många elever klarar inte att man lastar på dem för mycket ansvar; de kan inte. De behöver utbildade lärare, stöd och hjälp för att lära sig. En fördel med den finska skolan är att man inte är rädd för att säga att katederundervisning kan vara bra. För många elever är det den bästa formen av skola. Det är inte den enda formen, men för många elever är det den bästa.

Alliansen har gjort mycket bra; jag förnekar inte det. Den nya gymnasiereformen är utmärkt i stora drag, och den är välkommen. Vi måste såklart se över lärarutbildningen, vilket många har påpekat. Det gäller inte minst fortbildningen.

Jag tror att det var Jabar Amin som sade att lärarna måste få vara lärare. Jag håller med fullständigt. Lärare i skolan i dag är tvungna att ägna för mycket tid åt annat än att vara lärare. Det är ett problem.

Anf. 83 ROSSANA DINAMARCA (V):

Fru talman! För Vänsterpartiet är allas rätt till kunskap en grundläggande rättighet. Oavsett var i landet man bor, vilken skola man går på och vilka föräldrar man har, ska man ha rätt till kunskap. I PISA-rapporten kan vi dock läsa att variationen mellan skolor har fördubblats sedan 2000. Socioekonomisk bakgrund, eller klassbakgrund, spelar större roll i dag än för tio år sedan.

I lägesrapporten från Skolverket för 2009/10 och i PISA-rapporten återkommer samma orsaker till kunskapsstappet. Den ökade segregationen har skapats av bland annat det fria skolvalet och förskjutningen av ansvar för lärandet från lärare till elev, från skola till hem. Det är inte acceptabelt.

Jag känner stor oro för att Vänsterpartiet verkar vara helt ensamt om att lyfta upp detta. Det är skolan och lärarna som har ansvar för lärandet, inte föräldrarna och eleverna. Då måste man ge skolorna och lärarna förutsättningarna och resurserna för att klara det uppdraget.

*Aktuell debatt:
Svenska elevers
skolresultat*

Givetvis ska alla pengar gå till eleverna och inte till privata vinster i fristående skolor. Det är ett stort problem att det svenska utbildnings-systemet läcker skattepengar när de företag som driver skolorna delar ut miljonvinster till sina ägare. Vinstutdelningen uppgår i vissa företag till så mycket som 30 000 kronor per elev och år. Det är en systematisk stöld som regeringen blundar för. Pengar som skattebetalarna har jobbat ihop och som ska gå till en bättre utbildning för eleverna hamnar i fickorna på enskilda aktieägare. Det är ingen överraskning att kunskapsresultaten rasar. Situationen är orimlig. Sverige är unikt med sina generösa regler. Vinstintresset i skolan måste stoppas, inte regleras, så att eleverna kan få den utbildning de har rätt till och som vi alla betalar för.

Jag vet att skolministern inte gillar att prata om pengar eller mer resurser till skolan. Läs näst sista sidan i sammanfattningen av PISA-rapporten. Jag uppmanar också Margareta Pålsson att göra det. Det handlar om orsakerna som kan ligga bakom de försämrade skolresultaten. Det står så här: Generellt visar visserligen forskningen att sambandet mellan resurser och resultat är ganska svagt, men för elever med sämre studieförutsättningar och svagt stöd hemifrån är resurser som lärartäthet och klasstorlek betydligt viktigare. Det spelar roll.

Vänsterpartiet har under en längre tid efterlyst en ordentlig utredning av 90-talets reformer som nu har fått full effekt och skapat en segregerad skola. Kommunaliseringen, möjligheten att välja skola och ökningen av fristående skolor har delat upp skolan efter social bakgrund. Det har påverkat samtliga elevers resultat negativt. I valrörelsen fick vi höra ett liknande löfte från den borgerliga koalitionen, men vad händer på den fronten?

Jag ska också säga något om skolan i Finland, som lyftes fram av Yvonne Andersson. Hon pratade om att det är status, auktoritet, tester och frånvarokontroll som har varit avgörande för skolan i Finland. Du har fel. I Finland står kunskap i centrum för skolpolitiken. Man använder väldigt lite nivågruppering. Man har flera specialpedagoger, och de arbetar i klassrummet. Man storsatsar på skolbibliotek. Alla som utbildar sig till lärare har forskningsanknytning, inte bara en del så som det kommer att vara i Sverige i framtiden.

Anf. 84 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Jag uppskattar Mikael Dambergs intresse av att komma framåt med breda lösningar på vad vi ska göra för att nå bättre resultat i framtiden. Det tror jag att vi alla behöver.

Jag ser det som viktigt att utgå från barnets perspektiv. Vad behöver eleverna i skolan? Skolan är till för eleverna. Eleverna ska kunna lära sig på bästa möjliga sätt. Det är en möjlighet att komma vidare. Det finns en rad förutsättningar för lärande som går långt utanför pengar. Jag har ännu inte hittat något land som har dyrare skola än vi. Det är också skillnader i vårt land. En genomsnittlig kommun betalar 40 100 kronor per elev och år. I en glesbygdskommun i norr som exempelvis Arjeplog ligger det på 62 300 kronor. Det är inte lika. Det är för att ge eleverna möjlighet.

Man tar Finland som exempel. Men jag tror att familjen är viktig, precis som Rossana Dinamarca nämnde. Jag tror att det är viktigt att det finns en ökad familjestabilitet. Trygga barn lär sig bättre och därför ska vi också ha ett stöd för hemmen när så behövs. Trygghet i familjen och

ett föräldraengagemang är viktigt. Som gammal Hem-och-Skola-ordförande kan jag inte låta bli att plädera för det.

Jag tror på en överprövning av betyg, inte för att jag tror att lärare sätter fel betyg utan för att öka tryggheten och rättssäkerheten för elever när det gäller myndighetsutövning. Det skulle också vara en säkerhet för läraren att veta att det finns någon annan som kan pröva. Jag är fullständigt övertygad om att varje lärare vill göra det som är rätt och riktigt för eleverna.

Jag tror också på snabba kontakter med elevhälsovården så att eleven snabbt kan få hjälp om det uppstår problem. Det särskilda stödet i undervisningssituationen är också viktigt. I Finland har man mycket individuellt stöd. Man har också storklasser. Det enskilda barnets behov är oerhört viktigt.

Jag hade förmånen att besöka Oskarshamns folkhögskola i fredags. Där har man jobbat med elever som inte lyckats förkovra sig tillräckligt för att klara gymnasieskolan. Jag blev imponerad över hur en annorlunda pedagogisk form gjorde att de eleverna klarade sig. Vi måste en gång för alla lägga fast att vi människor är olika. Det finns elever som av olika skäl inte kan ta till sig kunskap i den vanliga skolmiljön i grundskolan och gymnasiet. Vi kan skapa former också för dem. Jag tror att det tillhör framtiden att hitta nya alternativa former för att alla effektivt ska kunna ta till sig kunskap.

Vi har utgått från vad vi kan göra för att utgå från eleven. Där har vi en bit kvar. Vi kan inte allt. Jag sade tidigare att vi har vänt på det. Jag är övertygad om att vi har vänt på skutan. Vi är på väg åt rätt håll. Det har forskningen visat.

(Applåder)

I detta anförande instämde Margareta Pålsson och Camilla Waltersson Grönvall (båda M).

Anf. 85 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Jag ska nämna något om friskolor. Regeringen har i dag aviserat att vi kommer att tillsätta en parlamentarisk utredning om villkoren för friskolor. Bakgrunden är att vi gör bedömningen att det i dag finns en ganska bred samstämmighet i riksdagen om huvudinriktningen på ett antal regelförändringar som bör ske. Bakgrunden till att det i dag finns en bred samstämmighet är en ny attityd från Socialdemokraterna som på sin partikongress hösten 2009 tog beslutet att säga ja till att friskolor ska kunna drivas i aktiebolagsform och ge utdelning till ägare. Samtidigt erkänner vi från borgerligt håll mer än tidigare att det finns problem med den hittillsvarande lagstiftningen. Vi redovisade det före valet. Vi är beredda att diskutera detta. Det är ett ganska komplext lagstiftningsarbete, så vår bedömning är att alla partier bör vara med i det arbetet. Därför blir formen en parlamentarisk utredning. När jag hör inläggen här inser jag att en sådan utredning knappast kan komma fram till något som alla är överens om. Men vårt mål är en bred enighet mellan regeringen, Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Rossana Dinamarca bör fråga sig varför det är så populärt bland föräldrar att välja friskolor. Jag känner många föräldrar som har barn i friskola, men jag känner ingen som väljer friskola för att de tycker att det är

bra att ägarna berikar sig. Det är inte det som är drivkraften. Drivkraften är ofta att man tycker att den offentliga skolan har för låg kvalitet. Man bör fundera på vad som har skapat det. Det är skolpolitik. Föräldrar vill välja skolor som har en kunskapsinriktning. Det tror man att friskolor har mer av. Ibland har de det. Man vill ha skolor med ordning, reda och studiedisciplin. Man väljer friskolor för att man tror att de har det. Ibland har de det ibland inte, men det är föreställningen.

Vi ska se till att den kommunala skolan har höga kunskapsambitioner och god studiedisciplin. Det måste vara politiken, inte att rulla tillbaka och ta bort betygen och kunskapsinriktningen i den kommunala skolan. (Applåder)

I detta anförande instämde Margareta Pålsson och Camilla Waltersson Grönvall (båda M).

Anf. 86 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater begärde den här debatten eftersom vi anser att det är nödvändigt att göra allt som står i vår makt för att snabbt vända den negativa kunskapsutvecklingen i Sveriges skolor. Alla bär ett ansvar för att vända utvecklingen.

Debatten blev tyvärr lite som förväntat. Regeringspartierna ägnar den mesta tiden åt att skylla ifrån sig och hävda att allt som behöver göras redan är gjort. Jag tycker att det är ett passivt förhållningssätt som inte duger.

Jag vill dock tacka Centerpartiet för en konstruktiv inställning och debatten i denna debatt där man faktiskt har talat om möjligheter att göra saker och ting men också fört ett annat resonemang än de andra partierna.

Risken om man har detta förhållningssätt är uppenbar, nämligen att resultaten fortsätter att försämrats och att skolsegregationen förvärras ytterligare i Sverige under de kommande åren.

Vi socialdemokrater har under debatten visat att det finns mycket mer som skulle kunna göras om den politiska viljan fanns – om regeringen verkligen bestämde sig för att sätta barns och ungdomars rätt till kunskap i främsta rummet.

Jag lyfte fram fyra exempel på viktiga reformområden som vi är övertygade om skulle lyfta kunskapsresultaten både på kort och på lång sikt. Det handlar om att investera och ha högre krav på lärarna. Det handlar om riktade resurser och en ökad styrning av kommunernas satsningar på skolan. Det handlar om mer undervisningstid. Och det handlar om en snabbare spridning av skolforskning. Dessutom handlar det om större fokus på kunskap och kreativitet.

Goda exempel från både Sverige och andra länder visar att det inte alls behöver ta 10–15 år för att åstadkomma resultat i skolpolitiken. Nösebro har varit uppe som ett exempel i debatten i dag. Men också PISA-studien och McKinseyrapporten visar att det går att vända kunskapsutvecklingen på halva den tid som regeringen och Sverige räknar med att detta ska ta. Jag tycker att man har ett passivt förhållningssätt.

Avslutningsvis: Jag hade förväntat mig att regeringen i detta allvarliga läge hade bjudit in partierna i Sveriges riksdag till ett gemensamt arbete för att vända trenden. Något sådant kom inte. Jag hade förväntat mig att åtminstone några nya förslag hade kommit från regeringspartier-

na i detta allvarliga läge. Något sådant kom inte. Men vi socialdemokrater kommer i alla fall att ta initiativ till att bjuda in experter och forskare till en öppen hearing för att diskutera vad som ytterligare kan göras för att vända trenden i Kunskapssverige.
(Applåder)

*Aktuell debatt:
Svenska elevers
skolresultat*

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin och Anna-Lena Sörenson (båda S).

Anf. 87 MARGARETA PÅLSSON (M):

Fru talman! Skolverket pekar på att individualisering innebärande att elevernas eget arbete ökar samtidigt som lärarens roll har minskat är en av orsakerna till de försämrade kunskapsresultaten.

Jag var själv lärare på 1990-talet när Ylva Johansson som skolminister sade till alla oss Sveriges lärare att hon inte ville ha auktoritära lärare som stod i katedern och lärde ut kunskap utan att hon ville ha elever som sökte sin kunskap själva.

Det var just det som Per Thullberg sade, nämligen att om skolan hade varit mer inriktad på resultat och inte på process hade det som nu syns upptäckts mycket tidigare.

Vi har en massa elever som har suttit runt om i Sverige och forskat, som det kallas, i stället för att lyssna på en välutbildad lärare som kunde ha inspirerat och entusiasmerat dem.

Det finns mycket att vinna om vi kan förbättra elevernas resultat, dels för individen, dels för samhället. För individen innebär ett bättre resultat och en högre utbildning bättre hälsa, ett längre liv och en högre inkomst. För samhället innebär det mindre brottslighet, mer skatteintäkter, mindre sjukvårdskostnader och mindre arbetslöshet.

Vi inom Alliansen investerar i utbildning. Men ett lands utbildningssystem reformeras inte på en mandatperiod. Kanske kommer resultaten att sjunka ytterligare innan de blir bättre igen. Vi har gjort mycket, och vi är redo att göra ännu mer.

(Applåder)

Anf. 88 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Vi från Miljöpartiet har under debatten lanserat en del idéer och förslag om hur skolväsendet kan bli bättre.

Samtidigt konstaterar vi att Alliansen vill bita sig fast vid att det alltid är någon annans fel. Det är någon annans fel att det går dåligt i dag.

Nyligen visade McKinseyrapporten, som det har talats om här, att varje system, även det sämsta, kan uppnå förändring på maximalt sex år men oftast under fyra, fem eller sex år. Under denna tid ska det gå att förbättra ett uselt system.

Regeringen har haft makten i fyra och ett halvt år. Ändå skyller den allt misslyckande och att det går dåligt på de socialdemokratiska regeringarna. Det är synd.

År 1999 föddes ca 100 000 barn i Sverige. Dessa barn började i skolan samtidigt som Alliansen tog över makten 2006. Dessa barn kommer att genomgå en PISA-undersökning 2014–2015. Om det går dåligt för dessa barn som gått hela sin skoltid med alliansregeringens politik kommer det ändå inte att vara Alliansregeringens ansvar enligt regeringen.

För drygt en halvtimme sedan sade nämligen skolministern att först om kanske tio år, det vill säga år 2020, vill han ta ansvar. Inte ens för de barn som har gått hela sin skoltid med alliansregeringens politik vill man ta ansvar.

Jag förundras över denna skylla-på-andra-attityd.

Anf. 89 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! Centerpartiet vill att alla skolor ska vara framgångsrika. Då behövs det kunniga och engagerade rektorer och lärare.

Vi vill att makten flyttas närmare dem som varje dag möter elever och skapar förutsättningar för kunskap och kreativitet att nå målen.

Lärares kompetens är en nyckelfråga. Vi tycker att bra lärare ska ha bra betalt, och vi vill se en bättre utveckling på det området än tidigare för läraryrket ska vara och är ett framtidsyrke.

Det är kul när man hör sexåringar säga: Man kanske skulle bli lärare.

Då säger man bara: Yes, du har fått en god bild av detta.

Vi välkomnar att det är fokus på kvalitet i den nya skollagen och i det arbete som sker ute i många kommuner där man har bestämt sig för att vända sin kommuns resultat därför att man vill ge alla sina barn och ungdomar de bästa förutsättningarna.

Det är oerhört viktigt att varje enskild elev lyckas. Men det är också oerhört betydelsefullt för oss som land och för vår konkurrenskraft att vi har välutbildade och kunniga invånare.

Centerpartiets vision för 2020 är att vi då ska ha världens bäst utbildade befolkning. Då är varje steg i utbildningskedjan oerhört viktigt. Då är förskolan, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, alla de olika delar som finns inom vuxenutbildning, den kommunala men också yrkeshögskolan, högskola och universitet, folkhögskolorna och folkbildningen oerhört viktiga delar.

Centerpartiet vill arbeta för en skola med kunskap och kreativitet där varje barn har rätt till kunskap, en skola med ramar och kramar som ger alla möjligheter till lärande. Det är den enskilt viktigaste faktorn för att bygga ett gott Sverige för individen men också för oss som samhälle. Vi vill sätta eleven i centrum. Jag välkomnar en fortsatt diskussion om dessa oerhört viktiga delar eftersom vi behöver vända utvecklingen nu. Det kan också ske i god kommunikation med våra kommunpolitiker.

(Applåder)

I detta anförande instämde Per Lodenius (C), Margareta Pålsson (M) och Annika Eclund (KD).

Anf. 90 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att detta är en mycket viktig debatt. Jag har haft den några gånger tidigare med vissa av er. Jag kan bara än en gång beklaga att det är så otroligt lite folk som är här och lyssnar. Jag tycker att detta är en av de absolut viktigaste frågorna man kan diskutera i denna kammare. Ändå är det nästan folktomt här varenda gång som vi talar om skolfrågor. Jag blir upprörd, även på mina egna partikamrater.

Jag vill avslutningsvis snabbt kommentera det som Yvonne Andersson lyfte fram. Jag instämmer fullständigt i att stabila hemförhållanden är

en extremt stor fördel för den enskilda eleven. Jag hörde att det var någon som fnyste lite när Yvonne Andersson sade det, men det är klart att det är så. Det är här som skolan har ett extremt stort ansvar för att de elever som inte har detta med sig får den hjälp som de behöver. Nu är det tyvärr inte riktigt så.

Ganska nyligen framkom det – det gällde i och för sig inte dessa barn utan barn som har autism, om jag inte missminner mig helt och hållet – att barnen inte alls fick den hjälp som de behövde.

Så är det tyvärr på många skolor. Oavsett om det handlar om elever som har trasiga hemförhållanden och som är i behov av extra hjälp eller om det handlar om barn som har någon form av, som i det nämnda fallet, autism eller som lider av någonting annat har skolan inte alltid de resurser som skolan borde ha för att kunna hjälpa de här eleverna. Detta är extremt viktigt. Vi måste ha en likvärdig skola.

Tidigare i dag nämnde jag Matti Klinge, som jag nämnt vid flera tillfällen här i kammaren. Klinge brukar trycka också på en annan sak, nämligen på detta med disciplin. För många människor är disciplin någonting man inte ska prata om, men det här är viktigt. Disciplin samt ordning och reda är bra. Det är inget som vi ska vara rädda för att prata om, utan det är någonting som det behövs mer av i den svenska skolan.

Ännu en gång säger jag: Förstatliga skolan! Jag hoppas på en majoritet i denna kammare för ett sådant förslag inom en snar framtid.

Avslutningsvis vill jag igen trycka på att skolan är en spegelbild av samhället. Har vi stora problem i samhället får vi stora problem i skolan.

Anf. 91 ROSSANA DINAMARCA (V):

Fru talman! År 2020 ska vi ha den bäst utbildade befolkningen, säger Ulrika Carlsson. Ursäkta uttrycket, men det ser rätt brunt ut. Förra veckan fick högskolor reda på att det skärs ned på antalet platser. I den del av Sverige som jag kommer från, Västsverige, är utbildningsnivån väldigt låg, och där skär man ned på antalet platser i högskolan.

På vilket sätt får vi den bäst utbildade befolkningen när man på yrkesutbildningarna sänker utbildningskraven?

Det är stora kostnader för skolan, säger Yvonne Andersson. Ja, det är klart att det blir dyrt om vi tillåter att skattepengar ska gå till privata vinster, på elevernas bekostnad.

Det är välkommet att det blir en parlamentarisk utredning. Det är vi inte direkt bortskämda med. Men jag är väldigt rädd för att resultatet blir ett slag i luften, för i grunden tycker majoriteten i Sveriges riksdag att det är helt okej att stoppa elevernas pengar i aktieägares fickor. Det är detta som i grunden är problemet.

Jag beklagar att väldigt få i den här debatten har vågat peka på det som Skolverket pekar ut som den starkaste faktorn för att kunskapsnivån sjunker, nämligen – som jag flera gånger sagt – det fria skolvalet tillsammans med bostadssegregationen, det ökade antalet fristående skolor, kommunaliseringen, decentraliseringen och nivågrupperingen.

Vi har en regering som satsar på elitiskolor och elitklasser. Men det är helt fel riktning. Här kan du, Jan Björklund, inte skylla på någon annan, för det är du och din regering som bär ansvaret för detta.

Anf. 92 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Jag måste med en gång göra ett tillrättaläggande. Det gäller det vi här nyss hörde från Vänsterpartiet. Allra sist i PISA-rapporten står det tydligt: Exempel från länder som Finland, Sydkorea och Kanada visar att det är möjligt att både uppnå hög kvalitet i utbildningssystemet och en hög grad av likvärdighet.

Att vissa delar nu inte är uppnådda innebär inte att någonting annat är dåligt. Vi har en debatt som vilar på en PISA-undersökning av elevers kunskaper. Den nivån är i dag låg, men vi har vänt på utvecklingen när det gäller vad vi har gjort. Jag har inte sagt att vi betalar mycket. Det är förvisso fråga om mycket pengar men inte för mycket. Jämförelserna i PISA-rapporten visar att det inte är pengarna som är avgörande för att man blir bra. Finland som har en topp-position betalar i dag mindre.

Vad är det då för förslag som är under genomförande? Ja, det handlar om en bra förskola, bra läroplaner, en bra skollag, en bra lärarutbildning, en bra lärarlegitimation, betygssystem, forskning – självklart – och så vidare. Vi har höjt kvaliteten mer än som någonsin gjorts i Sverige när det gäller utbildningsreformer.

Låt oss se PISA-resultaten som en tillfällig dipp i svensk utbildning, och låt oss se att en handlingskraftig alliansregering nu snabbt har tagit tag i problemen! Vi har kommit en bit på vägen. Jag är övertygad om att Sverige inför nästa PISA-rapport kommer att uppvisa ändrade trender – för att inte säga nästnästa rapport; då börjar vi utmana toppositionerna. (Applåder)

I detta anförande instämde Annika Eclund (KD) samt Margareta Pålsson och Camilla Waltersson Grönvall (båda M).

Anf. 93 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Det är bra att den rödgröna oppositionen vill ha en PISA-undersökning som utgångspunkt för en debatt. Det betyder att man erkänner PISA-undersökningarnas auktoritet och legitimitet. Det tycker jag är bra.

Jag tycker också att ni ska studera de länder som ligger i topp: Finland, Sydkorea, Shanghai som är en region i Kina samt Singapore. Fundera på om era förslag om en betygsfri och läxfri skola leder i den riktningen! Fundera även när ni studerar vilka länder som ligger i topp om det är flumskolepolitik som för oss upp till toppen! Det handlar om att välja huvudspår.

Men det är ju det här nämnda som är era huvudalternativ – förutom att förbjuda friskolor som någon här vill men som någon annan här inte vill. Ytterligare någon är emot betyg. Damberg är numera för betyg. Någon vill avskaffa, förbjuda, läxor.

För det första finns det ingen rödgrön enighet. För det andra går de flesta av era förslag i totalt motsatt riktning jämfört med de länder som i PISA-undersökningen ligger i topp. Det är inte en läxfri skola i Singapore. Det är inte heller en betygsfri skola. Föreslå dem i Sydkorea att införa betygsfri skola! Då får ni höra vad de säger. Det finns en massa privatskolor i de här länderna. Trots det ligger de i topp, så det är svårt att tro att förklaringen till att nivån sjunker hos oss är att vi har friskolor. Det handlar om den skolpolitik som förts i Sverige.

Jag håller med Mikael Damberg om att också borgerliga regeringar historiskt har ett delansvar för felgrepp – så är det absolut. Jag har ingen anledning att stå här och säga att ansvaret bara ligger hos någon annan. Alla våra partier – ja, det gäller inte ens vi här, för detta gäller dem i våra partier som var före oss – har ett delansvar i detta.

Jabar Amin frågade vem som har ansvaret. Ja, jag har ansvaret nu tillsammans med Alliansen. Vi, även jag, har ansvaret men inte för att resultatet är som de är, för där handlar det om åtgärder långt tillbaka i tiden. Däremot har jag ansvaret för att vi nu försöker vända resultaten. Därför kommer år 2011 att bli det mest omfattande reformåret i svensk historia.

Ni i Miljöpartiet säger att det behövs mer. Men i verkligheten har ni röstat emot de flesta reformerna. De förslag till reformer som ni lägger fram – Damberg lägger fram fyra förslag – gäller sådant som är på gång, sådant som vi redan har talat om.

Det går att vända utvecklingen, men det kommer att krävas mod och beslutskraft i Sveriges riksdag. Reformåret 2011 kommer att vara viktigt. Men jag tror inte att det räcker. Jag är övertygad om att det behövs mer. En konstruktiv opposition – inte en opposition som bara vill vara emot allt vi gör – kommer i det fortsatta arbetet att möta en öppen regering.

Tack för en bra debatt!

I detta anförande instämde Karin Granbom Ellison, Roger Haddad, Nina Lundström och Anna SteeleKarlström (alla FP) samt Ulrika Carlsson i Skövde (C).

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § (forts. från 15 §) **Underhåll av järnvägar** (forts. TU8)

*Underhåll av
järnvägar*

Anf. 94 STINA BERGSTRÖM (MP):

Fru talman! Jag instämmer i Pia Nilssons anförande och yrkar bifall till reservationen.

Förra veckan fick jag en rapport från UIC, infrastrukturförvaltare i 14 europeiska länder. I rapporten finns det ett stapeldiagram över hur mycket i enheten euro som länderna satsar på underhåll av järnvägar per spårkilometer. Den lägsta stapeln i diagrammet avser Sverige.

Med den bilden på näthinnan känns det ännu viktigare att de resurser som ändå finns används på rätt sätt, att Trafikverket har kontroll över vart pengarna går och att de betalar rätt pris för underhållsarbetet.

Riksrevisionens rekommendationer till regeringen och Trafikverket är bra och nödvändiga. Med det är också nödvändigt att fundera över om den organisation av underhållet vi har i dag är den bästa. Är det effektivt att dela upp underhållet i en rad olika led med beställare och utförare? Är det effektivt att underhållet ska utföras av någon som i sin tur lämnar över arbetet till någon annan – som i sin tur anlitar ytterligare någon annan?

Redan i början av upphandlingskedjan gick kontraktet till den som lade det lägsta anbudet, inte till den med mest kunskap om järnväg. I slutändan kan det bli väldigt lite kunskaper om järnvägar och dess säkerhetsbestämmelser hos den som utför jobbet. Utan en uppföljning av un-

derhållkontrakten kan detta få mycket negativa följder, vilket Riksrevisionen också påpekar.

Fru talman! De senaste åren har vi fått höra många historier om brister i underhållet. Det är historier om växelvärmare som inte fungerar när det blir mer än tio grader kallt och om växelvärmare som ligger vid sidan om spåret. Det är historier om kontaktledningarna som rasar ned för att någon har bestämt att de inte behöver inspekteras lika ofta som förut och om tåg som blivit stående för att bommarna vid en övergång har kärvat igen och ingen vet vem som har ansvaret och ska åtgärda felet.

Vi vet att antalet personer som arbetar ute på spåren hela tiden blir färre och färre. De som arbetar med administration av underhållet blir däremot fler. Vad det har betytt för kvaliteten på underhållet tycker jag inte är svårt att förstå.

Fru talman! Vi behöver göra en översyn av hur järnvägsunderhållet ska organiseras i framtiden. Miljöpartiet är av den uppfattningen att det mest effektiva vore om Trafikverket utförde underhållet i egen regi. Så är det organiserat i de flesta länder i Europa. Storbritannien, som redan har gjort den resa regeringen vill att vi ska fortsätta på, har fått betala dyrt för att de privatiserade underhållet. Efter bara ett år hade kostnaden för underhållet mer än fördubblats, utan att man för den skull fick ett bättre underhåll – tvärtom.

Storbritannien har backat i sin uppfattning om att all privatisering är bra för järnvägen. Det vore bra om även den svenska regeringen kunde göra det innan de svenska resenärerna och godstransportörerna har tvingats genomlida samma kostsamma resa som de brittiska.

Bättre samordning och uppföljning är de viktigaste anledningarna till att Trafikverket bör utföra underhållet i egen regi. När SJ hade hand om både trafik och infrastruktur fanns en speciell avdelning inom SJ som arbetade med att analysera varför skador uppstår och hur de kunde förebyggas. Någon motsvarande enhet finns inte på Trafikverket i dag.

Det anläggningsregister som finns har också stora brister, menar Riksrevisionen. I registret finns det till exempel inga uppgifter om skälen till att komponenter är utbytta, och uppgifter om utbytta komponenter sparas inte. I felrapporteringssystemet registreras inte alla åtgärder som har vidtagits, och orsakerna till fel kan inte alltid utredas. Det kan inte vara lätt att vara underhållsplanerare på Trafikverket, kan man tycka.

Att det blir svårare att planera underhåll med fler aktörer är inte svårt att förstå. Riksrevisionens rekommendationer till regeringen och Trafikverket är ett steg på vägen men inte tillräckligt. Med för många aktörer på spåren kommer problemen att kvarstå. Risken är då att vi inte får ett bättre underhåll även om regeringen anslår mer pengar till underhåll.

Till slut, fru talman, några ord om vinterberedskapen. Den 9 december hade Trafikutskottet en utfrågning om vinterberedskapen. Trafikverket och järnvägens andra aktörer presenterade ett ambitiöst program för vintern. Det gavs löften om att resenärerna denna vinter inte skulle behöva vara med om timslånga förseningar, stå och frysa utanför stängda stationer eller lida brist på information. Den här vintern skulle många fler godståg komma fram i tid.

I dag vet vi hur det gick. Trots att det bara är januari har vi facit. Att Trafikverket och andra tågaktörer behöver ta ett omtag i frågan står i alla fall för mig helt klart. Det behövs bättre, mer samordnade, åtgärder inför

vintern. Det behövs mer pengar till underhåll och nya spår. Och det behövs en bättre organisation av underhållet.
(Applåder)

Prot. 2010/11:48
26 januari

*Underhåll av
järnvägar*

I detta anförande instämde Siv Holma (V).

Anf. 95 SIV HOLMA (V):

Fru talman! Vi har redan under det första året av denna mandatperiod hunnit debattera järnvägsunderhållet vid ett flertal tillfällen. I dag är debatten föranledd av Riksrevisionens granskning.

Riksrevisionen påtalar allvarliga brister. Utskottsmajoriteten verkar rycka på axlarna och uttrycker lite artigt att de hälsar Riksrevisionens granskning av underhållet av landets järnvägar välkommen. Lite plikt-skyldigt förutsätter utskottsmajoriteten, bestående av allianspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna, att granskningen kommer att utgöra ett värdefullt underlag i det fortsatta utvecklingsarbetet.

I utskottsmajoritetens text räknas det upp ett antal åtgärder som regeringen har vidtagit. Ingen av dem kan betraktas som speciellt offensiv. Vad sägs om att ”inleda en större samlad genomlysning av underhållet av vägar och järnvägar, med utgångspunkt i Riksrevisionens granskningsrapporter” eller att ”regeringen har ... tillkallat en kommitté som ska följa upp och analysera de statliga beställarnas agerande för att förbättra produktiviteten och innovationsgraden i anläggningsbranschen”?

Vidare lyfter man fram Vinterutredningen. Vad jag minns var det aktörer där som efterlyste mer och bättre samverkan. Regeringens svar är att mer ska konkurrensutsättas. Man behöver inte vara någon Einstein för att förstå att mer konkurrensutsättning per definition betyder mindre samverkan och mindre samarbete. Då kommer med all sannolikhet ett nytt vinterkaos 2011 som ett brev på posten eller ett amen i kyrkan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den gemensamma reservation som vi tre oppositionspartier, S, V och MP, står bakom. Det svenska järnvägssystemet befinner sig i djup kris. Detta beror i allt väsentligt på att det finns alldeles för små och ineffektivt utnyttjade underhållsresurser, tillsammans med en betydande kapacitetsbrist. Med andra ord har vi en regering som har abdikerat från sitt samhällsansvar och överlämnat detta ansvar till de fria marknadskrafterna.

Fru talman! Häromdagen läste jag i tidningen Sydsvenskan att tågkaos var ett hot mot exportindustrin. I artikeln, som var publicerad den 14 januari i år, framgår att ”Svensk industri kan tappa viktiga utlandskunder, flera järnvägsföretag tvingas i konkurs. Det fortsatta vinterkaoset på järnvägarna innebär ett allvarligt hot mot delar av svenskt näringsliv.”

Av artikeln framgår att Karolina Boholm, transportpolitisk chef på Skogsindustrierna, skickat en skrivelse till Näringsdepartementet där hon varnar för att tågkaoset sätter tusentals svenska industrijobb på spel. Svensk skogsindustri drabbades av merkostnader på 95 miljoner kronor under förra vinterns tågkaos. Nu i december slogs all svensk export ut när godsbangården i Malmö blev översnöad.

I samma artikel varnar Peter Wadman, vd för branschföreningen Tågoperatörerna, för att flera svenska järnvägsoperatörer kan vara på väg att slås ut. Det är framför allt de mindre godsoperatörerna som har kommit i kläm. Alla järnvägsföretag har drabbats hårt av viten och uteblivna

intäkter. Liknande kritik har framförts av SSAB. LKAB har lyft upp problematiken när de ska samsas på samma bana som persontrafiken, en trafik som havererar med jämna mellanrum. De pekar på kapacitetsbrister och bristande underhållsinsatser längs stambanan.

Till dessa säger allianspartierna och Sverigedemokraterna att konkurrensutsättningen ska öka. De borgerliga partierna anser att det är bra att järnvägsunderhållet skiljs från Trafikverket genom att bolagisera verksamheten. Andra, klokare länder, har valt att behålla underhållet som en integrerad del av infrastrukturmyndighetens verksamhet. Men inte regeringspartierna. De vill ha ökad konkurrensutsättning. De vill sälja ut det nybildade bolaget Infranord.

Vän av ordning funderar säkert. Hur kan man få ett bättre underhåll av järnvägarna när man sålt ut uppdraget? Hur kan man få ut mer av skattepengarna när de också ska räcka till det utsålda bolagets vinstmarginaler? Regeringen har abdikerat från sitt samhällsansvar, att skapa bra och farbara spår för att kunna köra tåg med resenärer och gods. Det löser man inte med fler operatörer. Inte heller löser man det med att de, om de inte sköter sig, ska betala en straffavgift till staten. Och även om man inte vill lyssna på oppositionspartierna undrar jag varför man inte lyssnar på exportindustrin.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag ta upp en fråga som skulle kunna vara en del av lösningen på Riksrevisionens kritik. Jag anser att Riksrevisionens granskningsrapporter aktualiserar Vänsterpartiets förslag om att införa en investeringsbudget för satsningar på infrastruktur. Nuvarande budgetsysteem ser en investering som kortsiktig konsumtion. Det lägger en våt filt över infrastrukturens satsningar.

Investeringar i vägar och järnvägar sker i regel genom att staten tar upp kostnaden under ett utgiftsområde. Det betyder en direktavskrivning, vilket är ganska ovanligt jämfört med andra sektorer. I exempelvis företag, kommuner, landsting och bostadsrättsföreningar delas budgeten upp i en drift- respektive investeringsdel. Även hushåll agerar så i praktiken, eftersom det är få som kan betala av sitt hus eller sin bil samma dag som köpet görs.

För att få ordning och reda i underhållet av järnvägarna behövs tydligare och klarare redovisningsmetoder. Detta är också en viktig demokrati-fråga. Det behövs större transparens för att vi till exempel i riksdagen ska kunna fatta beslut utifrån underlag som är så korrekta och transparenta som möjligt.

(Applåder)

Anf. 96 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag välkomnar Riksrevisionens rapport om underhåll av järnväg. Det som Riksrevisionen påtalar är inte bara allvarligt och viktigt ur ett politiskt och nationalekonomiskt perspektiv. Grunden i detta dokument är något som inte minst i denna kammare varit vida omdebatterat, nämligen storleken på de medel som anslagits till Trafikverket för drift och underhåll av järnvägen. Det handlar i grunden om hur vi använder våra skattemedel på ett effektivt sätt och hur vi får mest järnväg för pengarna.

Den senaste tidens debatter har mer handlat om ytterligare pengar, men väldigt sällan har frågan lyfts beträffande hur dessa medel används och vilka underlag som ges av Trafikverket. Tyvärr kan man väl konstatera att den politiska debatten allt som oftast kretsar kring volymer snarare än hur något ska göras och användas.

Riksrevisionens sammanfattande slutsats är att Banverket inte förmått ta fram tillräckliga och tillförlitliga underlag för en effektiv styrning av underhållet av de statliga järnvägarna. Vidare skriver Riksrevisionen att regeringens styrning av underhåll av järnvägen har varit passiv. Det gäller oavsett regering. Vi har hört Riksrevisionen påtala att de redan 1979 gjorde granskningar av järnvägstrafiken. Det följdes upp 1985 och 1994, men ingenting gjordes av dåvarande regeringar. Pia Nilsson skrädde inte orden i sitt anförande, men hon var totalt historielös. Det tycker jag är allvarligt i en så viktig fråga som denna.

Som jag nämnde i början av mitt anförande ser vi inom Alliansen och inom regeringen allvarligt på de brister som påtalas, men det välkomnas också av den nuvarande regeringen. Och åtgärder vidtas, i motsats till tidigare regeringar. Med anledning av detta föreslog regeringen redan i budgetpropositionen att under 2010 inleda en större samlad genomlysning av underhållet av vägar och järnvägar med utgångspunkt i Riksrevisionens båda rapporter.

Regeringen har dock valt att gå ännu längre för att öka produktiviteten och konkurrensen inom området. En kommitté har därför tillsatts med syfte att följa upp och analysera de statliga beställarnas agerande för att förbättra produktiviteten och innovationsförmågan. Det är bra att regeringen varit förutseende och tillsatt denna kommitté när vi nu läser Riksrevisionens rapport. Samtidigt är det beklämmande att höra oppositionens kritik mot de kommittéer och det arbete som regeringen genomför. Jag skulle vilja höra om Siv Holma är kritisk till och tycker att det var fel att tillsätta Produktivitetskommittén.

Behovet av en mer samlad bild av de underlag som finns för Banverket och sedermera Trafikverket har även på andra sätt gjorts tydligt, vilket jag gärna vill nämna.

Herr talman! År 2004 avsatte Socialdemokraterna med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet 38 miljarder kronor till drift och underhåll under planperioden, förvisso till en del ofinansierade men vi talar ändå om 38 miljarder kronor. I Banverkets egen rapport från samma år skriver de att utöver de anslag som S, V och MP föreslog behövdes ytterligare 8 miljarder kronor för att öka driftsäkerheten och minska förseningarna. Några ytterligare anslag blev det förstås inte från den socialdemokratiska regeringen. Man tog ingen hänsyn till att Banverket ansåg att mer pengar behövdes till järnvägen.

Fyra år senare och med en alliansledd regering fick Trafikverket inte ytterligare 8 miljarder utan ytterligare 26 miljarder till drift och underhåll av järnvägen. Även denna kraftiga höjning sägs nu vara för låg. Jag gör ingen bedömning av huruvida anslagen är tillräckliga, men jag kan konstatera att de underlag som getts till respektive regeringar varit bristfälliga. Samma myndighet som år 2004 säger att man behöver ytterligare 8 miljarder får fyra år senare 26 miljarder till, men då har behovet tydligt tredubblats. Och oppositionen är alltid med när det gäller mer pengar. Det är de just i opposition men inte när de var i majoritet.

Herr talman! TU8 innehåller inte enbart Riksrevisionens redogörelse utan även en motion av Socialdemokraterna. Det är en motion som mer liknar en domedagsprofetia eller ett manus till en katastroffilm med tanke på alla kraftuttryck som finns i motionen. Socialdemokraterna verkar nu totalt ha bytt åsikt och gjort en kraftig vänstervridning i fråga om effektivitet och bolagiseringar. I stället utgår de från att allt blir bättre så länge det utförs i offentlig regi, och den konkurrens som Socialdemokraterna själva var med och initierade 2001 verkar vara bortglömd.

Såväl investeringsjobben som drift och underhåll på järnväg är i dagsläget i stort sett helt konkurrensutsatta, något som oppositionen i dag på ett obegripligt sätt försöker misskreditera. De anser att vi ska återgå till monopolverksamhet. Har socialdemokratin tänkt förstatta de tjänster som nu ligger ute på entreprenad? Det är ett intressant resonemang. Vår för skulle det vara billigare och säkrare att en statlig monopolmyndighet exempelvis monterar och underhåller det signalsystem som kommer att installeras runt om i landet än att ett internationellt företag gör det och som har erfarenhet av den typen av arbeten runt om i hela Europa? Jag har svårt att se att man på ett trovärdigt sätt kan argumentera för detta. Och i hjärtat, Pia Nilsson: Är det verkligen er vilja att återgå till monopolverksamhet?

Socialdemokraterna framhåller i sin motion att bolagisering och konkurrens skulle vara något nytt, oprövat och mycket osäkert, och i den sången faller också Stina in från Miljöpartiet. Jag vill då passa på att lugna oppositionen med att det inte alls är något nytt, utan det är redan avreglerat och en stor konkurrens i Holland, Italien, Finland och England. Jag skulle väldigt gärna vilja ta del av den information som Stina Bergström hänvisade till tidigare, att där förs det i egen regi. Jag tycker att det är viktigt att åhörarna får del av den påstådda informationen. Både Infranord och Strukton Rail påtalar just att det finns konkurrens i andra delar av Europa.

Vidare uttrycker oppositionen en oro för att Infranord ska säljas. Det är lätt att måla satan på väggen om man inte behöver förhålla sig till realiteter. Pia Nilsson och Socialdemokraterna är förstås väl medvetna om att det inte finns några förslag om att sälja Infranord. Ni vet, eller borde veta, att det inte heller finns något bemyndigande från riksdagen till regeringen att göra detta, så ni agerar i en fråga som inte finns. Ni har naturligtvis all rätt att diskutera frågor som inte finns, men det blir lite knepigt för medborgarna att förhålla sig till det ni säger och som inte finns.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag än en gång påtala vikten av att vi har effektiva verksamheter inom statens område, som också Riksrevisionen påtalar. Jag ser med tillförsikt fram mot kommande rapporter från Riksrevisionen och är övertygad om att nuvarande regerings agerande kommer att bli än tydligare i kommande redovisningar när de startade arbetena också har fått verkan. Jag kan också vara trygg med att Riksrevisionen inte behöver påpeka att de gjort rapporter ända sedan 70-talet och att ingenting händer. Nu har vi en alliansregering, och nu händer det saker.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget till beslut och avslag på reservationen.
(Applåder)

Prot. 2010/11:48
26 januari

*Underhåll av
järnvägar*

Anf. 97 PIA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Det var väldigt intressant att lyssna på Jan-Evert Rådström. Det är viktigt att göra en del förtydliganden, inte minst med tanke på de åhörare som både lyssnar och ser oss.

Man skulle kunna tro, utifrån Jan-Evert Rådströms anförande, att regeringen gör massor för att underhållet av våra järnvägar ska bli bättre, att man har kontroll på läget. Men då vill jag upplysa er som har kommit in i debatten nu att så är icke fallet. Riksrevisionen har ju faktiskt anklagat regeringen för att vara passiv. Det nämner inte Jan-Evert Rådström med ett enda ord, utan regeringen, påstår han, gör mängder av saker, men han nämner inte en enda konkret åtgärd. Det tycker jag är anmärkningsvärt.

Han anklagar mig och mitt parti för att vara historielösa. Men var har vi då verklighetsförankringen hos Jan-Evert Rådström och hans kamrater och ansvarstagandet, Jan-Evert? Den här regeringen har styrt Sverige i fem år. Kan du påstå att underhållet av våra järnvägar har blivit bättre under de åren? Och du faller onekligen på eget grepp när du säger att vi inte ska stå och prata om volymer, för det ägnar du en stor del av ditt anförande åt. Det var ju mer intressant att prata om hur pengarna används. Menar du, Jan-Evert Rådström, på fullaste allvar att ni har kontroll över de 5,2 miljarderna som ni nu har anslagit för 2011? Enligt Riksrevisionen är det inte så, och det finns all anledning att ta deras ord på allvar. Det skulle jag rekommendera Jan-Evert att göra.

Infranord är ett statligt bolag som tidigare hette Banverket Produktion. Vi befarar att regeringen kommer att sälja ut det, för vad är det som säger att ni inte kommer att göra det? Kan du ge en garanti för att den här regeringen inte kommer att sälja ut Infranord? Ni vill ju sälja ut Vattenfall och alla andra statliga bolag. Vad är det som gör att inte Infranord ska försäljas? Varför ska just det skyddas?

(Applåder)

Anf. 98 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Nej, jag har inte kronkontroll på alla medel, de 5,2 miljarderna till Trafikverket, och det ska jag som riksdagspolitiker inte heller ha. Men en monopolist som Pia Nilsson tydligen nu har blivit, och eventuellt har hela partiet gjort en svängning, kanske i detalj ska hand om detta.

Jag är övertygad om att den kraftiga ökning som vi ändå har gjort från Socialdemokraternas 3,8 miljarder för drift och underhåll till nuvarande 5,2 miljarder ger effekter. Men jag tycker att det är viktigt att vi också analyserar hur dessa används. Där har vi nog, oavsett politiskt parti, kanske lite för enkelt varit nöjda med medlens storlek. Jag välkomnar därför en fortsatt diskussion om hur de används, det tror jag är nödvändigt. Men det är en stor skillnad, för nu kan vi se att nuvarande regering redan har vidtagit åtgärder. Ni kritiserar eller vill inte låtsas om att vi har infört en produktivitetskommitté, att vi har Vinterutredningen, att ministern har samspråk med alla marknadens aktörer på det här området.

Det är klart att detta är delar som ger effekter. Skillnaden är att ni inte gjorde någonting när Riksrevisionen kritiserade er 1979. Ingenting gjordes 1985, ingenting gjordes 1994.

Det är andra tider nu, och det är det som gör att jag är övertygad om att vi kommer att få en betydligt bättre infrastruktur och bättre drift och underhåll av järnvägsnätet väldigt snart. Men det kommer att ta tid innan vi kommer att kunna vara nöjda.

Anf. 99 PIA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Och jag antar att Jan-Evert Rådström under alla sina år i trafikskottet har lagt fram en mängd skarpa förslag för att råda bot på det som Riksrevisionen nu slår ned på. Mig veterligt har inte Jan-Evert Rådström gjort det, så det är väl ändå lite grann som att kasta sten i glashus.

Regeringen tycker inte att underhåll är en statlig kärnuppgift. Det står klart och tydligt i betänkandet. Det märks också helt klart och tydligt av Jan-Evert Rådströms anförande, och det är naturligtvis beklagligt.

Trots den kritik som Jan-Evert hänvisar till och som har funnits under lång tid, har ni inte efterfrågat någon analys, och det är det som Riksrevisionen anmärker på. Jag antar att Jan-Evert har läst igenom rapporten. Där står det klart och tydligt på s. 64 och 65 att det fanns chanser för er att göra det när Näringsdepartementet uppmärksammade brister i Banverkets underlag. Ni tog inte chansen att analysera det vidare, vilket är oerhört beklagligt, när vi verkligen hade tillfälle att göra det.

Det ska bli intressant att se vilka åtgärder regeringen de facto tänker vidta. Jag har inte hört dig, Jan-Erik Rådström, uttrycka mer konkret eller precist vad det är, mer än att ni har en produktionseffektivitetskommitté. Men det som Riksrevisionen efterlyser har ni uppenbarligen inte tillmötesgått.

Du är fortfarande svaren skyldig. Och se till att få underhåll att bli den viktiga kärnuppgift som det faktiskt är för resenärerna, för transportörerna, för svenskt näringsliv, för alla oss andra förutom regeringen!

Anf. 100 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det är just för att vi har revisionsrapporten som vi kan se den kritik som har riktats mot regeringen, som har riktats mot Trafikverket och som är bearbetad.

Men vi kan också se att vi vidtog många åtgärder innan rapporten lades fram. Vi har en alliansregering som vill åstadkomma resultat för infrastrukturen.

Återigen, Pia Nilsson: Vi borde 1979 ha haft en regering som gjorde någonting. Vi borde 1985 ha haft en regering som gjorde någonting. Vi borde 1994 ha haft en regering som gjorde någonting, när Riksrevisionen då kritiserade att ingenting hänt på det här området. Men tyvärr skedde inte detta. Jag ska inte ställa Pia Nilsson till ansvar för det, för du var inte med på den tiden, och inte jag heller. Men vi kan vara överens om att det har gjorts alldeles för lite genom åren när Riksrevisionen ändå har påtalat detta under så många år.

Jag tycker faktiskt att vi måste vara lite ödmjuka när vi tycker att det görs för lite. Nu diskuterar vi denna rapport. Jag hoppas att vi snart får en ny rapport och att Pia Nilsson då kommer att få säga: Nej, jag hade fel.

Jag kan faktiskt se att vi har en alliansregering som har tagit åt sig mycket av detta. Vi har en alliansregering som fortsätter det arbete som den har utlovat och ser till att vi får ordning på drift och underhåll i Sverige. Pia Nilsson får gärna stämma in i den kören framöver.

Prot. 2010/11:48
26 januari

*Underhåll av
järnvägar*

Anf. 101 SIV HOLMA (V) replik:

Herr talman! Jan-Evert Rådström slår sig för bröstet och talar om att han kan historien och att oppositionen är så historielös. Jag har inte varit med så länge i dessa sammanhang, men har i alla fall tagit reda på följande: När tidigare socialdemokratiska regeringar anslog medel till underhåll föreslog Jan-Evert Rådströms eget parti i opposition tillsammans med Centern och Folkpartiet aldrig mer pengar till underhållet. Det glömde han att berätta.

På tal om att underhållet har sina brister kan jag säga att oppositionspartierna har dragit sina slutsatser och därför satsar mer än regeringen har gjort. Man kan inte säga att alliansregeringens partier har dragit sådana slutsatser.

Ni brukar alltid slå er för bröstet och säga att ni är företagarnas parti. Jag tror att det är De rödgröna som kommer att vara företagarnas partier. Ni lyssnar inte på exportindustrin och den kritik som har framförts därför. Ni rycker bara på axlarna och säger att allt ska konkurrensutsättas ytterligare.

Monopolister anklagar ni oppositionen för att vara. Det tycker jag är väldigt underligt. När någonting är samhällsstyrt finns det en demokratisk aspekt. Men har man som alliansregeringen abdikerat från möjligheten att ge direktiv till sina statliga myndigheter är det förståeligt att man tycker att detta handlar om monopolism. Det handlar om demokrati, vill jag påstå.

Anf. 102 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Angående det sista om monopolister eller inte vill jag väldigt gärna att Siv Holma, som har en replik kvar, redovisar vilken avreglering över huvud taget ni har ställt er bakom i den här kammaren. Det är avregleringar som är bra för företag och som ger fler aktörer på marknaden.

Vad vill du säga till Balfour Beatty Rail som agerar i Sverige i dag? Vad vill du säga till Volkerweiss Nordic som agerar i Sverige? Vad vill du säga till Strukton Rail? Vad vill du säga till Baneservice AS i Norge? Alla dessa är företag som är etablerade i Sverige tack vare att Vänsterpartiets politik inte kan göra sig gällande. Det tycker jag är viktigt.

Siv Holma tar också upp att vi inte hade mer pengar till underhåll under oppositionsåren. Jag kan inte det exakt, för jag har inte den statistiken framför mig, men i viss mån kan det säkert stämma. Men det som Siv Holma glömde att säga i sitt inlägg är att vänsterpartierna sedan 1991 alltid har haft mer pengar just i opposition. Ni har aldrig haft mer pengar och gjort satsningar när ni har varit i majoritet. Det är som en naturlag att när vänsterpartier kommer i opposition blommar ekonomin fram, och då finns det hur mycket pengar som helst. Men så fort de kommer i ansvarsställning skärs det ned, och då fattas pengarna. Detta är en rapport. Detta har använts i kammaren förut av socialdemokrater, men det blev inte bra, kan man se när man analyserar vilka år det handlar om.

Siv Holma! Du kan jättegärna få fullfölja detta med underhåll. Det är viktigt att vi satsar. Men lägg till vad som är sanningen, och det är att ni satsar i opposition, aldrig i majoritet.

Anf. 103 SIV HOLMA (V) replik:

Herr talman! Jag har haft förmånen att sitta i finansutskottet. Jag har haft förmånen att få studera allianspartiernas budgetmotioner. Jag kan konstatera att när allianspartierna med Moderaterna i spetsen är i opposition satsar de mindre än vad vi gör i majoritet. Titta bara på kommunsektorn som ett exempel!

Det är också intressant att Jan-Evert Rådström höjer rösten när vi talar om företagen. Du får ha vilka fördomar som helst om Vänsterpartiet, men vi får goda betyg av framför allt småföretagen i Sverige. Våra förslag är väldigt uppskattade från deras håll.

Du räknar upp en massa företag bara för att dölja fakta i sammanhanget. Ni har inte lyssnat på exportindustrin vad gäller problemen inom järnvägen. Ni har inte heller, verkar det som, för avsikt att ta del av deras kritik. Ni tycker inte att det är intressant. Det är viktigare att fler tågoperatörer delar på de alltför få spåren. Ni bryr er inte om att det finns kapacitetsbrister. Det viktigaste är att ni slår er för bröstet och tycker att ni är världsbäst. Grattis! Det tycker inte oppositionen, och det tycker inte exportindustrin. LKAB har jag nämnt. Jag vet ungefär vad som har hänt där; jag har ganska bra koll på det. Nu ser jag att skogsindustrin och det som har hänt i södra Sverige också har visat på bristerna. Men Jan-Evert Rådström tycker att allianspartierna har gjort det bästa möjliga av alltihop, och det får han tycka. Vi lever i en demokrati.

Anf. 104 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det är intressant att Siv Holma har suttit i finansutskottet och trots detta med eld och vilja kan säga att vi ska ha en investeringsbudget. Det har hon aldrig föreslagit när hon suttit i majoritet med socialdemokrater och miljöpartister. Det är någonting som aldrig har varit aktuellt sedan Tage Erlanders tid i detta land. Det har vi enigt konstaterat: Vi ska inte skjuta kostnader på kommande generationer. Men nu är ansvaret försvunnet från Siv Holma, för nu sitter hon inte längre i finansutskottet och inte längre i majoritet. Nu kan ni byta uppfattning.

När det gäller tågoperatörer kan jag också informera Siv Holma om den närtidssatsning som vi gjorde med en enormt stor satsning under finanskrisen. Då följde vi tågoperatörernas vilja till i stort sett hundra procent, vill jag påstå, beträffande prioriteringar om i vilken ordning vi skulle göra infrastruktursatsningar och vad som var bäst för godstrafiken. Vi följde dem till hundra procent. Siv Holma vill inte alls kännas vid detta.

Jag avstår när Siv Holma pratar om vad LKAB, Stora Enso och industrin i Sverige tycker om alliansen. Jag kan bara ge henne en liten fingervisning om att jag inte tror att hon ska slå sig alltför hårt på bröstet som vänsterpartist och säga att hon är älskad av industrin i Sverige.

Anf. 105 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr talman! Liksom Pia Nilsson lyssnade jag med intresse på Jan-Evert Rådström från Moderaterna. Tyvärr märker jag att Jan-Evert

Rådström inte lyssnade lika uppmärksamt när jag stod i talarstolen. Därför känner jag att jag måste klargöra min diskussion om Storbritanniens resa vad gäller privatisering av underhållet.

Det är rätt att man i Storbritannien fortfarande har privatiserat underhåll. Storbritannien är också det land i Europa som betalar mest för sitt underhåll. Man betalar flera gånger mer för sitt underhåll än vi räknat i euro per spårkilometer. Enligt den rapport som jag talade om förut betalar vi 36,4 euro per spårkilometer, medan man i Storbritannien betalar 174,3 euro per spårkilometer. Det kan vara en anledning till att man i Storbritannien har börjat tänka om vad gäller privatiseringen av underhållet.

Ett land som däremot har gått hela resan runt är Nya Zeeland. Där har man tagit tillbaka både underhållet och spåren i offentlig regi. En anledning var också de stora olyckor som har varit i både Nya Zeeland och Storbritannien.

Jag skulle vilja fråga vad Jan-Evert Rådström tycker har blivit så mycket bättre med den början på resan vi har gjort i Sverige vad gäller underhållet och om han inte är rädd för att vi kommer att få uppleva samma saker som i Storbritannien och Nya Zeeland.

*Underhåll av
järnvägar*

Anf. 106 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det är fantastiskt att Stina Bergström i ett och samma andetag hävdar att det är bättre ju mer pengar man lägger på underhåll och samtidigt som hon gör gällande att det är på grund av att det är konkurrens som vi betalar så mycket pengar för underhåll. Det är ju lite grann detta som hon säger. Det är en konstig ekvation, tycker jag.

I England och alla andra länder som jag räknade upp i mitt anförande – jag behöver inte repetera dem här – är det viktiga att man får ut så mycket som möjligt för skattepengarna. Det är bra med konkurrens.

Jag hoppas att Stina Bergström inte har ramlat in i Vänsterpartiets fälla och vill socialisera och ha monopolverksamhet. Det skrämmer mig verkligen om Miljöpartiet så till den milda grad har bytt politisk uppfattning om svenskt näringsliv. Ni har ju ändå stått på barriaderna och stött Alliansen i företagarfrågor. Det blir allt annat än förstäeligt när vill låta detta tas över av en mastodontorganisation som Trafikverket. Det är alltså inte nog med att Trafikverket är den myndighet som gör underlag och så vidare, utan den ska också ta över och sköta underhållet, som du sade i ditt anförande. Det är väldigt allvarligt, tycker jag.

Anf. 107 STINA BERGSTRÖM (MP) replik:

Herr talman! Jag skulle fortfarande vilja ha svar på de frågor jag ställde förut: Vad har blivit bättre när vi i Sverige nu har börjat konkurrensutsätta vårt underhåll, och är inte Jan-Evert Rådström orolig för att det som har hänt i Storbritannien och Nya Zeeland också kan hända i Sverige?

För Miljöpartiet eller mig är det inget självändamål att konkurrensutsätta saker. Vissa saker mår bra av det om det finns en bra marknad. Underhållet på järnvägar är dock en sak som jag och Miljöpartiet inte anser att man ska konkurrensutsätta. Det blir bättre samordning i Trafikverkets regi. Det är också bättre och effektivare att använda skattepengarna på det sättet.

Jag skulle också vilja höra Jan-Evert Rådströms synpunkter på detta med vinterberedskapen och att vi behöver göra en bättre utredning och få bättre åtgärder. Då pratar jag inte bara om mer pengar utan också om en bättre samordning av de olika aktörerna. Vad har Jan-Evert Rådström för synpunkter på det?

Anf. 108 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik:

Herr talman! När det gäller vinterberedskapen är det självklart att vi behöver bättre samordning mellan de olika aktörerna. Det är självklart att det ska vara så god förberedelse som möjligt när det gäller vinterberedskap och vintertrafik. Det är självklart att SJ och andra tågoperatörer måste förbättra sig både på informationssidan och när det gäller att ha fordonen i bra kondition. Detta är ju ett arbete som pågår. Det gäller också att vi driver frågorna och inte bara sätter oss och diskuterar detta. Nu kan vi visa att vi faktiskt agerar också.

Stina Bergström har två gånger frågat om jag var orolig för utvecklingen i England. Det var bra att du påminde mig, Stina, för du sade nämligen att olyckorna hade ökat. Det är faktiskt inte sant. Det var fler dödsolyckor innan det blev en avreglering av trafiken i England. Det är allvarligt.

Jag tycker att detta är viktigt och tar gärna en följdiskussion om detta. Jag hoppas att Stina Bergström påminner mig om jag skulle ha fel. Men det var faktiskt under monopoltiden som dödsstatistiken var högst i järnvägstrafiken i England.

Anf. 109 LARS TYSKLIND (FP):

Herr talman! Jag börjar med att instämma i Jan-Evert Rådströms anförande och yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen. Precis som Siv Holma sade har vi diskuterat mycket järnväg här de gångna månaderna. Det kanske inte är så konstigt. Det är uppenbart att det är ett aktuellt ämne, och även denna vinter har vi haft störningar i järnvägstrafiken. Det är ett faktum att en del av dessa problem beror på historiskt bristande underhåll, och det är en direkt koppling till dagens betänkande, som ju heter *Underhåll av järnvägar*.

Riksrevisionen säger i sin samlade bedömning att Banverket inte har tagit fram ett tillräckligt bra underlag för en effektiv styrning av det långsiktiga järnvägsunderhållet och att regeringens styrning av underhållet har varit passiv. Det är den slutsats man drar.

I sammanhanget är det också viktigt att lyfta fram att det är Riksrevisionens avsikt att i en serie rapporter gå igenom hela infrastrukturområdet, både väg och järnväg. Jag tror att vi kommer att ha otroligt stor nytta av detta.

Så sent som i början av veckan fick vi i utskottet en föredragning om kostnadskontroll över stora järnvägsinvesteringar. Där lyfte man fram just de årtal som Jan-Evert Rådström nämnde. Den dåliga kostnadskontrollen hade funnits i decennier.

Från Alliansens och Folkpartiets sida välkomnar vi den genomgång som Riksrevisionen nu genomför på infrastrukturområdet. Det handlar ju i grunden om att blicka bakåt för att kunna effektivisera framåt. Man kan säga att det är ett uppföljningsarbete för att få kunskap och kunna för-

bättra. Så borde vi egentligen göra med alla riksdagsbeslut, och den utvecklingen pågår.

Herr talman! När vi diskuterar infrastruktur handlar det oftast – alltid, skulle jag vilja säga – om anslagsnivåer. Det blir ett slags budgivning. Men diskussionen i dag gäller faktiskt inte nivån, och den visar med all önskvärd tydlighet att det inte är bara nivån som ska diskuteras utan också vad man gör med de pengar som finns, så att man får så mycket järnväg som möjligt för pengarna, som någon uttryckte det. Mot bakgrund av den rapport som vi nu har fått kan man vara tveksam till om det har varit på det sättet.

I Riksrevisionens styrelses redogörelse lyfter man också fram det faktum att resultaten visar stora likheter med vad som har framkommit vid tidigare granskningar på området. Man kan gå tillbaka i historien och ge olika regeringar ansvar för vissa saker, men det är bara den sittande regeringen som kan agera och faktiskt gör det också.

Det här måste leda till förändringar. Jag tycker att oppositionen har varit lite raljerande när vi har sagt att det här är ett värdefullt underlag när vi går vidare. Man har menat att det har varit ett uttryck för passivitet, medan jag menar att det är precis så här man ska hantera Riksrevisionens rekommendationer, nämligen som ett värdefullt underlag i det fortsatta agerandet.

I redogörelsen från Riksrevisionens styrelse påpekas tydligt att regeringen har följt upp detta och aviserat en genomlysning av hela underhållsverksamheten för både vägar och järnvägar och att det arbetet har följts upp. Pia Nilsson efterlyste exakta uppgifter om allting. Men det viktiga är att utifrån sådana här rapporter dra slutsatser och agera. Det är så det ska fungera.

Det är alltså helt klart att regeringen har uppmärksammat bristerna och tagit initiativ för att förbättra effektiviteten och styrningen av järnvägsunderhållet.

I den reservation som har lämnats av S, MP och V slås man av många favorituttryck, som Jan-Evert Rådström lyfte fram. Det är ”djup kris”, ”på randen till kollaps” och ”systemkollaps” och den typen av ord. Den är ganska dramatiskt skriven.

Jag vill göra några kommentarer till det som står. I reservationen krävs ett tillkännagivande, och då måste man fråga: Vad syftar det till? I reservationen talar man bland annat om ”för små och ineffektivt utnyttjade underhållsresurser ... och betydande kapacitetsbrist”. Javisst, och då kan man säga att Riksrevisionens rapport visar med all tydlighet att underhållet måste effektiviseras, och det arbetet har regeringen initierat. Det verkar inte som att ni vill tillstå det, men det är ett faktum.

Även om vi får ett bra underhåll och kan få ut mycket av underhållspengarna krävs det även nyinvesteringar. Det är just därför som regeringen har lagt fram en historisk åtgärdsplan för underhåll och nyinvesteringar. Det är under planperioden 5,2 miljarder årligen för underhåll och 65 miljarder för investeringar. Det är klart att regeringen har reagerat på det faktum att det inte fungerar.

Sedan ägnas ett stort utrymme åt hur underhållet ska organiseras. Där vill jag vara lika tydlig som Jan-Evert Rådström: Ett effektivare underhåll skapar vi definitivt inte genom att gå bakåt och återföra underhållet till Trafikverket, som föreslås i reservationen, snarare tvärtom. Bolagise-

ringen av verksamheten, och där var vi tydligen ense för tio år sedan, var faktiskt en effektivisering. Att låta en verksamhet agera på en konkurrensutsatt marknad och andra åtgärder är åtgärder som regeringen har vidtagit för att få anläggningsmarknaden att fungera. Det var tydligt när Riksrevisionen var hos trafikutskottet i tisdags att indexen för anläggningsbranschen hade en utveckling med skyhöga kostnader i förhållande till inflationen. Det är klart att åtgärder måste vidtas för produktiviteten, och här är konkurrens en av de viktiga punkterna.

Pia Nilsson pratade om statens kärnuppgifter. Man måste läsa meningen på rätt sätt. Det finns en mening om kärnuppgifter. Det står så här: "För statens del är en koncentration på kärnuppgifterna angelägen, och konkurrensutsatt verksamhet bör av det skälet i normalfallet inte bedrivas i myndighetsform."

Vad betyder nu det? Ja, det betyder naturligtvis att när Trafikverket beställer underhåll beställer man det på en konkurrensutsatt marknad, inte minst för att kunna få ned priserna inom anläggningsbranschen. Det handlar inte om att staten inte ser det som en kärnverksamhet att se till att underhållet på järnvägar fungerar, utan den som utför uppgiften på en konkurrensutsatt marknad måste agera så fullt ut.

Jag har lite svårt att förstå vad ett tillkännagivande egentligen skulle ha för syfte. Vi är överens om vissa saker. Det är naturligtvis nödvändigt med ett effektivt underhåll av järnvägen – det kan inte vara några politiska motsättningar om det – och det är bra att bristerna uppmärksammas av regering, riksdag och myndigheter och att man agerar utifrån det.

Siv Holma uttryckte sig som så att vi bara rycker på axlarna. Vi kan konstatera att alliansregeringen har uppmärksammat bristerna och tagit initiativ för att förbättra effektiviteten och styrningen av järnvägsunderhållet. Därför kan jag inte på något sätt se att ett tillkännagivande till regeringen i detta läge skulle ha något som helst syfte.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.45 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

UU5 Sidas stöd för kapacitetsutveckling

Kammaren biföll utskottets förslag.

19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU19 Utlåtande över grönbok om e-upphandling

Kammaren biföll utskottets förslag.

Utskottets utlåtande lades till handlingarna.

NU9 Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU7 Delegationsbeslut inom JO-ämbetet

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU16 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Kammaren biföll utskottets förslag.

Redogörelsen lades till handlingarna.

KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsändenas handläggning

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

KU8 Riksrevisionens styrelses framställning om sammanslagningar av myndigheter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU18 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

TU8 Underhåll av järnvägar

1. utskottet

2. res. (S, MP, V)

Votering:

168 för utskottet

133 för res.

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 21 FP, 19 C, 18 SD, 16 KD

För res.: 94 S, 21 MP, 18 V

Frånvarande: 18 S, 13 M, 4 MP, 3 FP, 4 C, 2 SD, 1 V, 3 KD

20 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 25 januari

2010/11:155 Långtidsarbetslösa

av *Jasenko Omanovic* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

den 26 januari

2010/11:156 Utredning om Enbomsaffären

av *Jonas Sjöstedt* (V)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 februari.

21 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 26 januari

2010/11:254 Vinterdäck på lastbilar

av *Siv Holma* (V)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 februari.

22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 25 januari

2010/11:226 Stöd till avhoppare i Afghanistan

av *Désirée Pethrus* (KD)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2010/11:229 Partistöd

av *Peter Hultqvist* (S)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2010/11:240 Uppföljning av Reykjavikdeklarationen rörande yttrande- och informationsfrihet

av *Helene Petersson* i Stockaryd (S)
till kultur- och idrottsminister *Lena Adelsohn Liljeroth* (M)

Prot. 2010/11:48
26 januari

den 26 januari

2010/11:230 Trafikverket i Borlänge

av *Peter Hultqvist* (S)
till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2010/11:233 Möjlighet att som gränspendlare upprätthålla politiska uppdrag

av *Gunilla Svantorp* (S)
till statsrådet *Ewa Björling* (M)

2010/11:234 Kvaliteten i yrkesprogrammen

av *Maria Stenberg* (S)
till utbildningsminister *Jan Björklund* (FP)

2010/11:235 Fond för ekonomiskt stöd vid kris

av *Gunnar Sandberg* (S)
till statsrådet *Stefan Attefall* (KD)

2010/11:238 Arica

av *Jonas Sjöstedt* (V)
till miljöminister *Andreas Carlgren* (C)

2010/11:239 Finsktalande personal till vård och omsorg

av *Raimo Pärssinen* (S)
till statsrådet *Maria Larsson* (KD)

2010/11:241 Åtgärder i fråga om kreditgivning

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till justitieminister *Beatrice Ask* (M)

2010/11:242 Regeringens redovisning av Sveriges helikopterförmåga

av *Åsa Lindestam* (S)
till försvarsminister *Sten Tolgfors* (M)

2010/11:244 Nedskärningar av potter i den nationella planen

av *Stina Bergström* (MP)
till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2010/11:246 Ungern

av *Jonas Sjöstedt* (V)
till statsrådet *Birgitta Ohlsson* (FP)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 februari.

Prot. 2010/11:48
26 januari

23 § Kammaren åtskildes kl. 16.03.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 11 §
anf. 31 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.57,
av förste vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 95 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Aktuell debatt: Våldsbejakande extremism	1
Anf. 1 JIMMIE ÅKESSON (SD)	1
Anf. 2 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	1
Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD)	3
Anf. 4 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (S)	4
Anf. 5 MARIA FERM (MP)	6
Anf. 6 JOHAN PEHRSON (FP)	7
Anf. 7 JOHAN LINANDER (C)	9
Anf. 8 LENA OLSSON (V)	11
Anf. 9 CAROLINE SZYBER (KD)	12
Anf. 10 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	14
Anf. 11 JIMMIE ÅKESSON (SD)	15
Anf. 12 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (S)	16
Anf. 13 MARIA FERM (MP)	17
Anf. 14 JOHAN PEHRSON (FP)	18
Anf. 15 JOHAN LINANDER (C)	20
Anf. 16 LENA OLSSON (V)	21
Anf. 17 CAROLINE SZYBER (KD)	21
Anf. 18 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	22
Anf. 19 JIMMIE ÅKESSON (SD)	23
Anf. 20 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (S)	24
Anf. 21 MARIA FERM (MP)	24
Anf. 22 JOHAN PEHRSON (FP)	25
Anf. 23 JOHAN LINANDER (C)	26
Anf. 24 LENA OLSSON (V)	26
Anf. 25 CAROLINE SZYBER (KD)	26
Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	27
2 § Justering av protokoll.....	27
3 § Avsägelse.....	28
4 § Anmälan om kompletteringsval till försvarsutskottet och EU-nämnden.....	28
5 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	28
6 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	28
7 § Hänvisning av ärende till utskott.....	29
8 § Utlåtande över grönbok om e-upphandling.....	29
Finansutskottets utlåtande 2010/11:FiU19	29
Anf. 27 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M)	29
(Beslut fattades under 19 §.)	29
9 § Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv	30
Näringsutskottets betänkande 2010/11:NU9	30
(Beslut fattades under 19 §.)	30
10 § Delegationsbeslut inom JO-ämbetet.....	30

Konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU7	30
Anf. 28 PHIA ANDERSSON (S).....	30
Anf. 29 ANN-BRITT ÅSEBOL (M)	30
(Beslut fattades under 19 §.)	31
11 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	32
Konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU16	32
Anf. 30 PETER ERIKSSON (MP).....	32
Anf. 31 PHIA ANDERSSON (S).....	32
Anf. 32 CECILIA BRINCK (M).....	33
Anf. 33 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	34
(Beslut fattades under 19 §.)	35
12 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.....	35
Konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU10	35
Anf. 34 PETER ERIKSSON (MP).....	35
Anf. 35 PETER HULTQVIST (S)	36
Anf. 36 PER BILL (M)	39
Anf. 37 PETER HULTQVIST (S) replik.....	40
Anf. 38 PER BILL (M) replik.....	40
Anf. 39 PETER HULTQVIST (S) replik.....	40
Anf. 40 PER BILL (M) replik.....	41
Anf. 41 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	41
Anf. 42 PETER HULTQVIST (S) replik.....	42
Anf. 43 KARIN GRANBOM ELLISON (FP) replik.....	43
Anf. 44 PETER HULTQVIST (S) replik.....	43
Anf. 45 KARIN GRANBOM ELLISON (FP) replik.....	44
Anf. 46 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	44
Anf. 47 PETER HULTQVIST (S) replik.....	44
Anf. 48 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik.....	45
Anf. 49 PETER HULTQVIST (S) replik.....	45
Anf. 50 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik.....	46
Anf. 51 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	46
Anf. 52 TUVE SKÅNBERG (KD)	47
Anf. 53 TALMANNEN	48
Anf. 54 PETER HULTQVIST (S) replik.....	48
Anf. 55 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	48
Anf. 56 PETER HULTQVIST (S) replik.....	49
Anf. 57 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	49
Anf. 58 KAJSA LUNDERQUIST (M)	49
(Beslut fattades under 19 §.)	50
13 § Riksrevisionens styrelses framställning om sammanslagningar av myndigheter	51
Konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU8	51
(Beslut fattades under 19 §.)	51
14 § Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen	51
Konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU18	51
Anf. 59 PETER ERIKSSON (MP).....	51

Anf. 60 BILLY GUSTAFSSON (S).....	52
Anf. 61 LARS ELINDERSON (M)	54
Anf. 62 PETER ERIKSSON (MP) replik.....	56
Anf. 63 LARS ELINDERSON (M) replik	56
Anf. 64 PETER ERIKSSON (MP) replik.....	57
Anf. 65 LARS ELINDERSON (M) replik	57
(Beslut fattades under 19 §.).....	57
15 § Underhåll av järnvägar	57
Trafikutskottets betänkande 2010/11:TU8	57
Anf. 66 ANDERS ÅKESSON (C)	57
Anf. 67 PIA NILSSON (S).....	58
(forts. 17 §).....	60
Ajournering.....	60
Återupptagna förhandlingar	60
16 § Aktuell debatt: Svenska elevers skolresultat	60
Anf. 68 MIKAEL DAMBERG (S).....	60
Anf. 69 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	61
Anf. 70 MIKAEL DAMBERG (S).....	63
Anf. 71 MARGARETA PÅLSSON (M).....	64
Anf. 72 JABAR AMIN (MP)	66
Anf. 73 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	67
Anf. 74 RICHARD JOMSHOF (SD).....	69
Anf. 75 ROSSANA DINAMARCA (V)	71
Anf. 76 YVONNE ANDERSSON (KD).....	72
Anf. 77 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	74
Anf. 78 MIKAEL DAMBERG (S).....	75
Anf. 79 MARGARETA PÅLSSON (M).....	76
Anf. 80 JABAR AMIN (MP)	77
Anf. 81 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	78
Anf. 82 RICHARD JOMSHOF (SD).....	79
Anf. 83 ROSSANA DINAMARCA (V)	80
Anf. 84 YVONNE ANDERSSON (KD).....	81
Anf. 85 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	82
Anf. 86 MIKAEL DAMBERG (S).....	83
Anf. 87 MARGARETA PÅLSSON (M).....	84
Anf. 88 JABAR AMIN (MP)	84
Anf. 89 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	85
Anf. 90 RICHARD JOMSHOF (SD).....	85
Anf. 91 ROSSANA DINAMARCA (V)	86
Anf. 92 YVONNE ANDERSSON (KD).....	87
Anf. 93 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	87
17 § (forts. från 15 §) Underhåll av järnvägar (forts. TU8).....	88
Anf. 94 STINA BERGSTRÖM (MP)	88
Anf. 95 SIV HOLMA (V)	90
Anf. 96 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M)	91
Anf. 97 PIA NILSSON (S) replik	94
Anf. 98 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik	94
Anf. 99 PIA NILSSON (S) replik	95

Anf. 100 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik.....	95
Anf. 101 SIV HOLMA (V) replik.....	96
Anf. 102 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik.....	96
Anf. 103 SIV HOLMA (V) replik.....	97
Anf. 104 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik.....	97
Anf. 105 STINA BERGSTRÖM (MP) replik.....	97
Anf. 106 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik.....	98
Anf. 107 STINA BERGSTRÖM (MP) replik.....	98
Anf. 108 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (M) replik.....	99
Anf. 109 LARS TYSKLIND (FP)	99
(Beslut fattades under 19 §.)	101
Ajournering.....	101
Återupptagna förhandlingar	101
18 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 20 januari	102
UU5 Sidas stöd för kapacitetsutveckling	102
19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	102
FiU19 Utlåtande över grönbok om e-upphandling.....	102
NU9 Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material i radio och tv	102
KU7 Delegationsbeslut inom JO-ämbetet.....	102
KU16 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	102
KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	102
KU8 Riksrevisionens styrelses framställning om sammanslagningar av myndigheter	102
KU18 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.....	102
TU8 Underhåll av järnvägar.....	102
20 § Anmälan om interpellationer	103
21 § Anmälan om fråga för skriftligt svar.....	103
22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	103
23 § Kammaren åtskildes kl. 16.03.	105

Tryck: Elanders, Vällingby 2011